

آذربایجان قادیسی

۱۰ - جی نۆزل ساییر - یاقینلار (مستقلدیر) - ۱۳۸۱

مقدمه

اگر عصر امروز را عصر براندازی برتری‌ها و استقرار برابریها بنامیم و اگر سخن امروز ما برقراری عدالت اجتماعی است، باید ریشه‌های تبعیض بین زن، مرد و بی‌عدالتی را که از دیرباز در جامعه ما مایه نابرابریها بوده، از بین ببریم و عدالت اجتماعی را با تعریف و مفهوم و محتوایی نوین با افتخارات تاریخی و ملی خود پیوند زنیم. امروزه پس از افزون بر یک قرن تلاش زنان و مردان در جهان در زمینه احقاق حقوق زنان، هنوز نابرابریها بر پیکر بسیاری از جوامع سنگینی می‌کند. در جوامعی که زنان به تدریج وارد بازار کار شده و از نظر تحصیلات خود را به پای مردان رسانده‌اند، انتظار می‌رود که از ابعاد حقوقی و در حیطه‌های سیاسی، اجتماعی و خانوادگی نیز موقعیت آنها در جهت مثبت تغییر یابد و لازمه آن تغییر قوانین و سیاستهای دولت و حتی برداشتها و افکار عمومی و قوانین نانوشته حاکم بر سنت، عرف و فرهنگ است. مراد از تساوی حقوق ایجاد تعادل و توازن در حقوق برحق انسانهاست، انسانهایی که به حکم طبیعت نیمی زن و نیمی مرد آفریده شده‌اند، اما حقوق و مزایای بسیاری به مرد به عنوان جنس غالب داده شده و متأسفانه این امتیازات عیناً از سهم و حصه زن کسر گردیده است. در چنین شرایطی وقتی صحبت از تساوی حقوق می‌شود، هدف بازگرداندن حقوقی است که صاحبان آن به علل مختلف سالها از آن محروم بوده‌اند. البته خود زنان نیز در این بین بی‌تقصیر نبوده‌اند، چرا که با وجود سابقه درخشان زنان به خصوص زنان آذربایجان در مبارزات سیاسی و فعالیتهای اجتماعی و فرهنگی، باز بسیاری از آنها هنوز به حقوق از دست رفته خود نمی‌اندیشند و شاید خود را ناتوان از دستیابی به آن می‌دانند و این امر خود علتی است از علل عدیده‌ای که باعث شده پرداختن به مسأله برابری حقوق هر چند به ظاهر جزء مسائل روز مطرح شود، اما روندی بسیار کند داشته باشد.

روز جهانی زن فرصت و بهانه‌ای است تا در قالب این ویژه‌نامه به مسائل و مشکلات زنان از یک سو و پیشرفت‌ها و افتخارات آنها از سویی دیگر بپردازیم. جا دارد از کلیه نویسندگان و محققینی که با ارسال مقالات خود ما را در تهیه این ویژه‌نامه یاری کرده‌اند قدردانی نموده، از دوستانی که در تهیه و انتشار این ویژه‌نامه همکاری نموده‌اند صمیمانه تشکر نماییم.

مرکز تحقیقات مجمع دانشگاهیان آذربایجان (آبتام)

ایچینده کیلر

مقدمه ۱

قادینلار و پولتیک چالیشمالار/ زؤهره وفایی ۲
مخاطرات زنان در حرکت از سنت به مدرنیته/ سعیده
بزازیان ۴

دونیا اولکه لرینده قادین و عایله یه باغلی قرارلار/ زؤهره
وفایی ۶

قادینلار! قادینلار! قادینلار!... / کهریز میران ۷

بررسی حقوق زنان در ایران/ حمید والایی ۹

زنان و چالش های اجتماعی/ آیلین دورنما ۱۴

دده قورقود کیتابیندا قادینلار/ حسین گونیلی ۱۹

زن در فولکلور آذربایجان/ سمیه بدلی ۲۱

جایگاه و نقش زنان در انقلاب مشروطیت/ تایماز نظمی ۲۴

زنان و اشتغال/ مینا پژوم ۲۷

آشنایی با خانم شیدا کاویانی ۳۳

خانیم واعظی ایله اوزل دانشیق ۳۵

نمودار زمانی اعطای حق رأی ... ۳۸

شعر چلنگی ۳۹

اؤیرنجی باخیشی

نشریه دانشجویان آذربایجان دانشگاه امیرکبیر

مدیر مسئول: حسین سلطانی

سردبیر ویرانامه: سعیده بزازیان

همکاران این شماره: سولماز مقترن، سولماز صادقی، حسین

اقبال، یاشار کرمی، تایماز نظمی، حمید والایی، آیلین

دورنما، غفور علی پور، آیناز علوی، بهروز محبوب، سعیده

بزازیان، سعید رضازاده،

چاپ: شرکت آراز تکین (۶۹۱۶۵۹۰-۰۲۱)

طراحی جلد: سولماز مقترن

آدرس: تهران صندوق پستی ۵۳۷۸-۱۵۸۷۵

مرکز تحقیقات مجمع دانشگاهیان آذربایجان (آبتام)

www.azbiltop.com

abtam@azbiltop.com

قادين و پولىتىك چالشمالارى

(۱۱- ۱۴ آرالېق ۲۰۰۳ دە آنكارا شېرىندە «تورک دونىاسى قادينلارى دوستلوق و داينىشما ۲- جى قورولتاي» كىچىرىلدى. زۇھرە وفايى تېرىزدن - قادين و پولىتىك چالشمالارى - مقالهسى ايله قاتىلمىشى. مقاله بېرىنچى ئىرى قازاناركن، اوچونجو قورولتايىن گىئىل آدى كىمى دە سىچىلدى.)

تورک دونىاسى نىن اؤزونه عايىد بىر چرچىوه - سى واردىر. بو چرچىوه دە ياشايشا گۆره هر نه وارسا، ئىر آلب دىر. آنجاق بىلە بىر اسكى و دىرلى دونىانين ايچىندە گىئىل عىنەلر و اىناملاردا اوچ بۇلوم داها آرتىق گۆزه چارپىر: ۱- اكونومى، ۲- باشقا مىلتلرلە اىلگى ياراتماق، ۳- سوسىيال و عايىلەوى، حىصەلرى.

بېرىنچى حىصەدە آن اسكى زامانلاردان بىرى، آتا - بابالارىمىز چوخ اؤنملە اكونومى يە عايىد اولان بۇلوملرى ايزلەيب و گونو - گوندىن ئىنى - لىكلر ياراتماغا هىچ نه دن اسىرگەمەمىشلر. تورک دونىاسى نىن بو گونكو مادى وارلىقلارى همىن ياراتمىشلاردان آسىلى اولاراق، هله دە وار و بو يولدا داواملى حالدا گىئىمكده دىر.

ايكىنچى حىصە، دىمك باشقا مىلتلرلە علاقه ياراتماق دىر، اكر كىچمىش دە تىكجە قونشو مىلتلرلە اىلگى قورماق اولوردو، بو گون ايسە دونىانين هر هاراسىندا و هر اؤلگە دە ياشايان مىلتلر بو آماجدا آختارلىب، تاپىلىب و ئىنى دوستلوقلار قورولور. بو گون داها سىنېر(مرز) اىشتىراكى اوزرىندىن يوخ، بلكى داها اوزاق مىلت - لردە، فىكىرداش اولدوقلارى حالدا و اورتاق منافى ايزلەدىكلىرى حالدا بىر دوست كىمى قبول اولونورلار. ئىنى عصر بونا گۆره البته ئىنى اىستىكلرى واردىر و تورک دونىاسىندا ياشايان باشچىلار خصوصى ايله بو علاقهلرى قورماغا هر تهرله جان آتيرلار.

اوچونجو حىصە دىمك سوسىيال و عايىلەوى حىصە، ائىل، طايفا، وطنداش و بو ساياق اىلشكى - لرى اولان كىسلرىن، دوروملارى دىر. قادينلار عايىلەلرىن آن اؤنملى و اساسلى رولونو داشيان حالدا بو ساحەدە آرتىق ئىر آچمىشلار. بو ندىنە گۆره، قادينلار حاقيندا يازيلان ياسا و قىررالار بىر اؤلگە و بىر اؤزل ياسايا عايىد يوخ، بلكى ئىنە دە

هر بىر ائىلن اؤز عىنە و عادتى اوزرىندە گىئىر. تاسوفله بو ساحە تىكجە ئىر دىر كى هله دە ئىنى - لىكلرى قبول اتمىگە اوزوندن چىخار و طلب گۆستىرىمىر. بىر طرفدن طبعىتىن قويدوغو قانونلار قادينلار حاقيندا، اونلارى، دىمك قادينلارى، داواملى حالدا بىر اؤنملى وظيفەنى داشىماغا مجبور ائىد. قادينلاردا اولان اينجەلىك اونلارى بىر پارا سىرت ايشلاردن اوزاق قالماغا كۆنوللو اولاراق چاغىرىمىر. بىر قادين دىيىلن زامان اىلك اولاراق اونون عايىلە دورومو گۆزه گلېر و اىلك سورولار بىر قاديندان يوزه دوخسان بىلە دىر: ائولى سىزمى؟ نىچە ائولادىنىز وار؟ ... حال بو كى بىر ار كىك شىخصە راستلاشان حالدا اىلك سورو بىلە اولور: ايشىنىز نه دىر؟ نه دە چالشىرىسىنىز؟ ...

بو سورولار سوسىيال - عمومومو(گىئىل) اىستىگىنى قاديندان و ار كىكدن آيدىنچا گۆستىرىمىر. تاسوفله دوغو اؤلگەلردە بو فايىز داها آرتىق گۆرونور. بىر قاديندان اىستىك بىلە سوسىيولوژى باخىمدان، اونون اؤز عايىلەسىنە نه قدر خىرلى اولماسى اوزرىندىن گىئىر و اىكىنچى سىرادا بىر قادينن سوسىيال چالشمالارى گۆزه گلېر. طبعى كى دوغو اؤلگە لردە و آرتىقجا تورك مىلتلر چرچىوه سىندە قادينلارن سوسىيال چالشمالارى، بىلە بىر چرچىوه يە سىغىنمىلدىر.

سوروجو بىر قادين، بىلە مىلت ايچىندە غرىبە بىر قادين دىر! و يا پايلىوت بىرىسى، يا لوكوموتىف سوروجوسو، يا بىر فابرىكا رداكتورو، يا بىر بىنا رداكتورلوغو و ... ائىل گۆزونو تىرازى ائىدەرك، قادينلارن عايىلەدن سوواي، ايشلرىن داها دىرلىسى اؤيرتمىلىك، همشېرلىك، طىب و بو ساياق ايشلردىر. بلكى بونا گۆره دە پولىتىك ساحەسىندە تورك قادينلارن آز فايىزدا گۆروروك. بىلە آزلىق مطلق اولاراق عايىلەدن و

ائىل دن آسىلى دىيىل. بلكە قادينلارن اؤز اىستىكلرىندە بو باره دە بىر چوخلو كاهىللىق گۆرونور. پولىتىك دونىاسى تام دىيشىكلىك احوالات طلب ائىد مىثال بو دونىادا چالشان بىرىسى، اؤنچە تامام ساعاتلارن و زامانلارن سىرىست و آزاد اولمالي دىر. پولىتىك دونىاسى و ايشى بىر اؤزل ساعاتلار عايىد دىيىل و هر گون، هر آن، بىلە بىر شىخص ايش باشىندا اولمالي دىر. اما باخىرسان دىگر طرفدن عايىلەلردە اولان شىخص لىر اؤزلىرىنە عايىد اولان گون و آنلارن هىچ نه ايله باشقاسىنا بوراخماغا راضى دىيىلر، بىلە اولور كى بىر قادين پولىتىك ساحەسىندە چالشمادا تىكجە اىكى يولو مطلق حالدا سىچمىلدىر: ايش و يا عايىلە! اوچونجو اورتاق يول آز گۆرونور، بىلە بىر يول آيرىمىندا داينان بىر قادين، گۆرونور كى عايىلەنى، پولىتىك ايشلرىندىن اوستون توتور.

قىئىد ائىدىگىم اوچونجو اورتاق يول او زامان اولور كى عايىلەنن ار كىك باشچىسى اؤزلو گوندى بىر پولىتىك آدمى اولموش اولسون. بىلە حالدا او عايىلەنن قادينلارى پولىتىك ساحەسىنە چىكىمگە آرتىق اىمكان تاپىرلار، آنجاق بىلە پولىتىكده موستقل اىستىكلر يوخ، بلكى همىن عايىلە باشچىسى اىستىگىندن آسىلى اولماغا مجبور قالېر و هىچ زامان موخالىفت جىبھلرە قوشولا بىلمىر. بو آجى فاكتلارى دىمكدن پولىتىك ساحە - سىندە موستقل چالشان قادينلارى ئىرلى دانماق اىستىنمىمىز، بلكى بىلە قادينلارن سايا بىر ائىلە آز اولدوغو دىيىلمك دىر كى هىچ سايا گلېمىر!

خورشید بانو ناتوان (۱۸۳۰-۱۸۹۷)

فریدون حصارلی

چوخو، اوغلو میرعباسین اولومونه حصر اولونموش ماتم شعرلری دیر. درین کدر ایچینده چیرینان شاعیره "اولایدی" ردیفلی شعرینده: "نه اوچون بو عالمی و منی یارادیب، هیجر آتشیینه اولاندایردین" دئییه اؤز بدبخت طالعی دن آجی - آجی شیکایت لیر.

ناتوانین "نه اوچون گلمز" و "اؤلورم" ردیفلی غزل لرینده ده عینی روح حاکیم دیر. حیات و سعادت عشقی، آیریلیق درد، و یصال آرزوسو، اوغول محبتی ناتوان شعرى نین اساس روحونو تشکیل اندیر.

شاعیره نین درین ماتم لیریکاسین دا دردی آنانین ایضطیرابلاری، اورک چیرپینتییسی دویولور (حیس اولونور).

واریمدی سینده درد و غم نهان اؤلوره م فدا اولوم سنه، گل ائیله امعان اؤلورم

فراق دان گنجهلر یاتمارام صاباحه کیمی خیال زولفونه باغلی گنیدی جان اؤلورم

ناتوان اؤز شعرلرینده "زمانه نین محنتین ده" دهر دونون (اسگیک دونیانین) و فاسیزلیغین دان آجی - آجی شیکایت لیر، ایتیردیگی ایستکلی اوغلونون حسرتلی و خیالی ایله یاشاییر:

نه یاخشى گونلرایدی کیم سینله مونس ایدیم زمانه ایندی اندیب سینه داغلی لاله منی

وصاله یتمه ییب زار و ناتوان قالدیم اندیب فلک یتنه حسرت او مه جماله منی

ناتوان اثرلری نین دیل، اسلوب، وزن، قافیه خصوصیت لرینده دیقت یتیرمیشدیر. شعرینده

عروض وزنی نین آهنگ دار بحرلریندن استفاده ائتدیگی کیمی سنجیلیمش قافیه لرده

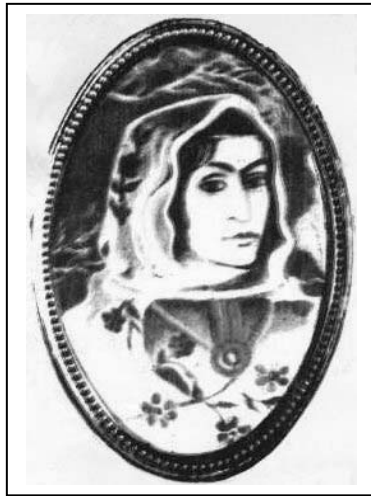
ایشلمیشدیر. بیر ایکی شعرى مستثنی اولماقلا،

بوتون شعرلری ردیف لی قافیه ایله یازیلیمشدیر. شعرلرینده ایفاده ائتدیگی

حیس و هیجانلارینی جانلی و تأثیرلی وئره بیلیمک اوچون بعضا تکریرلره

موراجعت ائتدیگی کیمی قوشا قافیه لر و ردیف لردن ده استفاده اتمیشدیر.

ناتوان ۱۸۳۰ میلادی ده شوشا شهرین ده خان عایله سین ده آنادان اولموشدور. او، قاراباغین مشهور خانى ابراهیم خلیل جوانشیرین نوه سی و مهدی قلی خانین قیزی دیر. قارا باغدا «خان قیزی» لقبی له تانیلمیشدیر. ناتوان تحصیلینی خصوصو روحانی لردن آلمیش، فارس دیلینی موکمل اؤیرنمیشدیر و نظامی، سعدی، حافظ و فضولی کیمی بؤیوک کلاسیکلرین اثرلری ایله تانیش اولموشدور.

ناتوان یوخسول لارا مادی کؤمک گؤسترمیش و اونلارا خیرلی ایشلر گؤرموشدور. (۱۸۷۲) - جی ایله او بؤیوک پول باهاسینا عیسی یولاغین دان شوشا قالاسینا سوکمری (آرخى) چکدیرمیشدیر.

۱۸۸۵ - جی ایله ناتوان اوغلو میرعباس ورم خسته لیگیندن (شپش گتیرمک دن) اؤلور، بو وقت سیز اؤلوم ناتوان دا درین بیر کده ر دوغورور. بو حادثه دن سونرا شاعیره نین شن حیاتی پوزولور. او گنتدیگجه سولماغا باشلاییر و ۱۸۹۷ - جی ایله وفات اندیر.

ناتوان یارادیجی لیغا، کنچن عصرین ۵۰ - جی ایللریندن باشلامیشدیر. اونون آن جوشغون یارادیجیلیق ایللری "مجلسی اونس" دؤرونه تصادف اندیر. ناتوان شعرلریندن چوخو ایتیب، باتمیشدیر. اونون ییزه گلیب چاتان شعرلری نین

قادینلارین دیگر چتیلیکلری پولتیک ساحه سینده بوندان دیر کی اونلار بیر قادین اولاراق، توهمت لره آرتیق توش گله بیلیرلر. تاسوفله آرکک پولتیک چیلرده بنله بیر لکه و توهمت گؤرونومور و یا دوغرو حالدا بنله سهولر اولموشسا دا، اونلاری بیر تهر باسدیریب، اؤرته جک دیر. اما بیر قادینی پولتیک ساحه سیندن قیراغا قویماق اوچون، بنله بیر قارا یاخماقلار و آغ ترورلار داها اوغون گؤرونور. طبیعی کی بیر قادین هر حالدا، اؤز ناموسو و آبروسون داها آرتیق قوروماغا جیدیت گؤستریر. خصوصو ایله (اؤزلیکله) دوغو اؤلکه لرده هله دوغرو دموکراسی اؤز یئرینی آلامادیغینا گؤره، پولتیک ساحه سینده چالیشان هر بیر کیمسه و قادینلار داها آرتیق، قات - قات چتیلیکلره معروض قالماسی، هامی یا بللی بیر سؤزدور بنله چتین لیکلر اگر بیر آرکک پولتیکچی یه عایید اولورسا عایله ساری سیندان، خصوصو ایله (اؤزلیکله) آناسی و حیات یولداشی ساریندان، چوخ جیدی حالدا ایزله - نیر و اونا آرخا دورماغی عایله اؤزونه بیر گؤره و کیمی سانیر، حال بوکی، بیر قادین پولتیک ساحه سینده بیر چتیلیگه راستلاشارسا، ایلك اولاراق عایله نین هده - قورخوسو جانینی آلیر و ایقتیدار ایستینتاغیندان قورتولورسادا، عایله سورولاریندان قورتولاجاغی یوخدور!!

هپ بو فاکتورلر بیر یتره توپلاناندان سونرا، باخیرسان بیر اوجا - قیم دیواری دا وارکی بیر قادین و پولتیک دونیاسی آراسیندا دایانیر. بو دیواری سیندیران و آشان بیر قادین وارسا، اونا اورکدن آلقیشلار دئمه لی بیک!

پولتیک دونیاسیندا یئنی فیکیرلر گتیرن، یئنی حرکتلر یارادان قادینلاری، اؤنجه یزلر بیر قادین اولاراق آلقیشلاییب و آرخا دورمالی ییق. نه دن کی قادینلار بیر اینسان اولاراق، دونیادا گنیدن هر ساحه ده چالیشماغا، باشاریلاری اولدوقلاری حالدا، ایذینلری اولمالی دیر، بو گون حیاتدا ان اؤنملی رولو اولان پولتیک ساحه سی، قادینلارا بیر چالیشقان کس کیمی یول وئرمه لی دیر. آنجاق بنله یولو آلدن ائتمگه گؤره ایلك اولاراق، قادینلار اؤزلوکلرینده ایشتیراک ائتمه لی دیرلر. سیزجه بوگون تورک دونیاسیندا نچجه قادین پولتیک ساحه - سینده، ایلك سیرالاردا چالیشیر؟

مخاطرات زنان در حرکت از سنت به مدرنیته

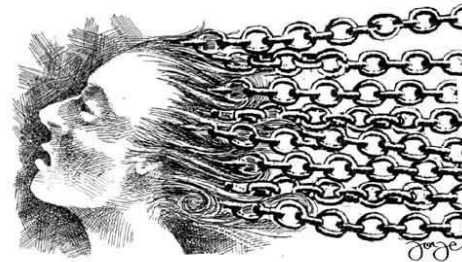
سعیده یزایان - فوق لیسانس روان شناسی

سوءنیتها و سواستفاده‌های مردها و مصون بودن از نگاه‌های بوالهوسانه مردانی است که زن را وسیله‌ای برای ارضاء غرایز خود می‌دانند. اما آنچه یک زن از این طریق به دست می‌آورد حضور در جامعه و داشتن فرصت شغلی به بهای دوری از هویت خود است. غافل از اینکه زمانی می‌تواند حقوق خود را به دست آورد که در درجه اول خود را همانطور که هست بپذیرد. جنسیت زن نه تنها با تواناییهای او در تضاد نیست بلکه امکانات بیشتری را نیز در پیش روی او قرار می‌دهد. توان تحمل زنان هم در مورد دردهای جسمی و هم در مورد استرسها بالاتر از مردان است و در شرایط و تحت امکانات برابر زنان کارآیی بالاتری دارند. البته همانطور که زن و مرد از نظر آناتومیک با هم تفاوت دارند طبعاً از ابعاد دیگر هم متفاوت خواهند بود اما این تفاوت دلیل بر برتری یکی بر دیگری نیست. بلکه آنچه تفاوت آناتومیک را تبدیل به تفاوت در میزان تواناییها می‌کند عدم برابری امکانات است نه جنسیت.

پذیرش هویت جنسی به معنای رفتاری ضعیف در مقابل مردان و آلت دست آنها شدن نیست، برعکس حضور در جامعه با شرایط فعلی که هنوز حقوق انسانی زن به رسمیت شناخته نشده و جنسیت مقدم بر حقوق انسانی افراد تلقی می‌شود، آگاهی و هشیاری بالایی را از جانب زنان می‌طلبد تا بتوانند با حفظ هویت خود راه را بر هر سواستفاده‌ای ببندند. رفتارمتمین و موقری که یک زن تحت این شرایط می‌تواند از خود نشان دهد بسیار برارنده‌تر از رفتار خشک و عاریه‌ای مردانه است و به جامعه نشان خواهد داد که در درجه اول هویت و حقوق انسانی زن باید پذیرفته شود.

موضع جامعه مذکر در زمینه حضور اجتماعی زنان: با مشارکت روز افزون زنان در جامعه افکار عمومی به ظاهر در جهت پذیرش این تغییر در شرف تحول است اما سوال این که چند درصد مردها واقعاً اعتقاد به برابری حقوق زن و مرد دارند؟ یعنی در چند درصد افراد این فکر درونی شده و به مرحله عمل رسیده است؟ جامعه سنتی و عدم حضور زنان در جامعه منافعی را برای مردها به دنبال دارد از جمله: در جامعه سنتی قطب مدیریتی و تصمیم گیرنده خانواده مردها هستند، وابستگی اقتصادی زن به مرد او را

در هر جامعه از افراد متعلق به هر یک از دو جنس انتظار می‌رود متناسب با هنجارها و در چارچوب آنها رفتاری مناسب جنس خود داشته باشند. اما در حالی که ارزشهای حاکم بر جامعه و خانواده-ها دستیابی به هویت جنسی را در پسرها تسهیل می‌کند این امر در مورد دخترها به کندی پیش رفته و تفاوت‌های بارز موجود در تعریف هنجارها و رفتارهای مناسب دو جنس توسط جامعه زمینه-ساز مشکلات بسیاری برای زنان می‌شود. جامعه مردها را تشویق به استقلال کرده امکان دستیابی به تجارب جدید و متنوع را برای آنها تدارک می‌بیند اما موقعیتهای در دسترس زنان را محدودتر می‌کند. از سوی دیگر تجارب و تواناییهایی را که مردها بواسطه این امکانات و حضور بیشتر در جامعه کسب کرده‌اند جزء خصلتهای ذاتی مرد معرفی کرده تلویحاً عدم توانایی زنان در دستیابی به آنها را القاء می‌کند. بواسطه چنین شرایطی مسأله‌ای که زنان با آن مواجه می‌شوند ترس از

هویت جنسی خود و عدم پذیرش و یا انکار و نادیده گرفتن آن است. چرا که هویت جنسی خود را مانع دستیابی به موقعیتهای برابر و حقوق فردی و اجتماعی خود می‌دانند و از نگرستن از زاویه دید یک زن و تحلیل مسائل از دیدگاه خود واهمه دارند. برخی زنان که در جامعه حضور بیشتری دارند با مبادرت به رفتارهای مردانه سعی در رهایی از محدودیتهایی را دارند که به زعم خود ناشی از جنسیت خود می‌دانند. این مسأله در تمامی رفتارهای آنها مشهود است در طرز صحبت کردن، طرز پوشش، طرز ایستادن و راه رفتن. حتی حالت چهره و نگاه آنها هم تغییر کرده به مرور ظرافت و زیبایی را که طبیعت به آنها ارزانی داشته به آسانی از دست می‌دهند. البته علاوه بر مسأله پذیرش هویت جنسی، عامل دیگری که زنان را به این رفتارهای عاریه‌ای ترغیب می‌کند دوری از

حرکت از جامعه سنتی به جامعه مدرن باعث تحول اساسی در جوامع بوده و خواهد بود. از تبعات این حرکت از بعد اجتماعی تغییرات اساسی در ساختار جامعه، حقوق فردی و اجتماعی افراد، ساختار خانواده و نقشهای متقابل زن و مرد، نوع ارتباطات و نحوه تربیت فرزندان و... می‌باشد. بیشتر تغییرات متوجه تغییر نقشهای زنان از حضور صرف در خانه به حضور در فعالیتهای اجتماعی و نیز تعریف مجدد حقوق فردی، اجتماعی و خانوادگی آنهاست. بی شک در این حرکت پیراهه‌ها و حرکتهای ناموزون فراوانند که آنها را تنها در ارتباط با ارزشها، هنجارها و زیربنای فکری جامعه در حال گذار می‌توان توجیه کرد. مسائل بسیاری در این مقوله مطرح است و از جمله آنها هویت جنسی زن و موضع جامعه مذکر در قبال حضور اجتماعی زنان می‌باشد که در این مقاله به آنها پرداخته می‌شود.

هویت جنسی: هویت جنسی یکی از ابعاد هویت است که هم از بعد فردی و هم از بعد اجتماعی حایز اهمیت می‌باشد. کودک از سه سالگی تمایز جنسی خود را از دیگران درک کرده و خود را به عنوان دختر یا پسر می‌شناسد. در دوران نوجوانی، در پی تغییرات فیزیولوژیک و سردرگمی فرد در شناخت خود، همسان سازی افکار و ایده‌آلها با تصویر واقعی خود و با تصورات و ذهنیتهای دیگران، مسأله دستیابی به هویت خود به طور کلی و هویت جنسی به طور خاص دوباره مطرح می‌شود و نوجوان با زیر سوال بردن ارزشها و هنجارهای بزرگسالان، تصور قدرت مطلق بودن و انتساب تواناییهای لایتناهی به خود، نقشها و رفتارهای مختلفی را در دستیابی به هویتی مستقل می‌آزماید. دستیابی به هویت جنسی در این سن یعنی پذیرفتن خود به عنوان دختر و پسر و مادر و پدر آینده. دستیابی به هویت جنسی به معنای احساس ارزشمندی در تعلق به یک جنس می‌باشد، بنابراین مستقیماً با عزت نفس، احساس کفایت و مهارتهای اجتماعی فرد رابطه دارد.

جنسیت موضوعی مربوط به وضع جسمانی و روانشناختی است اما هویت جنسی قویاً تحت تأثیر عوامل روانشناختی، فرهنگی و اجتماعی است.

بیزیم قادینلار

فریدون حصارلی

آصلانین دیشی سی ائرکی بیری

کیشی لره تای دیر بیزیم قادینلار

گؤزلیک ده اولماز اونلارین تایی

اٹله بیل کی آی دیر بیزیم قادینلار

کیشی لره تای دیر بیزیم قادینلار

آبیرلی، حیالی، وفانین کانی

اورگی تمیزدیر صفانین کانی

محبت عاشیغی ایستی دیر قانی

ارینه وفالی بیزیم قادینلار

اولادا صفالی بیزیم قادینلار

چتینه دوشن ده اوزون ایتیرمز

هئچ بیر موشگولونو دیله گتیرمز

صبر و طاقتینی الیندن وئرمز

هر درده دایانار بیزیم قادینلار

آلولاردا یانار بیزیم قادینلار

دؤیوش مئیدانین دا قورخمویان اردیر

قاباتق دا گؤرن بؤیوک سرکردیر

تدبیر مئیدانین دا عاغیل دا سردیر

کیشی لر سایاغی بیزیم قادینلار

داهی لر بئجَرَر بیزیم قادینلار

دؤشوندن سوت وئر ایچ - داشلارینا

آنالیق ائیلیر قارداشلارینا

وفالی اولارلار سیرداشلارینا

عقیل دن دولودور بیزیم قادینلار

اولودان اولودور بیزیم قادینلار

عؤمور یولداشینا یولداشلیق ائیلر

بوتون ایشلرین ده قارداشلیق ائیلر

عوصیان باش وئرن ده او باشلیق

ائیلر

قورخماز دیر آییق دیر بیزیم قادینلار

حورمته لاییق دیر بیزیم قادینلار

از مرحله عمل به دورند. وقتی در موقعیت عمل قرار می گیرند به سنتهای دیرین و تفکرات خشک و قالبی که در طی سالها آنها را درونسازی کرده و عمیقاً به آنها باور یافته اند واپس روی می کنند یعنی به افکار و اعتقاداتی عمل می کنند که زیر بنای فکری آنها را تشکیل می دهند، نه افکاری که فقط در حکم روستا ساخت فکری آنهاست. این افراد ترجیحاً با دختری خانه دار ازدواج می کنند حتی اگر با دختر تحصیل کرده هم ازدواج بکنند بالاترین شغلی را که برای او مناسب می دانند اشتغال در آموزش و پرورش است (وزارت آموزش و پرورش تنها وزارتخانه ای است که از طرف مردها محیطی سالم و امن جهت اشتغال زنان تشخیص داده شده و مقبولیت عام یافته است!). آنها با شعارهای خود دیگران را تشویق به حضور فعال در جامعه و فعالیتهای اجتماعی می کنند اما همسر و خواهران خود را به دور از این جریانات نگه می دارند. شاید چنین برخوردی این پیام ضمنی را در بر دارد که بگذار دیگران را که نه از اعضاء خانواده ما هستند و نه قرار است به عنوان همسر توسط ما انتخاب شوند تشویق کنیم به پیش بروند تا اگر قرار است بواسطه حضور در اجتماع کسی مورد عتاب و خطاب قرار گیرد و یا توسط جامعه تنبیه و توبیخ شود از نزدیکان ما نباشد. و دست آخر گروه سومی که جزء پیشگامان و پیش قراوان جامعه هستند و نه تنها مخالف تغییر نیستند که خودمبدأ و مبدع تغییرند. اما تعداد آنها از تعداد انگشتان یک دست فراتر نمی رود.

کوتاه سخن آنکه اگر فاصله تئوری و عمل کوتاه تر شود و مردها به جای مقاومت در برابر حضور زنان در جامعه، آن را به عنوان یک تغییر مثبت قبول کنند و زنان نیز به جای بیراهه رفتن هویت خود را بپذیرند دسترسی به حقوق برابر برای هر دو جنس تأمین خواهد شد. زنان در صورتی می توانند طالب حقوق طبیعی خود باشند که خود به تواناییها و قابلیتهای خود ایمان داشته باشند و بتوانند در مرحله عمل آنها را بکار بسته از حداقل امکاناتی که جامعه در اختیار آنان قرار می دهد حداکثر استفاده را بکنند و با لذت بردن از جنسیت خود و احساسی که تعلق به این جنس به آنها می دهد حس استقلال، جرأت ورزی و ارزشمند بودن را در خود تقویت کنند تا جایگاه آنها از تأمین کننده شرایط پیشرفت همسر و فرزندان به پیشرفت کننده تغییر یابد.

در وضعیت تمکین بی قید و شرط قرار می دهد، حضور دایم زن در منزل از دو نظر برای مرد اطمینان خاطر بدنبال دارد اول اینکه روابط او با افراد دیگر به حداقل می رسد و در نتیجه در معرض تجارب و آگاهی های جدید نیست و به نوعی در وضعیت عدم آگاهی نسبت به حقوق خود به سر می برد و از حداقل حقوقی هم که برای او در نظر گرفته شده بی اطلاع است و دیگر اینکه از این طریق امکان ارتباط با مردها کاهش می یابد. (مسأله ای که ناشی از عدم اعتماد مردها به هم جنسان خود است)، مشارکت در انجام کارهای منزل هنوز برای عده ای به دور ابهت مردانه! تلقی میشود چرا که آنها زن را نه به عنوان یک انسان که به عنوان همسر و مادر فرزندان خود می دانند، در جوامع سنتی زن با پدر، برادر و همسر خود موجودیت می یابد بنابراین برای او هویت مستقلی قایل نیستند و فردی که هویت نداشته باشد قطعاً حقوقی هم نخواهد داشت، زن در جامعه سنتی به نوعی عضو قربانی خانواده بوده، دائم در حال تأمین رفاه و آسایش دیگر اعضاء خانواده است بدون آنکه فرصتی را هر چند کوتاه به خود اختصاص دهد و به قولی زنان در جامعه سنتی در آشپزخانه ها، زایشگاهها و زیر تیغ جراحی سریعتر فرسوده می شوند و

بنابراین ذکر شد اعتقاد به برابری زن و مرد موقعیت مردها را به سطحی نازلتر از آنچه که هست فرود می آورد. چرا که اعتقاد به برابری دو جنس فقط یک اعتقاد صرف نیست بلکه گذشتن از حقوقی را در پی دارد که سالها به ناحق به مردها داده شده است و همین از دست دادن منافع است که زیربنای مخالفتها را تشکیل می دهد..

اگر حرکت از جامعه سنتی به جامعه مدرن را به طور عام و افزایش حضور زنان را به طور خاص به عنوان یک تحول اساسی در نظر بگیریم در مواجهه با آن چند نوع موضع گیری می تواند وجود داشته باشد؛ گروهی که افکار سنتی دارند هر تغییری را که با ارزشهای خود در تضاد می بینند به راحتی رد کرده موضع منفی اما روشن در قبال آن در پیش می گیرند. فاصله آنها با جامعه در حال تغییر روز به روز بیشتر می شود. گروه دیگری اکثر روشنفکران و تحصیل کردگان جامعه ما در این گروه قرار می گیرند، موضع متفاوتی دارند. از آنجایی که عدم پذیرش تغییرات باعث انتقاد دیگران شده فرد را در جرگه متحجران قرار می دهد این گروه به ظاهر مدافع حقوق زنان بوده نظرات مثبتی در مورد برابری زن و مرد دارند اما فقط تا زمانی که خود

دوینا اۆلكه لرینده قادین و عایله یه باغلی قرارلار

زۆهره وفائی

ایتالیا

اؤوللیک یاشی ایتالیا اۆلكه سینده قیز و اوغلانا ۱۸ یاش دیر. ۱۹۸۷ - جی ایلده یازیلان قرارا گۆره، بایلار و قادینلار برابر حاقلارا صاحب دیلر. هم ار و هم قادینی بوشانماق حاقی و هابنله ائولادلارینا گۆره برابر حاقلاری واردیر. ائولادلار ائوللیکدن اۆنجه ده دوغولموش اولسالاردا قانونلو ائولادلار کیمی حاقلاری واردیر. ائولهنن قادینلار آرلری نین سوی آدین اۆز آدلارینا آرتیرمالیدیرلار. میراث باخیمیندان کیشی و قادین ایتالیا دا برابر حاق آپاریلار. ایش قانوندا دابنله دیر. ارکک و قادین برابر ایش و برابر موکافات حاقلاری یازیلیمیش دیر، آنجاق قادینلاردان حیمایه اوچون بیر نئچه آرتیق قانون دایزلیمیش دیر.

یاپونیا

یاپونیا اۆلكه سی ۱۹۸۵ - جی ایلده " قادین حاقلاری کونوانسیونو" نا قول قویبدو. بو تاریخدن سونرا قادینلارین میراث آپارما چتینلیگی ۱/۳ دن ۱/۲ چتیریلدی. هابنله ایش اوزرینده، قادینلار ارکک لرله برابر سایلماقلاری گرکلی اولدو. ائولادلارا باشچیلیق آتا و آتایا بیرگه یازیلدی. هابنله یاپونیا لی اولماق اوچون بیر شخصه، آتا و یا آتاسی یاپونیا لی اولماق کیفیت اولوندو. کئچمیشده آنالیق حاقی رسمی تانیلمایردی.

چین

چین اۆلكه سینده ۱۹۵۰ - ده قادینلار عایید بؤیوک بیر رفورم کئچیریلدی. یننی قانونلار گۆره، ایکی قادینلیق، موقت ائولنمه، آری اؤلموش قادینلارین یننیدن ائولنمکلرینه قاریشماق، ائوللیکده پول یا باشقا ماتریال آل - وئری مطلق یاساق اولدو. ائوللیک یاشی ارککه ۲۲ و قادینا ۲۰ دیر. قادینلار اۆز وارلیقلارینا رسمی مالیک تانییب و هابنله ائولاد اۆز ایستکلری اوزوندن آتا یا آنانین سوی آدینی گۆتوره بیلرلر. بوشانماق هر ایکی سینه موممکوندور. ائولاد دونیا یا گتیرمکده یننه قادینلارین ایستگینه باغلی حاقلار وئریلیب.

سنگال

سنگال اۆلكه سینده ۱۹۷۲ - جی ایلدن بری قادینلار عایید قانونلار گئدیر. اوندان قاباق قادینلارین تمام حاقلاری ائول

گونئی کوره

بو اۆلكه نین قادینلار عایید قانونلاریندا هر بیر قادین کی بویلو اولسا (کوره لی و یا خارجی بیرسی) بو اۆلكه نین خرجلریندن فایدالانا بیلر. بو قانون هر بیر قادین ایکی اۆنجه ائولادلارین توتور و اوچونجو ائولاد هر عایله نین اۆز خرجی ایله دیر. ایش ساحه سینده کیشی و قادین برابر ماعاشدان فایدالانیرلار. بویلو قادینلار ایشدن چیخیب و ماعاش آلابیلرلر. دوغوم زامانی، آتالار ایسته سه مورخص لیک آلابیلر.

کانادا

کانادا اۆلكه سینده ۱۹۰۸ - دن بری قیزلار و قادینلار تحصیل آلماق اوچون آزاد و عثینی حالدا خرجلرینی دولتدن آلابیلرلر. ۱۹۶۴ - ده تصویب اولونان قانونلار اوزریندن کانادالی قادینلار عایله حاقلارینی قورویا بیلیمگی باشارمیشلار.

ائولی لیک و بوشانماق راضیلیغی ایله باش توتور. آنجاق بوشانماغین داها چتین قانونلاری واردیر. ایش ساحه سینده قادینلار، کونوانسیونوندا کی کیمی چالیشیر و ماعاش آلابیلرلر.

تورکیه

تورکیه اۆلكه سی ۱۹۸۵ - ده قادینلار کونوانسیونون قبول ائتمیشدی. آنجاق اوندان اونجه ۱۹۲۶ - ده، تورکیه نین جومهوریت قانونلاری یازیلاندا، قادینلار عایید اۆزل قانونلار یازیلیمیشدی. او تاریخدن بری قیزلار ایسته دیکلری پالتارلاری گئییب و درس اوخوماقدا سرمست اولموشلار. اونلارین ائوللیک یاشی، ۱۷ یاشا آرتیمیشدیر (۹ - دان). بوشانماق هر ایکی طرفدن آسیلی دیر. ائولادلار قاضی مصلحتی ایله آتا و یا آتایا وئریلیب. چالیشماق اوزرینده ارسیز قادینلار مطلق سرست دیرلر آما ائولی قادینلار ارلریندن ایذین آلمالیدیرلار.

۱۹۶۶ - دا قادین و کیشی ماعاشی بیرلیگی و برابرلیگی تصویب اولوب و ایش قانونلاری اوزریندن قادینلار هر تور بیمه دن فایدالانا بیلرلر.

باشچی سی الینده اولوردو. آما یننی قانونلار، حاقلاری حاکمیت الینه کئچیرتدی. سنگالدا بیر کیشی اوچ قادینلار ائولنه بیلر، آنجاق بو ائولی - لیکلرین رسمی حالدا ثبت اولونماسی گرکلی دیر و باشقا قادینلار بو یننی ائوللیکلرده ایشیرا کلاری اولسون. آما بوشانماق تکجه ارلر واسیطه سی له اولور.

بنگلادش

بنگلادش پارلمنتینده ۳۰ کورسو اۆزللیکله قادینلار عایید دیر. بو اۆلكه نین قانونلاری اوزریندن شهر شوراسی یوزده ۲۰ - سی (۲۰٪) شهر شوراسی نین یوزده ۳ - و (۳٪) و هابنله اؤنملی منصلرین یوزده ۱۰ - و (۱۰٪) و عادی منصلرین یوزده ۱۵ - ین قادینلارین الینده اولماسی گرکلی دیر. بنگلادش عادی قانونلاریندا قادینلار و کیشیلر برابر دیردن فایدالانیرلار.

تونسی

عربی اۆلكه لرده قادینلار کونوانسیونونو آزالدیپ و اسگیمه دن قبول و ایجرا ائدن تکجه تونس دیر. بو اۆلكه نین عایله قانونلاری ۱۹۵۰ - ده تصویب اولوبدور.

فرانسا

فرانسا اۆلكه سینده ایلك دؤنه ۱۹۴۴ - ده قادینلار رأی وئریمک حاقینی آلدیلار. ۱۹۴۶ - دا قادین و کیشی برابرلیگی تصویب اولدو. ۱۹۷۳ - ده قادینلار تمام کیشی لرین حاقلاریندان فایدالانماق ایذنی آلدیلار. ائوللیک یاشی هر ایکی سینده ۱۸ تعیین اولدو و ائولی اولمایانلارین اوشاقلارینا همین رسمی اوشاقلار حاقی وئریلدی.

ارسیز بویلو اولان قادینلار اۆزل ائولر سالییب و ایسته دیکلری حالدا بو ائولرده اوچ ایله کیمی قالا بیلرلر. هابنله ارسیز قادینلارین خسته خانا و اوشاق خرجلری دولت ساریسیدان وئرلیب. چالیشان قادینلارین حیمایه قانونلاری ۱۹۵۵ - ده تصویب اولوب و بویلو قادینلار ایسته دیکلری حالدا ایشدن چیخیب، عثینی حالدا ماعاش آلابیلرلر. ۱۹۷۵ - دن عایله قانونلاری اوزریندن، قادینلار ارلریندن بوشانماق ایستگینه حاقلی دیرلار. ارلری اؤلن قادینلار، اۆزللیکله اوشاقلاری اولورسا، دولتدن ماعاش و بیمه ایسته یه بیلرلر. هابنله ار و قادین یاشام ائوینی بیرلیکده سئجمه سی گرکلی دیر.

قادین لارا! قادین لارا! قادین لارا! ...

یازار: کهریز میران

آتی چاپاراق اوردویا چاتاردی. اوردودا انله اینسانلار واردی کی آت اوستونده دونیایا . [۶] گلیبدیلر. اوردودا دا انولنیب دیرلر» بیز بو مقاله ده دنیا تاریخینده تأثیر بوراخان عنین حالدا تانیمامیش تورک قادین لاریندان سؤز آچاغاغیق:

پادشاه خاتون: صفوت الدین آدی ایله مشهور اولان پادشاه خاتون ایلخانلی لار دؤورونده بیر کوماندان ایدی. او کرمان قاراخانیلارین ۷ - جی حؤکومداری قطب الدین محمد ایله تورکان خاتونون قیزی ایدی. پادشاه خاتون صفوت الدین دن باشقا «لالاخاتون» ایله «عفتی» عونوانلاریلا تاریخ قاینقلاریندا تانیمامیش دیر.

تاریخچی لر پادشاه خاتونو ووقارلی، گؤزل و لیاقتلی بیر قادین کیمی تانیمدیریلر. اونون سارایی عالیملر و شاعیرلر مجلسینه چئوریلیر. او اؤزده شعر دئیرمیش. اونون شعریندن اوچ روباعی (دؤردلوک) و بیر قطعه سمط العلی دا قئید اولونوبدور و بو شعرلر آزجا فرقلی اولاراق تذکیرلرده گئیریلیب دیر.

پادشاه خاتون گؤزل خطلر یازارمیش، نچه جیلد قورآن اونون آلی ایله یازیلیب دیر. شیروانلی سید ذوالفقار اونون مدیحه - [۷] سینده شعرلر یازیب دیر

بی بی خانیم: بی بی عونوانیلا تورک تاریخینده چوخلو قادینلارین آدی چکیلیب دیر. او جومله دن قوتلوق تورکانین قیزی بی بی تورکان یا امیر تیمورون حیات یولداشی بی بی خانیمی آد آپارماق اولار.

بی بی خانیم امیر تیمورون یاردیمی ایله سمرقند شهرینده مئیدان، مسجد و اوست اؤرتولو بازار تکیب دیر. ایندی بو مسجد سمرقند ده جامع مسجد اولاراق دورور. بی بی خانیم

آد					
ایسان آدی					
دیشی					
توی ائتمه یین					
تورک کیمی					
خاتون	ن(قاد)	بگیم)	خانیم	حؤر	حؤره
افرا	تلی	اینسا	اینسان	(
بین	نسلید	ندن)			

تبریز موحاریبه لرینده قادین لار چوخلو زاماندا اؤزلری دؤیوشلرده اورتاق ائتمیش - لر. پاولوویچ یازیر کی: «بیر قوروپ ۶۰ نفرلیک خانیم لارین توفنگ آلرینده شکیللری بیزده واردیر. اوتلار تبریز سنگرلری نین بیرینین قوروقچوسو ایدیلر. یا حبل المئین قزئتمسی نومره لرینین بیرینده یازیر کی: ستارخانین اینقیلاچی اوردوسو ایله شاهین اوردوسونون آراسیندا تکجه بیر دؤیوش ده ۲۰ - نفر مشروطه قادینینین [۵] اؤلوسو کیشی پالتاریندا گورونوبدور -

تاریخه گوره آتیلا کیمی بؤیوک کوماندان - آت اوسته آناسیندان اولوبدور. ابن عربشاه امیر تیمورون اوردوسوندان سؤز آچاراق یازیر کی: «چوخلو قادین لار اوردودا وار ایدی. هامیسی یارقلی ایدیلر. جیدالاری، خنجرلری، یای لاری ... وار ایدی. چیریکی موحاریبه لرده چوخلو جسارتلر گؤستیریدیلر. اوردو گنده - گنده بویلو خانیم اوردودان دالا قالیب، آت دان انهرک اوشاغینی دوغوب، سونرا بشیگه بورویوب

ابن بطوطه «آز» لاردان سؤز آچاراق آز تورکلری نین قادینا قویدوغو احتیرامدان سؤز آچیر. او «بیزلره باخما» دئیر، «اونلارین ایچلرینده قادین لار اوزو آچیق - باشی آچیق دولانیب - گز لر» [۱] ایسلامدان دا اؤنجه تورکلرین کیشی لری ده قادین لاری کیمی اوزون ساچلی ایمشلار. تورک یوردوندا هنج بیر توره مه (قازامات - حبس خانا) یوخ ایمیش. گونا اندن اینسانین ساچلارینی کسر میشلر [۲]. ماحمود قاشغارلی یا گوره قادین (قاتون) سؤزو افراسیاب نسلیندن اولان قیزلارا دئیلمیش [۳]. تورکجه ده خان و بیگ کلمه سی ذاتی - نسلی کیشی آنلامینی داشی ییر. بو کلمه لرین سونونا «ایم» اکی (پسوندی) ایضافه لهنده قادین آنلامینی داشی ییر.

خان + ایم = خانیم

بیگ + ایم = بیگیم

بابورلولارین تأثیری آلتیندا ایندی ده پاکستاندا احتیراملی قادین لاری بیگیم چاغیرارلار. ساپیرین باخیشینا گوره خان ایله خانیم یا آلیش / ئوئیش کیمی کلمه لر بیر - بیرلری نین موقارین یا سیمتتریک عکسی دئییرلر (Symmetrically reversible) بلکی ایگیلی تضادلاردیلر (Relational opposites) لاینز بو ساحه ده بیر - بیرلری نین ترسه سی (Converseness) کلمه سیندن فایدالانیب دیر [۴]. قئید ائتدیگیمیز سؤزلرین سمنانتیکاسینی آچاج دیاگرامی کیمی رسم - له سک، بئله جه اولار:

قازان خانین قیزی ایمیش. بو مسجیدین قاپیسی اوستونده حضرت تئیمورون سوی [۸].- سوپو چنگیزخانا کیمی یازیلیب دیر

۳- پریخان خانیم: صفوی-لرین آن نوفوذلو شاهزاده لریندن اولان پریخان خانیم بیرینجی شاه طهماسبین قیزی ایدی. او لیاقتلی و جسارتلی اولدوغونا گؤره آتاسی- نین موشاویری اولور. شاه طهماسبین اؤلومونون سونرا ۲- جی شاه ایسماعیل تخته اوتورانان سونرا اونون ایینی سیاستدن

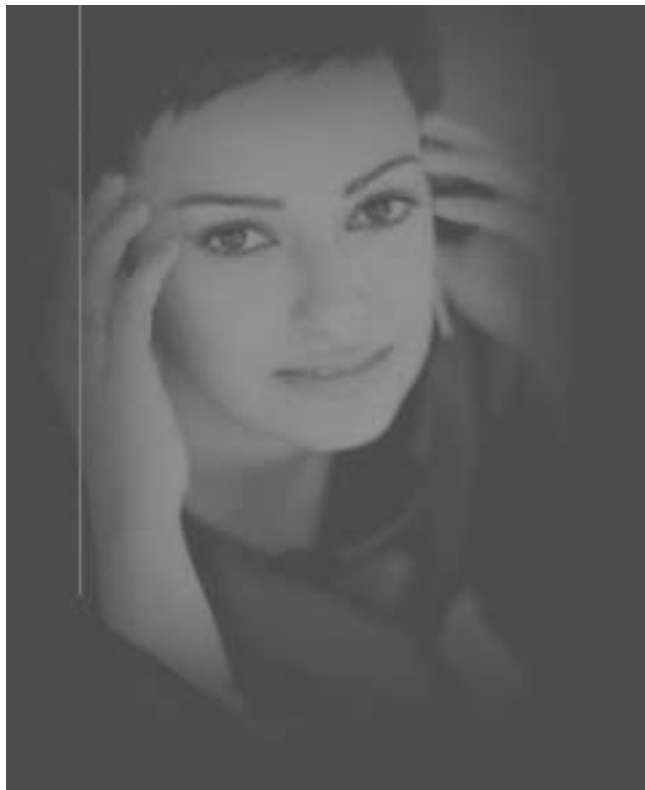
کسدی. قیزیل باش سرکرده لرین اونون یان - یؤوره سیندن قورالادی. بوتون مال - دؤولتینی الیندن آلدی و قورخوسوندان پریخان خانیمین قارداشینی - سولتیمان میرزانسی - اؤلدورتدوردو. پریخان خانیم بئله یارامازلیغی ۲ - جی شاه ایسماعیلدان گؤردوگونه گؤره قیزیل باش سرکرده لری ایله ایلگی باغلارکن حسن بیگ حالواجی اوغلونون یاردیمی ایله ۲ - جی شاه ایسماعیلی مسموم اندیپ، اؤلدورور. بئله لیکله اونون یئرینه شاه طهماسبین بویوک اوغلو محمد میرزا تخته اوتورور. محمد میرزا کؤر اولدوغونا گؤره حؤکمدارین ایشلرینی پریخان

خانیم گؤرور. حسود اینسانلار بو ایشی سیغیدیرانماییب محمد میرزانسی اؤلدورتدورورلر [۹].

۴- جنیران خانیم: تورک قادینی نین نزاکتی و غنیرتینی «جنیران» دا گؤستریمک اولار. جنیران آغا محمد خان کیمی اوغلان بیر پادشاه فیلسوفون آناسی ایدی. جنیران استرآباد دا اولارکن گنج بیر خانیم ایمیش. استرآبادین حاکیمی اولان سبزعلی بیگ اونا آیری نظر سالیر. جنیران بیر جنیران کیمی گؤزل اولماغینا باخمایاراق، جسارتلی بیر تورک قادینی کیمی سبزعلی بیگین نؤکرلرینی

اؤلدورور، اؤزونو مین بیر فلاکت ایله قاجار ائلینه یئتیریر.

اینگیلیسین تدقیقاتچیسی و توریستی او زامانلار ایران آدلانان اؤلکه نی گزنده «بنگاله دن اینگیلیستانا بولچولوق» کیتابیندا یازیر کی: «آغا محمد خانین بوتون یاخشی صیفت لری آناسیندان دیر. او اوغلونو پادشاه اولماق اوچون تربیه اندیب دیر..... جنیران دونیانین گؤرکملی قادین لاریندان دیر.

آوروپا تاریخینده اونا تای تاپیلماز. جنیران هم عالییم دیر، هم جسارتلی و قورد اورکلی دیر..... منجه جنیران اولماسایدی نه محمد حسن خانین گوجو اولاردی (آری نین)، نه [۱۰] ده اوغلو ایقتیدارلی شاه اولایلدی» آپیپارا هان: اویغور تورکلریندن اولان آپیپارا هان اسیر اولاراق چین ایمپراطورونون سارایینا گؤندریلیر. ایمپراطور اونا وورولدوغو اوچون ایسته بیر آپیپارا هانی اؤز خانیمی ایله یه. آما آپیپارا هان بیر غنیرتلی تورک قیزی کیمی ایتیحار اندیر بلکی ایمپراطورون ایینه دوشمه یه. ایمپراطورون امر ایله اؤلوسونو کینگ

ایمپراطورلاری مزارلیغیندا خان بالیغین (پکن-ین) دوغوسوندا قویلا بیرلار [۱۱] و بئله لیکله تورکچولوگون غم تراژدیسی یارانیر!

قاینق لار:

۱- ابن بطوطه، سفرنامه.
۲- تورکون قیزیل کیتابی، رفیق اؤزدهک، کؤچورن باقیر، طحان شیرزی، تهران.

۳- قاشغارلی ماحمود،

دوقتور دبیر سیاقی - تهران.

۴- Semantics a new outline by Frank R. palmer - Cambridge university press.

۵- سه مقاله درباره

انقلاب مشروطه ایران [۹]،

نقل از ایوانوف - ص ۵۲.

۶- مجله سخن، آذرماه

۱۳۳۸، ص ۹۳۲، نقل از

ابن عربشاه از کتاب

عجائب المقدور.

۷- صفوه الدین: بانوی

تاجدار و شاعر کرمان، نیره

اقدس صدقیانی، تهران -

۱۳۷۳.

۸- معماری تیموری در ایران و

توران، چئویرن: کرامت اله افسر و

محمد یوسف کیانی، تهران - ۱۳۷۴،

ویلبر، لیزا گلیمبک - ص ۹۹.

۹- دانشنامه جهان اسلام، زیر نظر

حداد عادل، جلد پنجم، تهران، ۱۳۷۹.

۱۰- خواجه تاجدار، ۱- جی جیلد، ژان

گور، ۱۵ - جی چاپ ۱۳۷۵- تهران،

چئویره ن: ذ. منصور - ص ۲۲۹

۱۱- لوتان سوئیس، نوامبر ۲۰۰۱ -

یازاری: فردریک کولر

بررسی حقوق زنان در ایران

حمید والایی

مؤسسه، بازارکار، حزب سیاسی، سندیکا، اتحادیه و رسانه های گروهی. " (۱)

ماده ۱ کنوانسیون محو کلیه اشکال تبعیض علیه زنان در این مورد می گوید: " عبارت تبعیض علیه زنان در این کنوانسیون به هر گونه تمایز، استثناء (محرومیت) یا محدودیت بر اساس جنسیت که نتیجه یا هدف آن خدشه دار کردن یا لغو شناسایی، بهره مندی، یا اعمال حقوق بشر و آزادیهای اساسی در زمینه های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، مدنی و یا هر زمینه دیگر توسط زنان صرف نظر از وضعیت زناشویی ایشان براساس تساوی میان زنان و مردان اطلاق می گردد. "

قوانین داخلی و بین المللی در مورد رفع تبعیض از زنان و تلاشهای جهانی صورت گرفته در این زمینه:

در میثاق بین المللی حقوق مدنی سیاسی مصوب ۱۹۶۶ که در سال ۱۳۵۴ به تصویب مجلس وقت ایران رسیده است در ماده سوم آن آمده: " دولتهای طرف این میثاق متعهد می شوند که تساوی حقوق زنان و مردان را در استفاده از حقوق مدنی و سیاسی پیش بینی شده در این میثاق تامین کنند. "

ماده اول اعلامیه جهانی حقوق بشر می گوید: " تمام افراد بشر با شان و حقوق برابر به دنیا می آیند. "

یا ماده دوم می گوید: " هر کس بدون هیچ گونه تبعیض بویژه از حیث دین از تمام حقوق و آزادیهای مذکور در اعلامیه برخوردار است. "

ماده ۲۹ حقوق کودک: " احترام به حقوق بشر و آزادیهای انسانها، احترام به والدین و هويت فرهنگي و ارزشهای ملی، آمادگی برای داشتن زندگی مسئولانه در جامعه ای آزاد، روحیه تفاهم، صلح، بردباری و تساوی زن و مرد و دوستی بین تمام مردم، گروههای قومی، مذهبی و ملی

مقدمه:

از حقوق تعاریف مختلفی به عمل می آید؛ عده ای آن را توانایی های انسان می دانند که ممکن است آنها را در اختیار داشته باشد و بالفعل از آنها استفاده کند و بعضی مواقع نیز این حقوق و توانایی ها به صورت بالقوه در او هستند ولی لوازم و شرایط مورد نیاز برای اجرای آنها یا وجود ندارد یا از او سلب شده است.

زن ضمن داشتن قابلیتها و توانایی های متعدد و با وجودی که تفاوتی با مرد دارد _ از لحاظ خلقت - ولی هیچوقت نمی توان تفاوتی یک انسان را نسبت به انسان دیگر، نقص تلقی کرد، چرا که ممکن است در زن توانایی هایی وجود داشته باشد ولی در مرد این توانایی ها وجود نداشته باشد و بالعکس. چنانچه در قرآن آمده است: " زن با مرد در خلقت و حقوق متفاوت است. " (سوره نساء آیه ۳۲) " اما در ارزش ها و کسب کمالات زن و مرد برابرند. " (سوره نحل آیه ۹۷) " مردان و زنان یار و یاور یکدیگرند. " (سوره توبه آیه ۷۱)

در دنیای فعلی هر کس به دیده خود به حقوق زن نگاه می کند. ولی متعادلترین راه همان است که با توجه به اصول بشری به این موضوع نگاه کرده و قضاوت کنیم.

فمینیستها در این موضوع دست به ایجاد تئوریهای جدیدی همچون شعار برابری زن و مرد زده اند و در برخی مواقع راه افراط را برگزیده اند چنانچه در بعضی از مواقع

شخصیت مردان را زیر سوال برده و حتی جنس مرد را محکوم کرده اند و با چنین تئوریهای خود همان ضربه ای را به حقوق زن وارد کرده اند که مخالفین این حقوق چنین کرده اند.

در مقابل عده ای نیز با قلمداد کردن تفاوتی موجود در زن به نوعی آن را نقص بشمار آورده و با شعارهای خود همواره خواستار این هستند که مردان همیشه باید در رأس امور قرار گیرند.

در علم حقوق نیز تفاسیر متفاوتی ارائه می شود. البته در حال حاضر قوانین موجود در ایران اکثرآ وابسته به فقه و قواعد اسلامی هستند و شکی نیست که باید در بعضی از قوانین بازنگری شود.

امروزه اکثر حقوقدانان و فقهای روشنفکر بر این باورند که بایستی در تجدید نظر و همچنین در تصویب قوانین از فقه پویا کمک گرفت. یعنی با لحاظ نمودن شرایط زمان - مکان نسبت به تجدیدنظر در بعضی از قوانین، جلوی تبعیضات را بگیریم. و با توجه به اینکه مبنای اساسی قوانین کشور منبعت از فقه اسلامی می باشد، تجدید نظر در آنها غیرممکن نیست عبارت " تبعیض علیه زنان ":

" در درون نظام اجتماعی فراگیر ملی یا بین المللی، نظامهای اجتماعی خردی وجود دارند که کودکان و جوانان زندگی روزمره خود را در چارچوب آنها سپری می کنند و این نظامهای اجتماعی خرد نیز برای توجیه فرودستی یک جنس نسبت به جنس دیگر، کلیشه های تبعیض جنسی را در مغز کودکان و بزرگسالان فرو می کنند. این نظامهای خرد عبارتند از: خانواده، مدرسه، جمعهای بچه های همسن و همجنس،

باید جزء برنامه آموزش و پرورش کودکان باشد.

اصل بیست و یکم قانون اساسی نیز می گوید: " دولت موظف است حقوق زن را در تمام جهات با رعایت موازین اسلامی تضمین نماید و امور زیر را انجام دهد:

- ۱- ایجاد زمینه های مساعد برای رشد شخصیت زن و احیای حقوق مادی و معنوی او.
- ۲- حمایت مادران، بالخصوص در دوران بارداری و حضانت فرزندان، و حمایت از کودکان بی سرپرست.
- ۳- ایجاد دادگاه صالح برای حفظ کیان و بقای خانواده.
- ۴- ایجاد بیمه خاص بیوگان و زنان سالخورده و بی سرپرست.
- ۵- اعطای قیمومت فرزندان به مادران شایسته در جهت غبطه آنها در صورت نبودن ولی شرعی.

در اصل چهارم قانون اساسی سوئیس چنین بیان شده: "... زن و مرد در حقوق باهم برابر بوده و قانون امکان برابری، بویژه در زمینه خانواده، آموزش و کار، را فراهم می آورد. زنان و مردان برای انجام کار یکسان از دستمزد مساوی برخوردارند."

" در سال ۱۹۷۵ به مناسبت سال بین المللی زنان، بیست و هفت انجمن و نهاد زنان ترکیه خواهان شرایط قانونی زیر شدند:

- ۱- شوهر و همسر باید از حقوق برابر برخوردار باشند.
- ۲- همسر نباید ناگزیر باشد که نام خانوادگی شوهر خود را برگزیند.
- ۳- حق شوهر برای منع همسرش از اشتغال در خارج از خانه باید لغو شود.
- ۴- اقدامات حقوقی، تربیتی، اداری برای لغو "بهای عروس" (شیربها) باید اجرا شود.
- ۵- منع برگزاری مراسم مذهبی پیش از ازدواج مدنی باید تقویت شود.

۶- فرمهای مالیاتی اشخاص باید برای شوهر و همسر به طور مجزا تهیه شود.

۷- زنان کارمند دولت باید قادر باشند تا یکسال مرخصی با حقوق و مزایا در پی به دنیا آوردن نوزاد خود بگیرند.

۸- زنان روستایی باید بتوانند از مزایای حقوق تامین اجتماعی برخوردار باشند.

۹- سوء استفاده از کودکان دختر به ظاهر به فرزند خواندگی برگزیده شده که به عنوان خدمتکار در منازل به کار گمارده می شوند، با وضع قوانین ممنوع شود.

در ماه می ۱۹۸۹، نخستین کنوانسیون زنان ترکیه در استانبول با شرکت نهادهای گوناگون طرفدار حقوق زنان تشکیل شد.

و همچنین بر اساس قانون مدنی ترکیه:

- ۱- هر دو طرف (مرد یا زن) می توانند تقاضای طلاق کنند.
- ۲- در صورت طلاق، قیمومت فرزندان برحسب نظر قاضی به مرد یا زن داده خواهد شد.
- ۳- در صورت فوت یکی از طرفین (مرد یا زن) قیمومت فرزندان برعهده طرف دیگر خواهد بود.

۴- مرد و زن به طور یکسان ارث می برند. زن مجرد در ترکیه قادر خواهد بود که با آزادی کامل شغل و لوازم زندگی خود را انتخاب

کند. اما برای زن متاهل محدودیتهای مشخصی تعیین شده است که در جهت بهبود وضع روحی و مادی خانواده است. در موارد خاص، زن ناچار به تبعیت یا کسب اجازه از همسر خود است. البته در صورتی که زن احساس کند همسرش از حقوق مذکور سوء استفاده می کند، مجاز به طرح دعوا در دادگاه خواهد بود. " (۲)

وضعیت فعلی حقوق زن در قوانین ایران:

بحث سن بلوغ - زنان - در ایران: در اکثر مواد قانونی سن بلوغ حائز اهمیت تلقی گردیده و یکی از زیربناهای مسئولیت کیفری سن بلوغ می باشد. از ملاکهای مجازات مرتکبین جرایم مختلف، بلوغ مرتکبین آن جرایم می باشد. بر اساس تبصره ۱ ماده ۱۲۱۰ قانون مدنی " سن بلوغ در پسر پانزده سال تمام قمری و در دختر نه سال تمام قمری است. "

در عمل مشاهده می شود که این سن نمی تواند ملاک واقعی مسئولیت قرار گیرد؛ چرا که از لحاظ ژنتیکی و از لحاظ جسمی هر شخص نسبت

به شخص دیگر تفاوتی دارد و ممکن است دختران موجود در یک ناحیه یا منطقه نسبت به منطقه دیگر دیرتر بالغ شوند و بالعکس. پس ما نمی توانیم این سن را ملاک قطعی قرار داده و دختران را ۶ سال زودتر از پسران به مجازات برسانیم. در نهایت راه حل این است که سن بلوغ دختران را نیز بالا ببریم و بدین سان راه هرگونه تضییع حقوق را بگیریم. البته در سالهای اخیر تلاش شده است که سن بلوغ به ۱۳ سال افزایش یابد؛ که با تصویب آن می توان امیدوار شد که قدم مؤثری در این راه برداشته شود، ولی باز هم تاکید می کنیم که شاید این سن نیز ملاک واقعی بلوغ برای دختران بعضی از مناطق نباشد.

مسئله ارث:

وقتی شخصی از دنیا می رود ترکه ای از خود به جا می گذارد که این ترکه باید در میان ۳ طبقه نسبی و سببی متوفی تقسیم شود.

در تقسیم ارث میان اولاد و خویشاوندان ذکور با اولاد و خویشاوندان اناث تفاوتی وجود دارد؛ چنانچه مثلا اگر شوهر زنی فوت کند و فرزندی نداشته باشد، یک هشتم (۱/۸) می برد و اگر شوهر وی فرزند نداشته باشد یک چهارم (۱/۴) می برد ولی اگر زنی فوت کند و فرزندی هم نداشته باشد شوهر وی یک چهارم (۱/۴) می برد و اگر فرزندی نداشته باشد یک دوم (۱/۲) می برد. قسمت اخیر ماده ۹۰۷ قانون مدنی می گوید: " اگر اولاد متعدد باشند و بعضی از آنها پسر و بعضی دختر، پسر دو برابر دختر می برد. " و طبق ماده ۹۰۸ و ۹۰۹ همان قانون نیز اگر پسر و دختر وجود نباشد پدر و مادر متوفی با چند یا یک دختر باشد به یک دختر یک دوم (۱/۲) و به هر کدام از پدر و مادر یک ششم (۱/۶) و بقیه را دوباره نسبت به سهم تقسیم می کنند.

ماده ۹۱۴ قانون مدنی می گوید: " اگر به واسطه بودن چندین نفر صاحبان فرض ترکه میت کفایت نصیب تمام آنها را نکند نقص بر بنت و بنتین وارد می شود... " به دنبال آن ماده ۹۴۶ می گوید: " زوج از تمام اموال زوجه ارث می برد لیکن زوجه از اموال

ذیل: ۱- از اموال منقول از هر قبیل که باشد
۲- از ابنیه و اشجار"

بله چنانچه مشاهده شد تفاوت‌هایی میان زن و مرد در این مواد دیده می‌شود ولی عده ای این تفاوتها را به گونه‌های مختلفی تفسیر می‌کنند مثلاً آیت الله مطهری می‌گوید: "این امور ضروری و لازم (یعنی مهریه و نفقه) به طور غیرمستقیم سبب شده که بر بودجه مرد تحمیل وارد شود، از اینرو اسلام دستور داده که به خاطر جبران تحمیلی که شده است مرد دو برابر سهم الارث ببرد. پس تنها جنبه مالی و اقتصادی در میان نیست، که گفته شود چه لزومی دارد در یکجا سهم زن کمتر شود و در جای دیگر جبران گردد." (۳)

ولی چیزی که مسلم است این است که در قانون مدنی تعریف مشخصی از مهر ارائه نشده است. و بطور کلی می‌توان مهریه یا صداق را مالی دانست که شوهر بعد از عقد نکاح به زن می‌پردازد و در نفقه نیز به سبب نکاح زن مستحق دریافت آن می‌شود. در اینجا آیا واقعا ما می‌توانیم وجود نفقه و مهریه را برای زنان شوهردار به زنان بی‌شوهر نیز تعمیم دهیم؟ مطمئنا جواب منفی می‌باشد. ما نمی‌توانیم کم بودن سهم زنان را در باب ارث به وسیله نفقه و مهریه توجیه کنیم. چون اولاً مقدار مهریه و نفقه قانوناً مشخص نشده ولی مقدار ارث کاملاً مشخص شده و امکان اینکه ما بتوانیم این دو عامل را با کم بودن ارث زن مقایسه کنیم وجود ندارد. ثانیاً: شاید تا حدودی این دو عامل نقش داشته باشند ولی برای دختران و زنانی که مستقل هستند و شوهر نکرده اند آیا وجود قوانین فعلی ارث می‌تواند جوابگو باشد یا نه؟

و آیا زنی که شاید در چند قرن پیش اجازه فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی و معیشتی از او سلب شده بود با زنی که در حال حاضر نیازهایش بسط و گسترش یافته، نیاز نیست که در بعضی از مواد مثل ماده ۹۱۴ قانون مدنی تجدیدنظر کنیم؟

در نهایت می‌توان گفت که اگر به نظر قانونگذار محترم، ایجاد حالت برابری در ارث نیز وجود نداشته باشد حداقل می‌توان در بعضی از مواد مربوطه و در قسمت مربوط به سهام وراثت ذکور و اناث تجدیدنظری انجام داد. مثلاً ماده ۹۴۹ قانون مدنی یکی از

این مواد است. ماده ۹۴۹: "در صورت نبودن هیچ وارث دیگر به غیر از زوج یا زوجه شوهر تمام ترکه زن متوفاه خود را می‌برد و لیکن زن فقط نصیب خود را و بقیه ترکه شوهر در حکم مال اشخاص بلاوارث و تابع ماده ۸۶۶ خواهد بود."
ماده ۸۶۶: "در صورت نبودن وارث امر ترکه متوفی راجع به حاکم است."
مطالعه تطبیقی:

"در نیمه دوم قرن نوزدهم میلادی و پس از نهضت اصلاح طلبی موسوم به "جنبش تنظیمات"، دولت عثمانی گام‌های مهمی را در جهت تامین حقوق زنان برداشت. در سال ۱۸۴۷، به فرمان سلطان وقت عثمانی، به بردگی کشاندن و استعمار زنان ممنوع اعلام شد و در سال ۱۸۵۷، نیز در خصوص تساوی زن و مرد در سهم الارث به تصویب رسید." (۴)
تابعیت:

تابعیت یک رابطه حقوقی، سیاسی، معنوی است که یک فرد را به دولتی معین مرتبط می‌سازد. و به نوعی علقه وی را به آن دولت نشان می‌دهد که خودش حق نمی‌باشد ولی آثار حقوقی دارد. بحث تابعیت که یکی از شاخه‌های حقوق بین‌الملل خصوصی می‌باشد در هر کشوری برای خود قوانینی را دارد، مثلاً در ترکیه تابعیت مادر را بر تابعیت کودک تحمیل می‌کنند که ممکن است کودک مزبور در خروج از کشور دچار تابعیت مضاعف شود در ایران نیز در مورد ترک تابعیت بحث استقلال تابعیت (یعنی هرکس باید خودش تقاضای ترک تابعیت بدهد) و در بحث ورود به تابعیت، وحدت تابعیت مورد قبول واقع شده است؛ یعنی وقتی مردی به ایران وارد می‌شود و تقاضای تابعیت می‌کند خانواده او نیز به تبع وی تبعه ایران محسوب می‌شوند. اما در مواد مربوط به تابعیت همواره می‌بینیم که ترک تابعیت زن دارای شرایط سخت‌تر می‌باشد و بطور کلی در بعضی از کشورهای جهان و ایران، تابعیت زن شوهردار به صورت تحمیلی است یعنی تابعیت شوهر را به زن تحمیل می‌کنند. ماده ۹۸۷ قانون مدنی می‌گوید: "زن ایرانی که با تبعه خارجی مزاجت می‌نماید به تابعیت ایرانی خود باقی خواهد ماند مگر اینکه مطابق قانون مملکت زوج، تابعیت شهر به واسطه وقوع عقد ازدواج به زوجه تحمیل شود ..."

تبصره ۱: هر گاه قانون تابعیت مملکت زوج را بین حفظ تابعیت اصلی و تابعیت زوج مخیر

بگذارد در این مورد زن ایرانی که بخواهد تابعیت مملکت زوج را بین حفظ تابعیت اصلی و تابعیت زوج مخیر بگذارد در این مورد زن ایرانی که بخواهد تابعیت مملکت زوج را درآورد و علل موجهی هم برای تقاضای خود در دست داشته باشد به شرط تقدیم تقاضانامه کتبی به وزارت امور خارجه ممکن است با تقاضای او موافقت گردد.

تبصره ۲: زن‌های ایرانی که بر اثر ازدواج تابعیت خارجی را تحصیل می‌کنند حق داشتن اموال غیرمنقول را در صورتی که موجب سلطه اقتصادی خارجی گردد ندارد...

ماده ۹۷۶ نیز به ذکر اتباع ایرانی می‌پردازد و اشخاصی که تبعه ایران محسوب می‌شوند را می‌شمارد ولی اشاره‌ای به نقش زن (مادر) در تعیین تابعیت فرزند ندارد. در بند ۲ همان ماده ذکر شده: "... کسانی که پدر آنها ایرانی است اعم از اینکه در ایران یا در خارجه متولد شده باشند (ایرانی محسوب می‌شوند)."

چنانچه ذکر شد عده ای می‌گویند اگر ما تابعیت مادر را بر فرزند تحمیل کنیم ممکن است تابعیت مضاعف به وجود بیاید ولی مطمئناً این افراد یک روی سکه را نگاه می‌کنند و شرایط‌های مختلف را در نظر نمی‌گیرند. چرا که با تجدید نظر در این بند مشکل موجود در بند ۵ ماده ۹۷۶ قانون مدنی (اطفالی که پدرشان خارجی و از مادر ایرانی در ایران متولد شوند) حل می‌شود. با قبول تابعیت مادر نسبت به این اطفال مشکل بی‌تابعیتی آنها تا ۱۸ سالگی شان حل می‌شود. در مورد تابعیت، بند ۱ و ۲ ماده ۹ کنوانسیون رفع تبعیض از زنان می‌گوید:

۱- دول عضو در مورد کسب، تغییر یا حفظ تابعیت، حقوقی مساوی با مردان به زنان اعطا خواهند کرد. دولتها به ویژه تضمین می‌کنند که ازدواج با مرد خارجی یا تغییر تابعیت شوهر در طی دوران ازدواج خود به خود باعث تغییر تابعیت زن، بی‌وطن شدن یا تحمیل تابعیت شوهر به وی نگردد.

۲- دول عضو به زنان و مردان در مورد تابعیت فرزندان‌شان حقوق مساوی اعطا خواهند کرد."

"طبق ماده ۱ کنوانسیون متویدئو در مورد تابعیت زنان که در ۲۶ دسامبر ۱۹۳۳ به تصویب بیشتر کشورهای قاره آمریکا رسیده است کشورهای عضو نباید در قانون مربوط به تابعیت خود بین زن و مرد

تبعيض قابل شوندد. کشور ایالات متحده آمریکا به علت اعتقاد به همین تساوی به کنوانسیون تعارض قوانین تابعیت لاهه ملحق نشده است. " (۵)

" طبق قانون تابعیت کودکی که از پدر و مادر تورک متولد شده باشد تابع کشور ترکیه است. (بند ۱)

" اگر زن اهل ترکیه با یک فرد خارجی ازدواج کرد می تواند برای خود درخواست تابعیت بدهد. وی درخواست خود را به صورت کتبی به وزارت داخله (کشور) می دهد. شوهر وی با مجوز وزیر داخله می تواند تابع کشور ترکیه گردد (بند ۷)

اقامتگاه:

ماده ۱۰۰۵ قانون مدنی می گوید: " اقامتگاه زن شوهردار همان اقامتگاه شهر است معذالک زنی که شهر او اقامتگاه معلومی ندارد و همچنین زنی که با رضایت شهر خود و یا با اجازه محکمه مسکن علیحده اختیار کرده می تواند اقامتگاه شخصی علیحده نیز داشته باشد. "

مطالعه تطبیقی:

" در کشور فرانسه طبق ماده ۱۰۸ سابق قانون مدنی، اقامتگاه زن شهردار اقامتگاه شوهر بود اما این ماده در ۱۱ ژوئیه ۱۹۷۵ اصلاح شد و به موجب ماده ۱۰۸ جدید، زن و شوهر می توانند دارای اقامتگاه جداگانه باشند، بدون اینکه این امر خللی به اشتراک زندگی آنها وارد نماید.

در کشور بلژیک که قبلا اقامتگاه شوهر به زن تحمیل می شد طبق مواد ۲۱۳ و ۲۱۴ قانون مدنی مصوب سال ۱۳۵۰، اقامتگاه اجباری زن شوهردار از بین رفته است. همچنین در کشورهای اسکانندیناوی در حال حاضر اقامتگاه اجباری زن شوهردار وجود ندارد.

در کشورهای سوسیالیست اروپایی و روسیه، داشتن اقامتگاه مشترک برای زن و شوهر الزامی نیست و زن و شوهر می توانند در این مورد آزادانه توافق نمایند. " (۶)

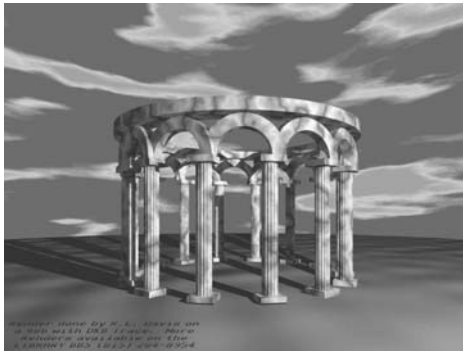
با توجه به مطالب بالا لازم است در بحث اقامتگاه نیز در مواد قانون مدنی ایران نیز تجدیدنظر شود چرا که تجدیدنظر و اصلاح قوانین یک امر لازم است که نشانگر پویایی علم حقوق است.

نکاح:

همانطور که قبلا نیز در مورد بلوغ مطالبی ذکر شد، ما متوجه شدیم که سن بلوغ در دختران کمتر از پسران است و بنا به

نظر عده ای این فاصله سنی شاید به نوع تکامل فکری و جسمی دختر باشد که در امر مجازات نیز دختران زودتر از پسران می توانند مجازات شوند، ولی این امر با ماده ۱۰۴۳ قانون مدنی همخوانی ندارد. ماده ۱۰۴۳ می گوید: نکاح دختر باکره اگر چه به سن بلوغ رسیده باشد موقوف به اجازه پدر یا جد پدری او است... " البته اگر پدر و جد پدری دلیل موجهی ارائه ندهند خود دختر مستقلا می تواند ازدواج کند ولی سوالی که مطرح می شود این است که چرا باید این شرط را برای یک دختر بالغ در نظر بگیریم؟ با وجودی که ما معتقد به این هستیم که دختران زودتر از پسران بالغ می شوند و به تکامل فکری می رسند، باز هم چرا باید این شرط را برای آنها قابل شویم؟

همچنین ماده ۱۱۱۷ به نوعی استقلال و یا بهتر

بگوییم تکامل فکری زن را در تشخیص خوب و بد به زیر سوال می برد. ماده ۱۱۱۷ قانون مدنی می گوید: " شوهر می تواند زن خود را از حرفه یا صنعتی که منافع مصالح خانوادگی یا حیثیات خود یا زن باشد منع کند. " و قانون در مورد عکس این مساله ساکت است یعنی اگر مرد به این نوع حرفه دست بزند آزاد است، هرچند که شاید زن از دست وی به دادگاه عارض شود ولی نص محکم محکم قانونی در این زمینه وجود ندارد.

در بحث خواستگاری نیز ما نمی توانیم هیچوقت با ملاک قرار دادن ماده ۱۰۴۳ قانون مدنی (هر زنی را که خالی از موانع نکاح باشد می توان خواستگاری نمود.) بگوییم که زنان نمی توانند خواستگاری کنند چرا که از مفهوم این ماده ما ایجاب و قبول را که لازمه عقود است در اینجا نیز می بینیم و این ماده در مقام تعیین نوع خواستگار نیست. و حتی عده ای در بحث خواستگاری اینطور بیان می کنند که زنان به دلیل متانتشان همواره دوست دارند بدنبال آنها بیایند مثلا " بعقیده ویلیام جیمز فیلسوف معروف آمریکایی: حیا و خودداری ظریفانه زن غریزه نیست، بلکه دختران حوا در طول تاریخ دریافته

اونونجو اوزل ساي باليقار آبي ۱۳۸۲، ساي اند که عزت و احترامشان به این است که بدنبال مردان نروند، خود را مبتذل نکنند و از دسترس مرد خود را دور نگه دارند، زنان این درسها را در طول تاریخ دریافته اند و به دختران خود یاد داده اند. " (۷)

همچنین در مورد ازدواج زن مسلمة و ایرانی با اتباع خارجی نیز شرطهایی قرار داده شده است. ماده ۱۰۵۹ قانون مدنی می گوید: " نکاح مسلمة با غیرمسلم جایز نیست. " و در ماده ۱۰۶۰ چنین بیان شده: " ازدواج زن ایرانی با تبعه خارجی در مواردی هم که مانع قانونی ندارد موقوف به اجازه مخصوص از طرف دولت است. " این در حالی است که شرط دوم (ماده ۱۰۶۰) شامل مردان نمی شود.

مطالعه تطبیقی:

سن ازدواج در ترکیه:

" طبق آمار سال ۱۹۹۵ میلادی، سن ازدواج برای زنان در ترکیه ۱۵ الی ۳۴ سال و برای مردان ۲۰ الی ۲۹ سال می باشد.

سن قانونی ازدواج برای پسران ۱۷ سال و برای دختر نیز ۱۷ سال می باشد، که هر دو طرف موظفند قراردادی را به عنوان اسناد دولتی در مورد ازدواج امضاء کنند.

در مواقع استثنایی و با اجازه دادگاه پسران می توانند در سن پانزده سالگی و دختران در سن چهارده سالگی ازدواج کنند. " (۸)

ازدواج موقت:

بحث ازدواج موقت که جزء بحثهای روز نیز می باشد به روشهای مختلفی تفسیر شده است که عده ای طرفدار آن و عده ای مخالف با آن هستند؛ مثلا زنان و دختران همواره از آن به بدی یاد می کنند البته در بسیاری مواقع نیز باید به آنها حق بدهیم چون اگر به ماهیت ازدواج موقت توجه کنیم می بینیم که هر چند ایجاب و قبول از دو طرف واقع می شود ولی باز هم به نوعی سایه های تبعیض در آن دیده می شود و حتی زن منقطع در حقوق خود با زن دائم تفاوتهایی را دارد. ماده ۱۱۱۳ قانون مدنی می گوید: " در عقد انقطاع زن حق نفقه ندارد مگر اینکه شرط شده یا آنکه عقد مبنی بر آن جاری شده باشد. " در اینکه نفقه چرا در ازدواج

دائم شرط شده است و در ازدواج موقت این حق از زن سلب شده جای سوال دارد.

البته ماده ۱۱۰۲ قانون مدنی می گوید: "همین که نکاح بطور صحت واقع شد روابط زوجیت بین طرفین موجود و حقوق و تکالیف زوجین در مقابل همدیگر برقرار می شود." و با توجه به ماده ۱۱۰۸ که می گوید:

"هرگاه زن بدون مانع مشروع از ادای وظایف زوجیت امتناع کند مستحق نفقه نخواهد بود." به نظر می رسد که طبق این ۲ ماده باید برای رفع تبعیض موجود ماده ۱۱۱۳ نیز مورد تجدیدنظر قرار گیرد چون با دقت در ماهیت ازدواج موقت نیز می بینیم که زوجه به وظایف خود عمل می کند. و اگر عمل نکند می توان ماده ۱۱۰۸ را ملاک قرار داد.

در نهایت به نظر نگارنده، شاید ازدواج موقت در وهله اول جلوی بسیاری از انحرافات را بگیرد ولی در عوض بعضی تبعیضات ضمنی را نیز به زنان روا می دارد. تعدد زوجه:

در بحث تعدد زوجات ماده صریحی در قانون وجود ندارد ولی با دقت در مواد مختلف می بینیم که مخالفتی نیز با آن نشده است و به صورت ضمنی اجازه آن به مردان داده شده است ولی داشتن زوجات متعدد معمولاً مشکلاتی برای خانواده ها بوجود می آورد و این به نوعی تبعیض علیه زنان می باشد. بر اساس آمار منتشره از سوی سازمان ثبت احوال ۲/۸۲ درصد مردان کشور ما در سال ۱۳۷۰ دارای دو همسر بوده اند که تعداد بیش از ۳۴۵ هزار نفر از زنان را شامل می شود." (۹)

هر چند که در عمل معمولاً می گویند باید اجازه زن اول برای ازدواج دوم و... وجود داشته باشد ولی این امر نیز نمی تواند از بار تبعیض آمیز عمل مزبور بکاهد. لازم به ذکر است که تعدد زوجه با ماده ۱۶ کنوانسیون رفع تبعیض از زنان تناقض دارد. ماده ۱۶: "دول عضو به منظور رفع تبعیض از زنان در کلیه امور مربوط به ازدواج و روابط خانوادگی کلیه اقدامات مقتضی به عمل خواهند آورد و به ویژه براساس تساوی مردان و زنان موارد ذیل را تضمین خواهند کرد:

(الف) حق یکسان برای ورود به ازدواج
(ب) حق یکسان در انتخاب آزادانه همسر و صورت گرفتن ازدواج تنها با رضایت کامل و آزادانه دو طرف ازدواج

(ج) حقوق و مسئولیتهای یکسان در طی دوران زناشویی و به هنگام جدایی،...
تأثیر تعدد زوجات علاوه بر حقوق اجتماعی بر حقوق مالی زوجه نیز تأثیر دارد. ماده ۹۴۲ قانون مدنی می گوید: "در صورت تعدد زوجات ربع یا ثمن ترکه که تعلق به زوجه دارد بین همه آنها به السویه تقسیم می شود."
مطالعه تطبیقی:

در ماده بیست و سوم میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی آمده است: "دولتهای طرف این میثاق تدابیر مقتضی به منظور تأمین تساوی حقوق و مسئولیتهای زوجین در مورد ازدواج در مدت زوجیت و هنگام انحلال آن اتخاذ خواهند کرد."
طلاق:

در قوانین ایران معمولاً طلاق به دست مرد است. ماده ۱۱۳۳ قانون مدنی می گوید: "مرد می تواند هر وقت که بخواهد زن خود را طلاق دهد."

البته ابتدا باید حکم عدم امکان سازش صادر شود تا بعداً طلاق به درخواست مرد انجام گیرد. و در نتیجه می بینیم که نهایتاً این ماده به نفع مرد است و چنین حقی برای زنان داده نشده است، تنها در یک مورد زن می تواند درخواست طلاق بدهد و آن هم در ماده ۱۱۳۰ قانون مدنی است. ماده ۱۱۳۰ قانون مدنی می گوید: "در صورتی که دوام زوجیت موجب عسر و حرج زوجه باشد، وی می تواند به حاکم شرع مراجعه و تقاضای طلاق کند، چنانچه عسر و حرج مذکور در محکمه ثابت شود، دادگاه می تواند زوج را به اجبار به طلاق نماید و در صورتی که اجبار میسر نباشد زوجه به اذن حاکم شرع طلاق داده می شود."

با رویه ای که در دادگاههای ایران موجود است و با وجود کثرت پرونده های طلاق، ما در عمل می بینیم که اکثر طلاقهای موجود براساس خواست مرد می باشد چون در اکثر موارد اثبات عسر و حرج زمان زیادی طول می کشد و این سبب می شود که به نوعی درخواست طلاق از سوی زوجه در بسیاری موارد به نتیجه نرسد.

در مورد رعایت برابری در این موارد بند ج ماده ۱۶ کنوانسیون رفع تبعیض از زنان می گوید:

"برقراری حمایت قانون از حقوق زنان بر مبنای برابری با مردان و حصول اطمینان از حمایت مؤثر از زنان در مقابل هرگونه اقدام تبعیض آمیز از طریق مراجع قضایی ذیصلاح ملی و سایر موسسات دولتی."

در مورد شاهدین طلاق نیز قانون مدنی ایران شاهدین زن را قبول نکرده است. ماده ۱۱۳۴ در این مورد می گوید: "طلاق باید به صیغه طلاق و در حضور لااقل دو نفر مرد عادل که طلاق را بشنوند واقع گردد."
مطالعه تطبیقی:

"در سال ۱۹۱۷، قانون - ترکیه - برای اولین بار این اجازه را به بانوان داد تا بتوانند جهت طلاق در دادگاه اقامه دعوا کنند. همچنین " شرط اذن از زن اول جهت ازدواج ثانوی مرد " در قانون تأکید شد." (۱۰)

پی نوشتها:

۱. (روزنامه همشهری - شماره ۳۹۰، سال دوم، ۱۴ اردیبهشت ۱۳۷۳، ص ۶)
۲. (سیمای زن در جهان - ترکیه -، نوشته صدیقه رضایی، نشر برگ زیتون، چاپ اول ۱۳۷۷، ص ۵۸، ۵۹ و ۱۳۶)
۳. (حقوق زن در اسلام، نوشته آیت الله مطهری، ص)
۴. (سیمای زن در جهان - ترکیه -، نوشته صدیقه رضایی، نشر برگ زیتون، چاپ اول ۱۳۷۷، ص ۱۲۹)
۵. (حقوق بین الملل خصوصی، تألیف دکتر بهشید ارفع نیا، جلد اول، نشر بهتاب، چاپ چهارم پائیز ۱۳۸۰، ص ۸۸)
۶. (منبع پیشین، ص ۱۷۰ و ۱۷۱)
۷. (حقوق زن در اسلام، همان، ص ۴۷)
۸. (سیمای زن در جهان - ترکیه -، همان، ص ۴۲)
۹. (روزنامه جام جم، شماره ۱۰۲۸، ۱۵ آذر ۱۳۸۲، ص ۱۲)
۱۰. (سیمای زن در جهان - ترکیه -، همان، ص ۱۳۰)
۱۱. (روزنامه جام جم، شماره ۸۴۸، سال سوم، ۱۷ اردیبهشت ۱۳۸۲، ص ۱۳)
۱۲. (زنان ایران در جنبش مشروطه، نوشته عبدالحسین ناهید، نشر احیا، بهار ۱۳۶۰، ص ۶۳)
۱۳. (مقاله: قضاوت زن از دیدگاه اسلام، نوشته حجه الاسلام حاج آقا صدیق، مدرس دانشگاه)، نشریه اعتدال، سال دوم شماره یک و دو، نشریه حقوقی-فرهنگی دانشکده حقوق دانشگاه تبریز)
۱۴. (روزنامه جام جم، سال سوم، شماره ۷۷۴ و ۷۷۷، دی ۱۳۸۲، ص ۹ و ۱۳)
۱۵. (سیمای زن در جهان - ترکیه -، همان، ص ۵۲ و ۵۵ و ۱۳۸)

زنان و چالش‌های اجتماعی

آیلین دورنما

زنان تأثیر داشته، محور بحث را در واکاوی مشکلات زنان در متن روابط اجتماعی میان زنان و مردان می‌جوید. براین اساس فرودستی پایگاه زنان و تبعیض علیه آنها در شبکه روابط اجتماعی جاری، در کل جامعه معنا پیدا می‌کند و در دو دنیای جدای زنان و مردان اصل مشکلات نادیده باقی می‌ماند. در این رویکرد زن و مرد نقش‌های متفاوتی در جامعه و در گروه‌های اجتماعی کوچکتر ایفا می‌کنند، ولی نه صرفاً به خاطر تفاوت‌های زیست‌شناختی، بلکه تحت تأثیر ایدئولوژی جوامع، گذشته‌های تاریخی و عوامل مذهبی، قومی، اقتصادی و فرهنگی.

زنان به علت اینکه قرن‌ها مجبور بوده‌اند همزمان روی چند موضوع تمرکز کنند ساختار مغزی و سبک فکرشان به طور ویژه و مشخص از اکثر مردان متفاوت است. به این ترتیب حتی نحوه فکر کردن زنان و مردان از هم متمایز است. پس زنان و مردان به لحاظ زیست‌شناختی تفاوت‌های فراوانی با هم دارند و طبیعتاً این مسئله باعث خواهد شد عملکرد و نحوه نگریشان به مسائل متفاوت باشد. پس بالطبع حقوق متفاوتی از هم خواهند داشت. بر این اساس در ایفای نقش‌های آنان در جامعه تفاوت‌های بیشتری مشاهده خواهد شد. از جنبش‌های مبارزه علیه تبعیض جنس فمینیسم است. آشنایی با این نهضت که از جمله مهم‌ترین نهضت‌های زنان است به جهت اینکه طرفداران

راند و یا مارگارت تاچر نخست‌وزیر انگلیس که لقب بانوی آهنین را کسب کرد. خانم بی‌نظیر بوتو در پاکستان و تانسو چیلدر در ترکیه توانستند قدرت سیاسی جامعه را بدست بگیرند و سالیان متمادی کشورهای خود را اداره نمایند. مطالعه تاریخ و فعالیت‌های اجتماعی - سیاسی زنان نشان می‌دهد آنان هرگاه خواسته‌اند، توانسته‌اند فعالیت‌هایی در حد فعالیت‌های مردان و یا حتی فراتر از آنان انجام دهند. پس بازنگه داشتن زنان از فعالیت‌های سیاسی - اجتماعی با دلیل عدم توانایی آنان عمل‌عربی است که دیر یا زود زنان را به حیطه مبارزه برای احقاق حقوق خود خواهد کشاند. اگر حکومتها، زنان را هم‌تراز با مردان تلقی کنند و در تقسیم مسئولیت‌های جامعه به مردان و زنان تبعیض روا ندارند، آنگاه جامعه به سوی سعادت و پیشرفت روز افزون رهنمون خواهد شد.

در اغلب نوشته‌های پس از جنگ جهانی دوم تا نیمه‌های ۱۹۶۰ مفهوم زن به منزله یک جنس (SEX) بکار برده شد و نشان از تفاوت‌های زیست‌شناختی میان زن و مرد داشته است. د رلوی این مفهوم زن بسان موجودی با مسائل و مشکلات خاص خود وجود از مرد دیده شده است. با جهانی شدن مسئله تبعیض علیه زنان و تلاش بیشتر نهضت‌های زنان برای کسب برابری و رواج عدالت در جامعه، تغییر نگرشی در مباحث اجتماعی نسبت به موضوع اتفاق افتاد که در نتیجه آن به جای مفهوم زن، مفهوم جنسیت (gender) بکار رفت. این مفهوم جدید بر نگرش و رویکردی متفاوت از گذشته به مسائل

زنان در طول تاریخ شاهد بی‌عدالتی‌های فراوانی به لحاظ جنسیتی و نیز شرایط خاص فیزیکی خود بوده‌اند. مبارزه علیه تبعیضها، مسیر پریپیچ و خم و دشواری بوده است. آنان می‌بایست در برابر ظلمی به پا می‌خواستند که قرن‌ها بر روح جوامع سایه افکنده بود. بالطبع مبارزه با ماهیت فرودست انگاره جامعه مستلزم صرف انرژی فراوان و گاه گذشتن از جان و مال شکستن دیوارهای ضخیم سنت‌های غلط بوده است. در طول تاریخ زنان در جوامع بزرگی ظهور کرده‌اند که پا را فراتر از تعلقات جامعه گذاشته‌اند. آنان توانسته‌اند بنیانگذار نهضت‌های جهانی مبارزه علیه بی‌عدالتی باشند. لئو تیزه/تو که پیشگام مبارزه برای احقاق حقوق زنان در آلمان بود اعتقاد داشت انقلاب با جنگ‌های خیابانی و سنگریندی بوجود نخواهد آمد، بلکه توسط دموکراسی مسالمت‌آمیز برای تمام ملت امکان وجود می‌یابد. وی این نوع آزادی را که زن را شکلی اغراق‌آمیز از وجود مرد نشان می‌داد برای خود نمی‌پسندید و پیوسته به دیگران گوشزد می‌کرد که در نحوه کسب حقوق خود بهتر بیندیشند. در انگلستان/میلین پانخورست بعد از ۲۱ سال مبارزه توانست حق رأی عمومی زنان را به تصویب سنا برساند. کم‌نبوده و نیستند زنان بزرگی که سالیان دراز کشورهایی بزرگ حکومت کرده و توانسته‌اند جامعه را بعد از آشوب‌ها و انقلاب‌های پیاپی به آرامش و صلح رهنمون سازند. ایندیرا گاندی بیش از ده سال بر دومین کشور پهناور جهان حکم

زیادی در ممالک مختلف دنیا دارد حائز اهمیت است. جامعه‌شناسی دانشی است، زیر سلطه مردان. تولید دانش جایگزین دانش مربوطه بخش اصلی مبارز فمینیستی است. فمینیسم در پی آن است تا به تجارب زنان بپردازد و واقعیتها را از دیدگاه زنان بفهمد، پرسش‌هایی را مطرح کند که به زندگی زنان مربوط اند و از پیشداوری‌ها و تحریف‌های دانش مردانه پرده بردارد. اولین آثار فمینیستی را زنان در دهه ۱۶۳۰ نوشتند، جنبش زنان در سالهای ۱۷۸۰ و ۱۷۹۰ متمرکز تر و سازمان یافته تر شد و زنان از سال ۱۷۹۰ به خلق نظریه‌های فمینیستی پرداختند. فمینیستهای قدیمی خواستار برخورداری از فرصتهای برابر با مردان بودند، اما فمینیستهای جدید خواستار انقلابی اساسی هستند تا برابری کامل زن و مرد در تمامی زمینه‌ها اعم از کار در خانه، بیرون از آن، آموزش، سیاست و غیره حاصل گردد. نظریه‌های فمینیستی با زیر سؤال بردن نگرش‌های مردانه، در پیدایش بینش‌هایی نو درباره انسان و جهان نقش بسزایی داشته و دارند. تا کنون اغلب بینش‌های ستمگران بر ذهنیت انسانها سلطه داشته اند. پس دستیابی به هر گونه جهان بینی انسانی تر، مستلزم نگرستن به دنیا از نگاه همه ستمبران خاصه زنان است. مگر نه اینکه زنان به لحاظ کثرت و ویژگی‌های نقش‌های اجتماعی شان مهمترین گروه ستمدیدگان جهان اند. تعالی نگرش‌های انسانی در گروه نقد نظریه‌های مرد برتر انگار و بازنگری در دیدگاههای مردانه است. معنای آزادی زنان به تعبیری این است که زنان امکان یابند در زمینه‌های مختلف اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی در تمامی سطوح و بدون هیچ ممانعتی فعالیت کنند. فمینیسم جنبش واحدی نیست. تمامی فمینیستها در این باره که زنان فرودست اند و برای آزادی آنان باید استراتژی‌هایی اتخاذ کرد، هم عقیده اند، ولی در مورد علل این ستمدیدی و استراتژی‌های رسیدن به آزادی بین آنان اختلاف نظرهای اساس ملاحظه می شود. مهمترین نگرش‌های فمینیستی عبارتند از: فمینیسم لیبرال یا اصلاح طلب که تأکید بر یکسانی سرشت مردان و زنان دارد. فمینیسم

مارکسیستی که مسا کسانانی را فمینیست مارکسیست می نامیم که نظام طبقاتی را اصلی ترین یا مهمترین عامل تعیین کننده در مورد فرودستی زنان می دانند. فمینیسم سوسیالیستی که مدافع نظریه نظام دوگانه است. این جنبش در توضیح فرودستی زنان برای نظام طبقاتی و نظام جنس - جنسیت اهمیت یکسانی قائل است. فمینیسم را دیکال یا انقلابی که مدافع نفی ساخت تمایزات جنسی در عرصه‌های قانون و اشتغال و روابط شخصی عینی و ذهنی می باشد. این دیدگاه تأکید بر برتر انکاری زنان دارد. فمینیسم پست مدرن که تأکید بر حفظ خصایص زنانه‌گی با تکیه بر روانشناسی رفتارگرا و نیز ضرورت تشابه کامل حقوق زن و مرد در خانواده و جامعه از طریق مواردی چون حذف نمادهای جنسی در کتاب‌های درسی دارد. اگر بپذیریم این وضعیت زیستی زنان است که تعیین می کند زنان از بچه‌ها مراقبت کنند دیگر این سؤال برایمان مطرح نمی شود که چرا مردان از بچه‌ها مراقبت نمی کنند. با پذیرش طبیعی بودن نقش زنان اگر زنان از نقش‌شان به عنوان همسر یا مادر اظهار ناراضایتی کنند ناگزیر باید بپذیریم که زنان عیب و ایرادی دارند. برای مثال یا از نظر زیست شناختی کاملاً زن نیستند، یا این که از نظر روانی بیماراند. فمینیستها اعتقادات آتشیینی به جامعه‌شناسی دارند. آنان معتقدند جامعه‌شناسان هرگاه زنان را در تحقیقات در نظر می گیرند آنان را به نحوی غیرواقعی و جنس گرایانه نشان می دهند و جنس و جنسیت را به ندرت متغیرهای تبیین گر مهمی می دانند. جامعه‌شناسی در بهترین حالت کورجنسی است (به تفاوت‌های جنسی و پیامدهای ناشی از تفاوت‌هایی توجه است). و در بدترین حالت جنس گراست، یعنی جامعه‌شناسی در بهترین حالت تشخیص نمی دهد که مردان و زنان از جایگاه ساختاری همانندی برخوردار نیستند. کیت میلت (Kate Milet) در کتاب سیاست جنسی، سیاست را روابط مبتنی بر مقررات، یعنی نظم و ترتیباتی که به موجب آن گروهی از افراد زیر سلطه گروهی دیگر قرار می گیرند، تعریف می کند (۱۹۷۷، ص ۲۳). تعریف فمینیستی سیاست نه فقط روابط قدرت میان مردان و زنان را در سطح شخصی، بلکه همچنین اهمیت ایدئولوژی مردسالاری را در اعمال سلطه بر زندگی زنان در دستور قرار می دهد. به این تربیت برای مثلاً این عقیده متداول که زنان به

تصمیم گیری برای خانه دارشدن از حق انتخاب برخوردارند، زیر سؤال می رود. علاوه بر این فمینیست‌ها بر این باورند که خود تصمیم میان عمومی و خصوصی عقده‌ای مردسالارانه است که برای دور نگهداشتن زنان و علائق زنان از سیاست به کار می رود. به اعتقاد آنان زنان از شرکت در سیاست و زندگی عمومی محروم بوده‌اند و دولت، خانواده را حوزه‌ای خصوصی - نهادی خارج از حوزه دخالت دولت - تعبیر کرده است. بعضی فمینیستها، بویژه فمینیستهای رادیکال می گویند که زنان نسبت به مردان به دلیل نقش مادری‌شان در یک عمیق تری از فروتنی، مراقبت، معاشرت، تعلق و از خودگذشتگی دارند. از این گذشته زنان را از سهیم شدن در شرایط برابر با مردان در حوزه عمومی به دلیل مسئولیتهایی که در حوزه خانوادگی دارند و یا به آنان نسبت می دهند منع می کنند و مردان را اغلب از به عهده گرفتن وظیفه مراقبت در خانه باز می دارند. فمینیستها خاطر نشان کرده‌اند که این شکاف ذهنی میان عمومی و خصوصی حتی لزوماً با واقعیت‌های زندگی اجتماعی و سیاسی منطبق نیست. در قوانین مربوط به موضوعاتی از قبیل تأمین اجتماعی از طرفی فرض بر این است که زنان با مردی زندگی می کنند و باید زندگی کنند که از نظر مالی به او وابسته‌اند. از طرف دیگر موضوعاتی ناشی از حوزه عمومی را خصوصی می دانند. برای مثال می گویند که آزار جنسی، قوانین مربوط به جلوگیری از بارداری و سقط جنین همگی مسائلی خصوصی - اخلاقی هستند نه سیاسی. سیلویا والبی (۱۹۸۸) معتقد است که ما باید از مطالعه عمل سیاسی زنان فراتر رفته و به بررسی سیاست جنسی بپردازیم. او می گوید که در مطالعات فعالیت سیاسی زنان، گرایش به توصیف آن به عنوان فعالیتی استثنایی و نه عادی مشاهده می شود. علاوه بر این توجه این مطالعات به جای هدف سیاست جنسیتی به زنان معطوف است. در صورت تمرکز بر سیاست جنسیتی در می یابیم که فعالیت زنان به منظور تغییر روابط جنسی به نفع زنان طرح ریزی می شود، در حالی که فعالیت مردان به منظور مقاومت در برابر این تغییر است. سرانجام مطالعات یاد شده این پرسش را مطرح می کنند که چرا تعداد بسیار کمی از زنان در فعالیت‌های سیاسی شرکت می کنند، به جای آنکه بپرسند

چگونه مردان توانسته اند در با زداشتن زنان از ورود به فعالیت های سیاسی چنین موفق باشند؟ به این ترتیب بیشتر تحقیقات فمینیستی نقش مردان را به عنوان عاملان سیاسی نادیده گرفته اند. در صورتی که والبی معتقد است کردار سیاسی مراسلارانه در فهم سیاست جنسیتی از اهمیت سیاسی برخوردار است. توجه زنان به سیاست جنسیتی نشانه کمروبی آنان نیست چرا که مردان نیز به این موضوع می پردازند.

در ایران حرکات جدی سیاسی زنان ایران از دوره قاجاریه آغاز می شود که این حرکات شامل دو دسته اند: یکی حرکاتی که در تبعیت از مردان و در مخالفت با استعمار و استبداد صورت می گرفت و دیگری فعالیتهایی که مستقلاً توسط زنان دنبال می شد. در این بین نهضت تنباکو، جنبش مشروطیت و انقلاب اسلامی سال ۱۳۵۷ از جمله مصادیق مورد اول و تأسیس مدارس و تشکیل کمیته زنان تبریز در سال ۱۳۲۵ ه.ق و چاپ روزنامه خاص زنان از نمونه های مربوط به مورد دوم می باشد.

در جوامع اسلامی از آنجا که خانواده هسته اصلی جامعه محسوب می شود، مادر شدن و بزرگ کردن فرزندان مهمترین نقش زن و مسئولیت عمده او تعیین شده است (قانون اساسی ۱۳۷۵- مقدمه) و همین بسا در دلیل تصمیمات عجولانه به ضرر زنان و اعمال بعضی تبعیضات نسبت به آنان گردیده است. (کار، مهرانگیز، ۱۳۷۸، رفع تبعیض از زنان). ثانیاً چون در ایران از نگره ای کاملاً فمینیستی (قانون نمادی است از تفکر هیأت حاکمه در برداشت های غلط از اسلام، عبادی شیرین ۱۳۷۶) به مسائل نگریده می شود، در قانون و هیئت حاکمه، زن در قوانین ایران نه همتراز مرد بلکه نیمی از آن به حساب می آید (شیرین عبادی ۱۳۷۶، زنان و قوانین خشونت). به طوری که از یک سو در این میان درست است که مشاوران زن یا قضات تحقیق در دادگاهها نشسته اند، ولی آنها به هیچ وجه حق انتشار رأی ندارند و در نهایت این مرد است که باید تصمیم گیری کند (کار، مهرانگیز، ۱۳۷۶، بررسی اجمالی مشکلات حقوقی زنان) و از طرفی علی رغم مواد اول و دوم مقاله نامه حقوق سیاسی زنان، مصوب سال ۱۹۵۲ مجمع عمومی ملل متحد دال بر حق رأی دادن و انتخاب شدن زنان در شرایط متساوی با مردان و بدون هیچگونه تبعیض که در چارچوب شرع اسلام وضع شد، در زمینه

مشارکت سیاسی زنان با مقاله نامه مذکور تفاوتی ندارد. بعد از پیروزی انقلاب بسیار شنیده شد که دولتمردان ایران اعلام داشته اند که زنان از طبع لطیف تر و ظرفیتری برخوردارند و از این رو در بسیاری از مشاغل به ظاهر خشن را به روی آنان بستند، زیرا ابر این اعتقاد بوده و هستند که زنان با طبیعت لطیف و ظریف خود نمی توانند عهده دار مشاغل خشن گردند و در این میان مشاغلی چون قضاوت، نیروهای مسلح، مهندسی معدن و ... برای زنان قونناً یا عملاً ممنوع شد و زنان به سوی مشاغلی چون پرستاری و آموزگاری سوق داده شدند (عبادی، شیرین، ۱۳۷۶، زنان و قوانین خشونت).

در چهارمین کنفرانس جهانی (۱۹۹۵ زنان سازمان ملل متحد در پاراگراف ۱۵۲ سند پکن نوشته شده است: «تبعیض در آموزش و پرورش، استخدام و پرداخت مزد، ترفیع و رویه های تحرک شغلی، شرایط انعطاف ناپذیر کار، عدم دسترسی به منافع تولید و مشارکت نا برابر در مسئولیت خانواده، فرصت های اشتغال و امور اقتصادی را برای زنان کماکان محدود نموده و نسبت نازل زنان در میان تصمیم گیرندگان اقتصادی، سیاسی در تمامی سطوح محلی، ملی و بین المللی بازتاب موانع ساختاری و نگرشی است که باید از طریق اقدامات مثبت به مقابله با آنها برخاست. در نتیجه سند پکن از دولتهای عضو ملل متحد می خواهد که استخدام زنان برای مشاغل رهبری، تصمیم گیری و مدیریت را بر مبنای برابر با مردان در سرلوحه سیاست های خود قرار دهند و دو هدف استراتژیک را به طور مشخص طرح می کند:

۱) اتخاذ تصمیماتی جهت تضمین دسترسی برابر زنان و مشارکت کامل زنان در ساختارهای قدرت و تصمیم گیری.

۲) افزایش توانایی زنان در راستای مشارکت در تصمیم گیری و رهبری.

سند پکن در جهت تحقق اولین هدف استراتژیک، انجام اقداماتی را برای تضمین دسترسی برابر و مشارکت کامل زنان در ساختار قدرت توصیه کرده و از دولتها خواسته است که در حیطه فعالیت های بخش خصوصی، احزاب سیاسی، سازمان های غیر دولتی، نهادهای پژوهشی و دانشگاهی (در پارگرافهای ۱۹۱، ۱۹۲ و ۱۹۴) اقداماتی را انجام دهند.

دومین هدف استراتژیک افزایش توانایی زنان برای مشارکت عنوان گردیده و ارتقای این توانایی در گرو اقدامات و مشارکت همه نهادها

و سازمان های دولتی و غیر دولتی برای عینیت بخشیدن به آن دیده شده است (پاراگراف ۱۹۵).

زنان و مدیریت

در ایران ارتقاء زنان بیشتری به سمت های مهم کشوری و پستهای مدیریت و ارانه الگوهای موفقی از زنان مدیر، انگیزه بیشتری برای کار و ابراز شایستگی زنان آورده و در نگرش جامعه نسبت به توانایی زنان می تواند مؤثر واقع شود. امروز دختران بیشتری وارد دانشگاه می شوند، به طوری که سهم دختران در میان پذیرفته شدگان به دانشگاه به بیشتر از ۵۰ درصد افزایش یافته است. به طور یقین در آینده گروهی از آنان متقاضی کار در بخش دولتی و از جمله مدیران آینده کشور خواهند بود. افزایش تعداد اعضای هیأت علمی زن، تعداد پژوهشگران زن و همچنین انتخاب مشاور سیاسی رئیس جمهوری به ریاست دانشگاه الزهرا که یک دانشگاه زنانه است، قابل تحسین می باشد، اما در عین حال زنان چالش های زیادی در دستگاههای دولتی پیش رو دارند.

۱- ملاحظه های روشن و قطعی برای حصول اطمینان از اینکه هیأت های گزینش که اکثریت اعضای آن را مردان تشکیل می دهند، نسبت به ارتقاء شغلی زنان حساسیت های منفی نخواهد داشت، هنوز بدست نیامده است.

۲- اجرای سیاست های تعدیل ساختاری و واگذاری برخی از فعالیتهای اقتصادی به بخشی خصوصی می تواند بر اشتغال و ورود زنان به فرآیند تصمیم گیری تأثیر گذار باشد.

زنان در بخش دولتی به دلیل غلبه فرهنگ سنتی از تنوع شغلی چندانی برخوردار نیستند و در دو بخش اجتماعی بهداشت و آموزش و پرورش بیشترین سهم را به خود اختصاص داده اند. با این وجود در رده مدیران عالی رتبه وزارت بهداشت فقط یک معاون پژوهشی زن حضور دارد و در وزارت آموزش و پرورش زنان در سطح مدیران مدارس متوقف مانده اند. تعداد بسیار زیاد زنان در سمت مدیران مدارس در سالهای پس از پیروزی انقلاب اسلامی به طور عمده ناشی از سیاست جداسازی مدارس دختران و پسران می باشد. نبود

نشریات سالانه و اطلاعات به هنگام در مورد زنانی که در استخدام دولت و دستگاههای دولتی هستند و عدم طراحی مکانیسم هایی در ساختار دولتی برای ارزیابی پیشرفت زنان از کمبودهای بسیار جدی است و سبب گردیده تا در قضاوت نسبت به اقدامات دولت در ۵ سال اخیر در جهت اجرای توصیه های اعلامیه پکن، گزارش ها و ارقامی بسیار متفاوت توسط سازمان های مختلف ارائه شود. در مرکز امور مشارکت زنان برخی از پست های کلیدی مانند معاونت برنامه ریزی که نقش اساسی در منظور کردن دیدگاههای جنسیتی در برنامه توسعه و اقدامات دولت دارد، به مردان واگذار شده است. اگر فقط به سهم ۱۸ درصدی زنان در هیئت علمی تمام وقت دانشگاههای دولتی توجه شود انتظار می رود که تعداد زنانی که به پست های مدیریتی دست یافته اند، حداقل به تعداد انگلستان دست برسد و از همه مهمتر انتظار می رود که در فضای آموزش عالی که مردانی با تحصیلات عالی حضور دارند از میزان

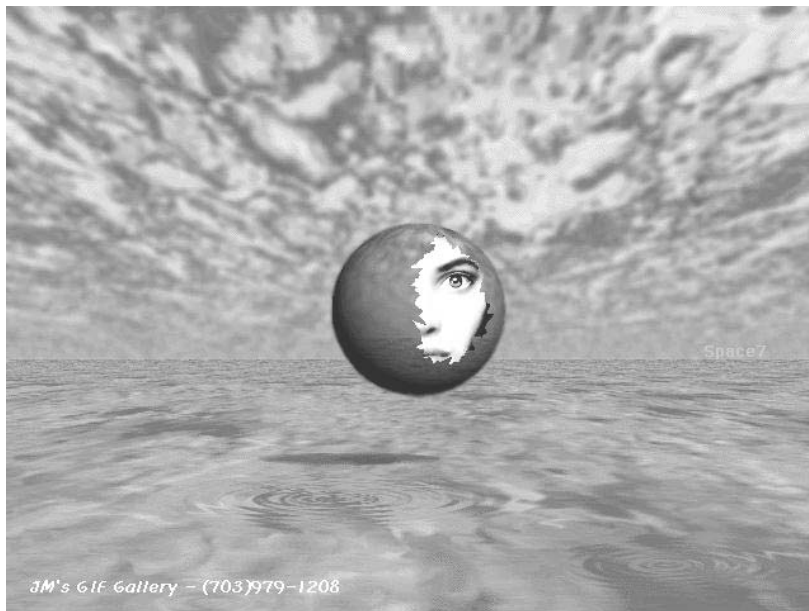
تبعیض های جنسیتی کاسته شده باشد در حالی که چنین نیست و نمونه بارز آن انتصاب فقط یک زن (همسر نخست وزیر پیشین و از یاران نزدیک رئیس جمهور کنونی) به ریاست یک دانشگاه زنانه می باشد.

شوراهای اسلامی کار، از جمله شوراهایی هستند که زنان در ۵ سال اخیر به سطح مدیریت آن راه یافته اند و دو زن در کانون عالی این شوراها حضور دارند. بیشترین تعداد زنان برای نمایندگی از تهران در دوره ششم مجلس شورای اسلامی از طرف گروههای ملی - مذهبی و دوم خرداد معرفی شده که ۲۰ درصد از کاندیدها را تشکیل می داد. در فهرست احزاب و سایر گروههای سیاسی متمایل به جناح راست سهم زنان کمتر از این بود.

غلبه روابط خانوادگی و قومی در شبکه ارتباطی سازمان های غیر دولتی زنان جمهوری اسلامی ایران و دفاع از حقوق زنان مطابق باورهای فرهنگی این گروه خاص، سبب گردیده که شماری از زنان اذملحق شدن به شبکه ارتباطی پرهیز کرده و یا فقط به مشارکت غیر فعال و ثبت نام در سازمان اکتفا کنند.

نا برابری در ارتقای شغلی

تفاوت های میان زنان و مردان و آنچه که مدیریت منابع انسانی پر شناخت آن تأکید می ورزد می تواند روشن نماید که چرا زنان به پایگاههای مدیریتی دست نمی یابند. پیام های ناهمخوان : زنان همزمان دو پیام

3M's GIF Gallery - (703)979-1208

تفاوت از جامعه دریافت می کنند:

۱. جامعه به زنانی تحصیل کرده، عاقل، بالغ و اندیشمند نیاز دارد تا بار مسئولیتی را به دوش بگیرند.

۲. نقش های جنسیتی دختران با صفت های مهربان، مطیع، وفادار، صدیق، عاطفی و خوش اخلاق و نقش های جنسیتی پسران با صفت های قوی، سلطه جو، فعال، رک گو و پرخاشگر تعریف می شود.

طبق کلیشه های موجود یک مدیر، ستیزه جویی است که باید بزرگ، قبل رؤیت، قوی و از نظر احساس مستقل باشد « و این همان کیفیت هایی است که پسران می آموزند ». در واقع انتظار می رود که زن در زندگی کاری به جای زن بودن مثل پدرش باشد و در خانه مانند مادرش. این ناهمخوانی، زنان را دچار احساس گناه می کند و در نتیجه زنان گرایشی به رقابت اجتماعی برای اشغال پست های مدیریتی از خود نشان نمی دهند. مسئولان فکر می کنند برای ارتقای

جایگاه زنان کلمات زیبا کافی است، اما متوجه نیستند که مردان برای عملی ساختن این کلمات باید مسئولیت زیادی بر عهده گیرند. مردان افراد با قدرتی هستند که می تواند مجریان آینده را منصوب کنند، ولی تا کنون تمایل مردان در انتصاب زنان به پست های اجرایی از حد حرف تجاوز نکرده است.

مردان برای اینکه مقام و جایگاه زنان را بالا ببرند، باید یاد بگیرند که زنان را متفاوت ببینند. مردان مدیر برای اینکه این تفاوت را ببینند به احساس امنیت در نقش های خود نیاز دارند. در حالی که بسیاری از مردان مدیر که تصویری قوی از خود ندارند در

پی گرفتن تأیید از مردان دیگر هستند و از زنان قوی و با اعتماد به نفس بسالا می ترسند. پذیرش مدیریت زنان به معنای جرأت داشتن در مواجه شدن با نظرهای نو و نوع خاصی از سؤالات است که تنها مربوط به زنان می شود. اگر مردان جرأت داشته باشند مدیران خوبی خواهند

بود. زنان تضادهای مشاهده شده در محیط کاری را به زبان می آورند ولی مردان نه، در نتیجه زنان شانس تحرک شغلی را از دست می دهند. بسیاری از زنان که بهتر می دانند و از هوش و توانایی های بیشتری برخوردارند، وقتی از قابلیت های آنان درست استفاده نمی شود به افرادی ناراضی در محیط کار تبدیل می شوند. شناخت و تجربه زنان وقتی با حساسیت آنان

پیوند می خورد به آنها توانایی می دهد تا از نقایص و کمبودهای بیشتری آگاه بشوند و این باعث می شود که مدیران مرد در مورد آنها بگویند که زنان سخت کار می کنند اما کار کردن با آنها دشوار است. به این ترتیب شانس ارتقای شغلی از زنان گرفته می شود. غالباً شنیده می شود که زنانی که به جایگاه مدیریت می رسند، بیشتر از

سخنانی نغز از بزرگان جهان

گردآوری: آیناز علوی

در آغاز هر کاری ردپای زن وجود دارد. (لامارتین)
هر چیزی که در زندگی من یافت می‌شود نتیجه صمیمیت و همکاری زن من است. (کنفوسیوس)
مردی که از خطاهای کوچک زن نمی‌گذرد از فضائل بزرگ او هرگز بهره مند نمی‌شود. (جبران خلیل جبران)
زنی که یک شوهر خوب خلق می‌کند به راستی باید یک نابغه باشد. (بالزاک)

زنانی که می‌خواهند مرد باشند زنانی هستند که نمی‌دانند زن هستند. (الکساندر دوما)
زنی که صاحب گذشته خوب است می‌تواند فرزندی به وجود آورد که صاحب آینده خوب باشد. (لابرویر)
زنها باهوش‌تر از آن هستند که به نظر می‌آیند و مردها از آنچه هستند باهوش‌تر به نظر می‌آیند.
من به هیچ زنی بر نخورده‌ام که چیزی از بزرگی در او نباشد. (موریس مترلینگک)

زنان پاکدامن حربه بزرگی در دستهای ظریف خود دارند که بر نیرومندترین مردان غالب می‌شوند. (میرابو)
هر که زنی را بیازارد دریچه‌ای از جهنم را به روی خود باز کرده است. (حضرت محمد (ص))
اگر می‌خواهید اندازه تمدن و پیشرفت ملتی را بدانید به زنان آن ملت بنگرید. (ناپلئون)
مردان قدرت تصمیم‌گیری دارند و زنان شیوه تصمیم‌گیری. (ایور وندل هولمز)

زن به این منظور آرایش می‌کند که خوب فهمیده چشم مرد تا به حد تکامل یافته‌تر از مغز اوست. (دوریس دی)
مادر تنها موجودی است که می‌توانیم به او تکیه کنیم.
احساس کردن، مهر ورزیدن، رنج بردن و خود را وقف زندگی دیگران کردن، اینها همه متن زندگی زن است. (بالزاک)
در این دنیای سرد و ریاکار قلب پر از عشق و سرچشمه عمیق محبت مادر است که بشر را نجات می‌دهد.

قلب زن مانند پارچه‌ای است که زود پاره می‌شود و زود وصله بر می‌دارد. (الکساندر دومای پسر)
زنها ما را جستجو می‌کنند که آنها را درک کنیم نه اینکه آنها را دوست بداریم. (اسکار وایلد)
اکثر مردان موفقیتشان را مدیون همسر اولشان و همسر دومشان را مدیون موفقیتشان هستند. (لورن پاکال)

زنان است.

شرایط فرهنگی حاکم بر کار زنان از کتاب‌های درسی دوران ابتدایی تا آنچه به نام کار فرهنگی چاپ و نشر می‌شود نیاز به تحولات بسیار اساسی دارد. تقسیم کار جنسیتی در جامعه ما اگر هم که توسط عده کثیری پذیرفته شده باشد ولی نیازمند تحولات اساسی است، زیرا که در فرآیند توسعه، زنان فقط محرومینی که باید کمک‌هایی را دریافت نمایند نیستند، بلکه مشارکت‌کنندگان جدی در فعالیت‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی خواهند بود.

منابع:

۱. زنان بزرگ تاریخ (جورج پوپ) ترجمه عفت شیرزاده.
۲. نگرش‌های فمینیستی (پاملا الیوت - کلر والاس).
۳. توسعه و چالش‌های زنان ایران (دکتر ژاله شادی طلب).
۴. روش‌های اصلاح رابطه متعارف دولت و جامعه مدنی (عباس محمدی اصل ۷۶۵).
۵. قانون و هیئت حاکمه، شیرین عبادی.
۶. رفع تبعیض علیه زنان، مهر انگیز کار.
۷. زنان و قوانین خشونت، شیرین عبادی.
۸. بررسی اجمالی مشکلات حقوقی زنان، مهر انگیز کار.

مردان، مستبد و سلطه‌جو هستند و یا زنان مدیران خوبی هستند اما خیلی سختگیرند. در واقع زنان مدیر به راحتی ضعیفها و کمبودها را ملاحظه می‌کنند و از این که دیگران جرأت انجام کارها را به خوبی ندارند خشمگین می‌شوند. در حالی که مردان مدیر دیر متوجه ضعف‌ها می‌شوند و از آن آسانتر چشمپوشی می‌کنند. سهم زنان در کل اشتغال کشور در طی چهار سال اخیر عددی در حدود یک میلیون نفر و ده در صد بوده است. سهم زنان در بیکاران کشور دو برابر سهم آنان در کل اشتغال است. از آنجایی که زنان حدود نیمی از جمعیت کشور را تشکیل داده‌اند ولی ۱۱ درصد از جمعیت فعال اقتصادی را تشکیل می‌دهند. آمارها نشان می‌دهد تعداد زنان شاغل تقریباً در ۲۰ سال اخیر تغییر نکرده است. در تحقیقات، زنان در بخش کشاورزی شمارش نمی‌شوند و در بخش صنعت مهارت لازم را برای ورود به این بخش ندارند و یا پراحتی اخراج می‌شوند. در بخش خدمات نیز از تنوع شغلی لازم برخوردار نیستند و حتی در پرداخت دستمزد‌ها با نابرابری مواجهند. قانون، پرداخت دستمزد‌های نابرابر به زنان و مردان را منع کرده است، اما عملاً دستمزد‌های نابرابر پرداخت می‌شود. در بخش کشاورزی علیرغم آنکه زنان سهم عمده‌ای از نیروی کار را تأمین می‌کنند اما طبق اطلاعات موجود دستمزد زنان کمتر از مردان است. تفاوت دستمزد‌ها فقط در سطح کارگری و بخش کشاورزی نیست. در سازمان‌های دولتی مهم اگر چه قانون تمایزی میان دستمزد زنان و مردان قائل نشده ولی در عمل چنین است. زنان به دلیل اینکه دشوارتر به گروه‌ها و رتبه‌های بالا راه پیدا می‌کنند از مزایای پست برخوردار نمی‌شوند. آنان گرچه در بدو استخدام حقوق مساوی با مردان دارند ولی در طول ۳۰ سال خدمت، مردان با سرعت بیشتری نردبان ترقی را طی می‌کنند. علاوه بر این امتیازات دیگری چون عائله‌مندی، حق مسکن، بورس‌های تحصیلی، مزایای مربوط به سفرها و ... به مردها تعلق می‌گیرد و در نتیجه دریافتی آنها بیشتر از

دده قورقود كيتايندا قاديانلار

حسين گونيلي

اؤن چيخيب يول گئدركن

سرو بويلوم،

قارا ساچي توبوغونا سارينانيم،

قاشلاري قورولو يايابنزينيم،

دار آغزينا قوشا بادام

سيغما يانيم،

ياناقلاري پاييز آلماسينا

بنزينيم،

خانميم، دا باغيم، وبقارليم،

بيليرسنمي نه خبر وار؟

قادي، نه وار؟- دنديكده، ديرسه خان گوروب- ائشيد يگيني تاماميله قاديينا سؤيله يير، اؤنولا مشورتلشير و اونون وئرد يگي مصلحته قولاق اسماقلا، يعني آجي دويورماقلا، ياليني گئيبنديرمكله، بۇرچلونا بۇرچوندا قۇرتارماقلا، آرزوسونا چاتا بيلير و آلاهلانا اولاد وئير.

همين بۇيدا عاغيللي- باشلي قادي نين تدبير، دوشونجه، قۇرخمازلىق و ايش بيلنليگي- ايله اوغلو اولومدن قۇرتولور، نامرد و نانكور دؤستلاري نين خيانتينه اوغرايان حيات يولداشي ديري قالير، ساغ- سلامت يۇردونا، يۇواسينا قاييدير، خائيلر ايسه جزالانيرلار. همين بۇيدا آنا سودو اوغولون ساغلاماز ياراسي- نين درماني كيمي قيمتليير.

ايكينجي داستاندا، يۇردو- يۇواسي تالانميش قازان بگين اسير آپاريلميش قادي نين نه قدر آغيللي- باشلي، نه قدر ارينه وفالي اولماسي چۇخ گۇزل گؤسترييلير.

قيرخ بگ قيرزي ايله اسير آپاريلميش بۇبو اوزون بۇرلا خاتون، دوشمن اوردوسوندا باشا دوشور كي، دوشمن آدمالاري اؤنو اسيرلرين ايچيندن سئچمك و آپاريب قۇناقليق مجلسينده ايچكي پايلاتماق و سۇنرا ناموسونو سئنديرماق فيكييرينده ديرلر. بۇرلا خاتون بئله بير مجلسه آپاريلماسين دئي، ائله بير تدبير ايشله دير كي، دوشمن اؤنو تانينا بيلمه-

يير، اؤنو مجلسينه آپارا بيلمه يير. همين مجلسيده، اؤنو تانيمايان دوشمن آدمالاري بو دؤنه بو فيكيره دوشورلر كي، اؤنولا اسير گتيريلميش اوغلو اوروز بگين باشني كسيب، پيشميش اتيني اسيرلره يئديرتسينلر. او اتدن يئمه ين قادينين، اوغلانين اناسي و قازان بگين قادي نين اولدوغونو بيلمكله اؤنو اؤز

و باخيشلاري دير. باشقا خلقلرين فولكلوريك اثرلرينده قادين، ايكي اوزلو، ارينه خيانت ائدن، آغير شرابيطة اونون اياغي نين چيداري و چيگني نين يوكو كيمي قلمه وئريليرسه، بو اثرده قادين اري نين دياغي، فيكييرداشي، سئرداشي، يئري گلنده سيلاحداشي، چۇخ وفالي بۇلداشي و آرخاداشي دير.

بۇتودا دئمك لازيمدير كي، دده قورقود كيتاي نين ايچينه آلد يغي بۇيلارلا هئچ ده ايلگيسي اولمايان، بلكه يازيلاندا بوزلرجه ايل سۇنرا اؤنو كۇچورن كاتيب طرفيندن اؤنا آرتيريلان اؤن سؤزده، قاديانلار نئچه يئره بۇلونهرك، بعضي قاديانلار قيتانيرسا، دده قورقود كيتاي نين بير دؤنه اوخوموش بير آدم، مقدمه ده

حتي ياخشي گؤستريبلن قاديانلار ايله ده بۇيلاردا گؤستريبلن قاديانلار نين تام فرقلي اولماسيني دؤيا بيلير و جور آتله دئي بيلير كي، قاديانلار، دده قورقود كيتاي بۇيلاريندا اولان موناسيبت خلق ياراديجيلىغي نين محصولو، همين اثرين اؤن سؤزونده اولان موناسيبت يالنيز كاتيبين اؤزل دوشونجه- سي نين گورونوشودور.

دده قورقود كيتاي نين بيرنجي بۇبوندا اوخويوروك كي، ديرسه خان آدلى اوچاغى كور اولان كيشي، اوغول- قيز آتاسي اولماديغي سببينه خانلار خاني بايننديرخان ين مجلسينده تحقير ائديلديگينه گؤره، اؤباسينا گلد يكدن سۇنرا ائولاد سيز اولدوغونون گوناھيني قادي نين بۇنونا سالمايير، بلكه اؤنولا قارشيلاشديقا، اؤنونا دا قلى سئماسين دئي، بو ديبلر ايله اؤن بۇبونو اوخشاير:

منه ساري گل اي باشيمين اوچاليغي، ائومين اعتباري،

فولكلور دئديگين تاريخ اولماسادا، بير چۇخ تاريخي گئچكلري اوزه چيخارير و حتي تاريخي گؤسترمه ديغي و قلمدن سالديغي چۇخلو اولايلاري آري- دؤرو اينا كيمي گؤستره بيلير.

باشقا سؤزله دئسك، تاريخي يازان و يا يازديرانلار بير سئرا مصلحتلر اوزره بعضي اولايلاري يازيب ساخلاماقدان واز كئچير، بعضي لرين اولدوغو كيمي دگيل، ايسته ديغي كيمي گؤسترمك چاليشير، بعضي كچيك اولايلاري قباريق، بعضي قباريق و گؤزه گل يم اولايلاري ايسه چۇخ كچيك و رنگي قاچيق گؤسترمك جان آتيرلارسا، خلق ياراديجيلىغي بوتون خلقي ن ايچينده ياييلديغي و سينه دن سينه يه، ديلدن ديله كئچديكي سببينه و هئچ كيمسه يه عايد اولماديغي نين اؤجوندان، اولدوغو كيمي ياشاير و هئچ بير ديشيلمكك اوغرامادان گلن نسييلرين اينه چاتير.

اؤنجه ايشاره اولونان كيمي بيز بو اثرلري تاريخي سند كيمي گؤتورمه يير، آنچاق بونا آرخايي نيك كي، خلق ياراديجيلىغي، خلقي ن عادي حياتيندان، آرزو و ايستكلي ريندن اينام، داورانيش، دوشونجه و باجار يغي نيند ان ائيرلنير؛ بونا گؤره ده بير خالقين كئچميشيني اؤيرنمكك، او خالقين فولكلوروندا موراجيعت ائتمك نه تكجه يئرسيز دگيل، بلكه داها چۇخ ال وئريشلي و عاغيلا سيغان بير ايشدير.

بونا ايناناراق، چۇخ قديم دؤورلرده ياشايان اتالار و آنالار يميزين سوسيال حياتي نين آري- دؤرو ايناسي اولان دده قورقود كيتاي نين وارقلا دي قجا، اوغوز انلري آدى ايله تانينان اؤلو بابالار يميزين حياتي گؤزوموزون اؤنونده جانلانير.

بو اثرين قلمه آلبنديغي ايللرده، يعني هيجري قمرى تاريخيله بئشيني عشرين ايلك ياريسيندا، باشقا خلقلرده ده فولكلوريك اثرلر قلمه آلميش و بو گون او خلقلرين كئچميشيني گؤسترمكك دهير؛ آنچاق بيزيم بو ميلى ميراثيميزي، باشقا خلقلرين بو كيمي فولكلوريك اثرلريله توتوشدوردوقدا، بو اثرده بير چۇخ گونمه- لى و باشي اوچاليغيميزا سبب اولان حقيقتلرله اوز- اوزه چيخيريق.

بو گونوجلي قۇتولارين بيرى بو اثرده قاديانلار نين مؤوقعتي و اونلار اولان فيكيير

سەن ئوچاڭ ئايل، يەنە دە گەلمەسەن دۆردايل،
بەش ئايل و ئالتى ئايل گۆزلەيرەم. ئالتى ئايلدە
گەلمەسەن ئالتى يول ئايرىدىندا چادىر
قۇرۇپ ئوتتورارام، گەلىپ گەندىن سەنى
سۇرۇشارام. **خەيىر خەبەر گەتەرنە خەلەت و**

سەيلاخ وئەزەم، شەخەبەر گەتەرنەن
بۇيۇن ئوزۇم، ئانچاق سەن گەلىپ
چاتەنچا ارەكە مەلچەگى دە يان -
ياخەنەنما قۇبەمارام.

دەدە قورقۇد كەتابىندا قەدىن ئايلە
كەشى نەن بىرەر حوقۇقا مەلىكە ئۇلمەغەنە،
تەدە زۇجاتەن ئۇلمەدەغەنە دا جانلى بىر
شەھىدەير؛ كەشى ھەنچ بىر قەيمتەلە ئايلە
قەدىن ئايلە ئۇلمە بىر.

ئۇرۇنەك ئۇلاراق، ئوچۇنچۇ بۇيۇدا
ئۇخۇيۇرۇق كە: دۇشەن ئاينەدە سەيەر
ئۇلمۇش ئۇغۇز ئايلەدەغەنە عاشىق ئۇلان
دۇشەن سەركەدە سەن نەن قەيزى بۇ ئايلەدە
دەيىر كە، ئايلە ئۇلان، سەن سەن بۇرادەن
قۇرتارسام، گەندەب ئاتا-ئەنەنە و ئادەلەنە
گۇرسەن، قەيدەب سەن دە ئالچاغەنە ئەندە
ئايلە بىلەرسەن؟

ئۇلان بۇنا ئارخەينەن ئۇلاراق كە،
يەلان ئەندە ئادەمە تۇتار و تەزەلەكە
ئۇلۇمۇنە سەبب ئۇلار، ئەنلە بىر ئۇزۇنكەنە
قەبۇل ئەندەير، ھەلەلەكە جانەنەنە قۇرتارەير،
ئەنلە قەيدەير، ئانچاق گەندەب ئالچاغەنە ئەندە
ئەيچەك سۇز وئەندەكە قەيزا سەرى بىر داھا
دۇنمە بىر و يەلان ئەندە تۇتەسەن دەئە، ئو
قەيزى ئۇلكە سەن گەلىپ سەن نەن ئۇستۇنە
ئالماغا مەرقەنەنمەير.

گەندەن، ئانچاق ئۇزۇدە دۇشەن مەھسەيرە -
سەنە ئەينەن قەزەن بەگەن قەدىنە بۇيۇ ئۇزۇن
بۇرلاخەتۇنۇن قەزەن بەگە كۇمەك گەلمەسە،
ھەنلە ئەتەنچە بۇيۇدا سەرى دۇنلۇ سەلجەن
خەتۇنۇن ئۇلچە ئۇز اطرافەندە ئۇلان دۇشەنلەرى

ئۇلدۇرۇب، قۇمەسە، سۇنرا ئايسە ئۇزۇ
يەرلەنمەش، ئەتەدا ئۇلانمەش سەن گەلىپ سە
ئادەلەسە قەنئۇرئەنە دۇشەن ئۇرۇسۇ ئەندە
قۇرتارمەسە دەير.

ئۇنچە ئايشە ئۇلان كەمە، باشقا
خەلقلەدە قەدىن چۇخ ئەندە ئايلە خەنەن
ئەندەرسە، ئۇغۇز ئەنلەندە كەشى نەن ئو
ئارخەدەشە، خەتە بۇلداشە و قەدىنە دەير. ئەنلە
كە، دەلى دۇمۇرۇل بۇيۇندا، قەدىن ئايلە
ئەنلە ئۇلمەكە، و ئۇزۇنۇن ئۇلمەكە ئايلە
دەير قەلمەغەنە رەزەلەق وئەير. ئەنلە گۇرۇن
دەلى دۇمۇرۇل ئايسە، ئاللاھا يەلۇرئاراق دەيىر كە:
ئۇلۇ تەنرە، نەن خەتە بۇلداشەمە ئۇلدۇرۇمەك
ئاستە سەن، ئۇنۇنلا بىر گە مەن دە ئۇلدۇرۇ!

ئۇنۇنچۇ بۇيۇدا، گۇرۇرۇك كە، قەردەشەنە
دۇشەن دۇستاقخەنەنەندە قۇرتارمەغا گەندە
ئۇلان، خەتەلە بىر سەفرە گەتەدەكەنە
سەن گەلىپ سەن بەلدەرەك، - سەن مەن بىر ئايلە
گۇزەلە، بىر ئايلە گەلمە سەم ئايلە گۇزەلە، ئايلە
ئايلە گەلمە سەم ئوچ ئايلە گۇزەلە، ئوچ ئايلە گەلمە -
سەم مەندەن ئۇمۇد ئوچ، ھەر كەمە ئايلە ئۇلمەك
ئاستە سەن - ئۇنۇن، دەندەكە، قەيزا ئۇنا ئەنلە جەواب
وئەير:

- مەن بىر ئايلە سەن گۇزەلەيرەم، بىر ئايلە
گەلمە سەن ئايلە ئايلە گۇزەلەيرەم، ئايلە ئايلە گەلمە -

مەجەلسەلەرنە ئايسەنلەر. ئەمما بۇ قەدىن، ئايلە
نەمۇسۇنۇ سەخەلمەق ئوچۇن، ئۇزۇ ئايلە سەيەر
ئايلەلەشە ئۇغۇنۇن ئەنلە دە ئەمگە خەزەير
ئۇلمەقەلە، دۇشەن خەنەن نەن قەبەغەنە ئايلە.
باشقا سۇزە دەسكە، ئۇغۇنۇن ئەنلە ئەمەيە
خەزەير ئۇلمەقە قەيمتەنە نەمۇسۇنۇ قۇرۇبا بەيلەر.

دەدە قورقۇد دۇستاقخەنەندە، قەدىن ئەنلە
ئۇنۇن ئايشە گۇرۇن، دۇنلە بەتەيرەكە ئۇشەقەلەر
بۇيۇدەن بىر سەيەلە دەگەل. ئو، قۇشە يەشەيەن
بۇتۇن سەھلەرنەندە ئايلە ئۇلمەلە و ئۇنۇنلا
چەگەن - چەگەن گەتەلە دەير. ئۇلان خەتە
يۇلدەشە ئۇلمەلە قەيزا دۇيۇشەنلەكە،
قۇر خەزەلەق، قەرمەنلەق، ئەتە چەبە بەلمەك، قەيلە
چەبە بەلمەك و ئۇخ ئەتە بەلمەك شەرت بەيلەر و
ئەسەنە دەيىر، ئەتە، مەن ئەنلە بىر قەيزا ئەل كە،
مەن ئەنلە مەن دۇرمەشە و دۇرمۇش ئۇلان،
مەن ئەنلە مەن مەشە، ئو مەن مەشە، مەن
دۇيۇشە مەن ئەنلە گەتەمەشە و گەتەمەشە و
مەن بەش گەتەمەشە ئۇلان. ھەمەن شەرتلەر
قەيزا ئۇنا خەتە بۇلدەشە ئۇلمەقە ئەستەنە
ئۇلاندا ئايلەير. ئو دەيىر: مەن يەرلەن ئۇلان
ئودۇر كە، مەنلە ئۇخ ئەتە بەلە، ئەتە چەبە
بەلە و گۇرۇشە بەلە. بۇ خەتەلەر بەلمە
بەيەك - بەنە چەبەك بۇيۇندا، ھەنلە
قەنئۇرئەلە - سەلجەن خەتە بۇيۇندا گۇرۇرۇك.

دەدە قورقۇد كەتابىندا قەيزا ئايلە ئۇلان ھە
ئەكەسە ئۇزۇ سەيەلەر، ھەنچ بەرە باشقا سەندەن
ئۇستۇن قەلمە وئەيلە بەير. ئۇغۇل ئۇلمە يەنە
كەشە ئۇغۇل ئەتەسە ئۇلمەقە ئوچۇن بەگەرە
دۇنە ئەندەيرەكەدە، قەيزا ئۇلمە يەنە
كەشە دە قەيزا ئەتەسە ئۇلمەقە ئوچۇن ھەم
دۇنە ئەندەيرەير، ھەم دە ئەندە دەيىر. ئوچۇنچۇ
بۇيۇدا بۇ خەتەلەر قەشەلەشەير.

ھەمەن بۇيۇلاردا، ئەنلە گەندە قەدىن
سەلجەنلەر، دۇيۇشە مەن ئەنلە گەندەير، قەيلە
چەلەر، ئۇخ ئەتەير، دۇشەن مەن ئەنلەندە قۇرۇر،
خەتە دۇشەن مەھسەيرە سەنە دۇشەن
خەتە بۇلدەشەنە قۇرتار بەيلەر. بۇ
ئەدەمەزە شەھىدە، دۇرۇنچۇ بۇيۇدا ئۇغۇل
ئۇزۇ بەگە دۇشەن ئەندە قۇرتارمەغا

ئەتە ئايشە ئۇرۇبا چەتە بەير، بەلكە ئۇلان دە
جەنەن دەيىنە ئايلەندە، ئۇغۇز بەگەرە گەلىپ چەتەير،
ئو بۇتۇن ئايلەن سەيەر، ئۇلەر و مەل - قەرنە
سەن ئەندە قۇرتارەير.

زن در فولکلور آذربایجان

سمیه بدلی

آثار ستایش آمیز فولکلور مردم جهان، داستان های کوراوغلو آذربایجان از با شکوه ترین آنهاست.

یک دسته از انسانهای حماسه ی کوراوغلو را زنان تشکیل می دهند، از آن جمله می توان از شیر زنائی چون نیکار، تल्ली، رقیه، محبوبه، دونیا و... یاد کرد که این نشان دهنده ی آن است که در حماسه ی کوراوغلو زنان نیز شرکت داشته اند. در این حماسه قهرمانیها و مبارزات زنان به زیبایی به قلم کشیده می شود و یکی از چهره های که در این حماسه به طور همه جانبه و کامل از آن صحبت می شود، نیکار خانم است. او همسر وفادار کوراوغلو و مادری مهربان برای همه ی قهرمانان چنلی بتل است. داستان عشقی - حماسی کوراوغلو و نیکار یکی از جذاب ترین داستان های این مجموعه ی حماسی است. نیکار دختر سلطان عثمانی است که زندگی اشرافی و تملق و چاپلوسی و فسادی که در دربار می گذرد او را به تنگ آورده و با شنیدن آوازه ی کوراوغلو و جامعه ی آرمانی چنلی بتل شوق رسیدن بدان سرزمین را در وجود او بیدار کرده است. پس نامه ای به کوراوغلو می نویسد و از او می خواهد که اگر جوانمردی است که آوازه اش همه جا را پر کرده است و دلآوری است که بیمی از سلطان ندارد، بیاید و او را همراه خود ببرد و کوراوغلو با لباس اوزان ها بدان جا می آید و بعد از رمزی جانانه همراه با نیکار به چنلی بتل برمی گردد. نیکار همسر کوراوغلو می شود و جنگجویی دلآور که در تمامی جنگها همراه با کوراوغلو شمشیر به دست می گیرد و بر علیه دشمنان می جنگد.

علاوه بر نیکار زنان دیگری نیز هستند که با عشق و علاقه ی خود و بنا به خواسته ی خود به چنلی بتل، جایی که برایشان آزادی و حقوق مساوی با مردان وجود دارد می آیند و همراه با قهرمانان طریق درست زندگی را در پیش می گیرند. زنان در محل زندگی قبلی خود همیشه چادر به سر دارند، اما بعد از اینکه به چنلی بتل می آیند همگی حجاب از چهره ی خود برمی دارند، آنان با مردان در یک مجلس می نشینند، می خورند، می نوشند، و هم

خاتون، بانو چیچک، نگار و هجر دست به شمشیر و سلاح می برند تا مانع وصال را از بین ببرند، اصلی، پری، شاه صنم، سارا و گولگز با ارائه ی هنر ساز و سخن و با رفتار انسانی و فداکاری به مبارزه برمی خیزند. اصلی دختر مسیحی است که دل به عشق کرم مسلمان می بندد و بدین عشق وفادار می ماند. سارا خود را به رودخانه ی پر خروش می اندازد تا از نجابت،

صمیمیت، پاک و زیبایی زن آذربایجان، اسطوره بسازد و براستی که این قهرمانان با زندگی خود به زندگی مردم ایل خویش رنگی از طایفه، محبت و زیبایی زده اند.

داستان ها را عاشیقها روایت می کنند و در حقیقت از مردم می گیرند، بدان رنگ و جلای هنری می زنند و به خود مردم بر می گردانند. عاشیقها زبان گویای فرهنگ، عاطفه و نیاز معنوی و روحی مردمند، آنان با قصه هایشان مرحم بر زخم مردم می نهند، دیار به دیار در میان ایل می گردند با سازی در دست از غصه ها قصه می سازند و دلآوری ها و فداکاری های مردم را به صورت داستان بیان می کنند. آنان را به روشنایی، حق و عدالت، صراحت، حرمت به انسان ها، وفاداری به عشق، انسان دوستی، وطن پرستی و... فرامی خوانند.

الف) سیمای زن در حماسه ی کوراوغلو

حماسه های کوراوغلو درباره ی شیر زنان و دلآور مردانی است که پیروزی های پر شکوه آنان موجب ماندگار شدن این مجموعه حماسه ها شده است و می توان ادعا کرد که در میان

مردم آذربایجان هم مانند دیگر ملت های جهان دارای گنجینه ی پایان ناپذیری از ادبیات فولکلوریک می باشد. این نوع از ادبیات که طی قرون و اعصار متمادی به وجود آمده، آئینه ی تمام نمای زندگی مادی و معنوی مردم این سرزمین بوده و با مطالعه ی آن می توان درباره ی گذشته ی پر فراز و نشیب مردم دلآور و قهرمان آن تصویر روشنی به دست آورد.

ادبیات شفاهی مردم آذربایجان یا همان ادبیات فولکلوریک مردم آذربایجان به قسمت های مختلفی تقسیم می شود که از آن جمله می توان به سرودها و ترانه های مخصوص کار زندگی روزانه اشاره نمود و همچنین نمایش های عامیانه مردم آذربایجان، هم از جمله نمایش های فولکلوریک این سرزمین می باشد که در کل به سه دسته نمایش های مربوط به مراسم، نمایش های اجتماعی و نمایش های مربوط به زندگی و خانواده تقسیم می شود. از دیگر نمونه های فولکلوریک مردم آذربایجان قصه ها، معماها، لطیفه ها، بیاناتی ها و داستانها می باشند که هر کدام از اینها به گونه ای نشان دهنده کاربرد ادبیات فولکلوریک در آذربایجان می باشد که فرهنگ و سنت و عادات مردم آذربایجان را هر کدام به گونه ای مطرح کرده اند.

سیمای زن در داستانهای آذربایجان

داستان های آذربایجان به سه دسته تقسیم می شوند: دسته نخست، داستان های حماسی اند که داستان های دده قورقود و کوراوغلو از آن جمله اند. دسته ی دیگر، داستان های صرفاً عاشقانه اند و دسته ی دیگر نیز داستانهای حماسی - عشقی هستند. اگر در داستان های حماسی، زنان همدوش مردان در میدان جنگ همآورد می طلبند، در داستانهای عاشقانه به محبت و صداقت وفادارند و در داستان های حماسی - عشقی ضمن آنکه دل به مهر و محبت بسته اند، از هنر شمشیر نیز بهره ای دارند. قهرمانان اصلی داستانهای عشقی چهره هایی هستند که حرمان و حسرت، هجر و درد را تحمل می کنند؛ اگر سالجان

پایه با مردان اظهار نظر می کنند و در مشورت ها شرکت می جویند. به این ترتیب زنان قسمتی از مردم برابر چنلی بتل را تشکیل می دهند که این موضوع یکی از برتری های بزرگ منظومه ی کوراوغلو می باشد.

داستان های عشقی زنان چنلی بتل با حماسه های ملی میهنی نیز آمیخته است، چرا که این زنان صرفاً به خاطر مرد، پایه این سرزمین ننهادند، بلکه مبارزه ی دلاوران چنلی بتل و آوازه ی تساو و برابری زن و مرد در این سرزمین چنان شوری در دلشان آفریده است که اکثراً زندگی پرتجمل و اشرافی و آرامش پر از تزویر و قساوت را کنار زده و زندگی توأم با بیم و امید و سرشار از عشق و مبارزه را بدان ترجیح داده اند. این داستان های حماسی که آفریده ی مردم آذربایجان است، در حقیقت ترنم خواستهای آنان نیز می باشد و در حقیقت با خلق چهره های زنان نجیب و شرافتمند چنلی بتلی به مبارزه با فرهنگی برخاسته اند که به زنان به دیده ی تحقیر می نگرند و به قابلیت های انسانی آنان ارجح نمی نهند.

ب) سیمای زن در اسطوره ی دده قورقود
زن خالق و مادر انسانها و به عنوان نیمی از حیات از احترام خاصی در میان ترکان برخوردار است. آنچه در داستانها، افسانه ها و ادبیات فولکلوریک مردم آذربایجان در شأن و شرف زن آمده است، شاهد این مدعاست. کتاب ارزشمند دده قورقود به عنوان نخستین و قدیمی ترین اثر مدون آذربایجان - که تاریخ آفرینش آن به دوران آغازین پدرسالاری در دنیای مربوط می شود - نشان می دهد که زن از نظر موقعیت اجتماعی ارزشی همانند مرد در میان ترکان دارد. در این اثر زن سیمای برجسته ای دارد و کانون اصلی خانواده و قبیله را تشکیل می دهد و مرد به عنوان رئیس خانواده و قبیله همواره با مشورت و همیاری زن قادر به انجام وظیفه رهبری است. سیمای زن در تمامی داستانهای این اثر قابل تأمل و تفکر است. کتاب دده قورقود یکی از سندهای کهن از فرهنگ ترکی می باشد و در این کتاب در کنار قهرمانان مرد، زنان قهرمان نیز وجود دارند. از مهم ترین قسمتها در داستانهای کتاب دده قورقود، مربوط به توصیف زنان اوغوز می باشد. زنان قبیله

ی اوغوز نمونه ی پاک و فداکاری می باشند و حفظ آبرو و شرف خانواده، همچنین صبر و شکیبایی به هنگام گرفتاری و مشکلات یار و غمخوار همسر و فرزندان از ویژگی های فرهنگی و سجایای روحی در زمره ی منش های قومی آنان بود. زنان قبیله ی اوغوز با حفظ فضیلت انسانی و عزت نفس و شهامت و دلاوری خود، از موقعیت های بلند و احترام آمیز برخوردار بوده و در بیشتر عرصه های زندگی هم شأن و برابر با مردان اند. طبق شواهد تاریخی در میان اوغوزها یکی از شرایط انتخاب همسر، هموارد بودن دختر و پسر در فنون اسب سواری،

تیر اندازی، شمشیر بازی و کشتی گیری بوده است. زنانی که در این اجتماع ایلی تصویر می شوند جسور، دلیر، با شهامت و مبارز هستند. شخصیت های زن در این داستانهای حماسی پرازنده، با شکوه و فراموش نشدنی و در عین حال پر غرور و دلاور و پیکار جو هستند. در کتاب دده قورقود شیر زنانی چون «بورلاخاتون»، «سولجان خاتون»، «چیچک بانو» و دیگر زنان جسور اوغوز شخصاً در نبرد بر علیه دشمن به پا بر می خیزند و سرانجام موفق و پیروز هم می شوند.

بورلا خاتون همسر قازان خان، بانوی بلند بالا و زیبایی است که از لیاقت و کاردانی و تدبیر بسیار بهره مند است و یکی از نقش های اجتماعی او رهبری انجمن های زنان قبیله می باشد. این زنان از حقوق و آزادیهای کافی برخوردار بودند. آنها بیشتر روزهای عمر خود را در محدوده ی چادرهای ایل سپری نکرده و خود را محبوس در آن نمی نمودند، بلکه پا به پای مردان قبیله در

عرصه های گوناگون زندگی اجتماعی و اقتصادی و سیاسی شرکت می جستند و به هیچ وجه سربار خانواده محسوب نمی شدند. بورلا خاتون زنی است که در عین برخورداری از زیبایی و آراستگی، به خاطر دلاوری ها و مهارت های جنگی نیز زبانزد افراد قبیله گردیده است. شجاعت این بانوی مبارز به اندازه ای بود که حتی پهلوانان سهمگینی مانند «قوغان» را نیز طی نبرد سختی از پای در می آورد.

زنان کارآزموده و شکارگر اوغوز که مهارت خاصی در تیر اندازی و اسب سواری و به دام انداختن چهارپایان وحشی و پرندگان داشتند، به گونه ای آزاد و فارغ از قید و بند های آزار دهنده و تحمیلی می زیستند.

سیمای زن در بایاتی های آذربایجان بایاتی ها یکی از قسمتهای بسیار مهم فولکلور مردم آذربایجان است. وقتی کلمه ی بایاتی به فکر انسان خطور می کند، بی شک کلمه ی یار(دوست) نیز همراه آن است، به طوری که بیشتر بایاتی های آذربایجان درباره ی یار(دوست) می باشد. صدها و هزاران بایاتی در میان قوم های مختلف، روستائیان و حتی در شهرها وجود دارند و جمع آوری آنها برای آنتهایی که علاقه مند بایاتی هستند، وظیفه محسوب می شود.

بایاتی ها در طی سالیان دراز به طور مداوم سینه به سینه و نسل به نسل نقل شده و بدون زحمت به دست ما رسیده اند، ولی افسوس که ما به اندازه ی کافی ارزش این بایاتی ها را ندانسته و نمی توانیم آنها را زنده کنیم.

قابل ذکر است که پدر بزرگان و مادر بزرگان ما، در زندگی و آرزوهای خود، خوشحالی و غم های خود، وطن و غربت، ثروت و فقر، امید و مأیوسی خود و... را در بایاتی ها جای داده اند و برای ما به ارث گذاشته اند.

در گذشته، در زمستانها خانواده ها دور کرسی می نشستند و از پدران و مادران پیر خود می خواستند که بایاتی، داستان و چیستان بگویند و آنها نیز برای خوشحال

کردن فرزندان خود، بایاتی های زیبا و خوشایند را نقل می کردند. بایاتی ها از نظر محتوا و مضمون همچون آینه صاف و همچون چشمه ی جوشان شفاف است که در آنها اعتقادات و باورها، خصلت ها، رسم ها و آئین ها جمع شده اند. همانطور که گفتیم بیشتر بایاتی های آذربایجان در مورد یار می باشد که در زیر به نمونه هایی از آنها اشاره می کنیم:

اونای پونایا باخیر
آراسیدان چای آخیر
کور اولسون منیم گوزوم
سنسیر دونیایه باخیر

آلماسی دیلیم دیلیم
آلتیندا یاشیل گیلیم
قارشی ائوده گورونور
سورمه لی گوزلو گلین

آغاجا بارا باخماز
آی آشماز بولود آشماز
هئویوا، نارا باخماز
آی بولودا قاریشماز

گوزلریم سنی گوزلر
منیم یاریم بوردا یوخ
آیری بیر یارا باخماز
منه گولمک یاراشماز

بوداغدا ایلان اولماز
دردیمی بیلن اولماز
آغلارام یار بولوندا
گوزومو سیلن اولماز

باغداد دا خورمالیق لار
شط ده اوینار بالیق لار
نه بنله سئودا اولسون
نه بنله آیریلیقلار

همان طوری که دیدیم اکثر بایاتی های آذربایجان در مورد زیبایی، جدایی،

وفاداری، محبت و ... می باشد که در اینجا فقط به چند مورد از آنها اشاره کردیم. ولی بی شک اگر نگرشی وسیع در بایاتی های آذربایجان داشته باشیم، خواهیم دید که همه ی این بایاتی ها در عین زیبایی و جذابیت از لحاظ انتقال تجربیات گذشتگان اهمیت فراوانی دارند.

در پایان لازم به ذکر است این مقاله تنها چکیده ای کوتاه از سیمای زنان در فولکلور

آذربایجان می باشد و به طور حتم بر تمام زنان آذربایجان و آنان که به آذربایجان عشق می ورزند، لازم است که در باب این موضوع مطالعه ی دقیق، وسیع و جامعی داشته باشند و سیمای واقعی زن آذربایجان را برای دختران و زنان امروز آذربایجان ابراز کنند تا با پیروی از گذشتگان همواره از زنان آذربایجان به عنوان حماسه سازان تاریخ یاد شود.

منابع:

- ۱- سیمای زن در فرهنگ و ادب آذربایجان، کریمی، محمدرضا، انتشارات اندیشه ی نو، چاپ اول، ۱۳۸۲
- ۲- آذربایجان بایاتیلاری و اوشاقلار باغچاسینداغنچه لر، نقابی، محمدعلی، نشر محمد، چاپ چهارم
- ۳- تحلیلی بر حماسه ی کوراغلو، افندیف، پاشا، ترجمه ی فرهنگراد، ش، انتشارات یاشار
- ۴- پژوهشی در اسطوره ی دده قورقود، فرآذین، جوانشیر، انتشارات جامعه پژوه و نشر دانیال، چاپ اول، پاییز ۱۳۸۱

بستی جعفرآوا، آتاسی صفر ۱۹۴۱ - جی ایله، گویجه ماحالیندا شورجا کندینده دونیایا گوز آچدی. یاخشی شعرلر، بایاتی، قوشما و گرایلی اوندان قالیبدیر.

گویجه

هئچ بیر دیار وئره بیلمز دادینی
سؤندورنمز آتشیمی - اودومو
داستانلاردان یاشادا جام آدینی
هئچ دئمه کی من یادینام آ گویجهم
یاغی دشمان یوللاریمی باغلا دی
سینه م اوستون چالین چارپاز داغلا دی
زمان بیزی یامان یئرده یوخلا دی
سن سیز قالان فریادینام آ گویجهم
تورپاغیندا ایر ایزیم اولسا
وصف ائتمگه یا بیر سوزوم اولماسا
حسرتیندن بینزیم اولماسا
هئچ دئمه رم ائولادینام آ گویجهم
اورک دوزمور چیرپینیر دار قفس ده
گوزوم یوللاردا دیر قولاغیم سس ده
کؤچگون بستی اینان اولسا جان اوسته
بیر های دئسن ال - میدادینام آ گویجهم

جایگاه و نقش زنان در انقلاب مشروطیت

تایماز نظمی

نیمه سری زنان در نهضت مشروطیت» نامه یکی از بانوان قزوین به سعداله را می‌آورد که در قسمتی از این نامه می‌خوانیم «این کمیته مقداری از زیورآلات خودم را که برای ایام سخت گذاشته بودم فقط برای افتخار به توسط حضرت مستطاب عالی به جهت بانک ملی فرستادم. در حضور عالی عاجزانه استدعا دارم که هدیه مختصر کمیته را با نظر بلند خودتان دیده بفرمایید اشیاء مرسوله را اعضای محترم بانک ملی

به امانت و شرافت خودشان فروخته و هر چه قیمت آنها شد، سند سهام بانک برای کمیته روانه فرمایید چه کنم که زیاده از این قادر نبودم مگر جان خود را در موقع، فدای ترقی وطن عزیزم بنمایم».

- در طی یازده ماه محاصره تبریز بوسیله نیروهای درباری، زنان این شهر اغلب کارهای پشت جبهه را بر عهده داشتند. آنان برای مجاهدان غذا می‌پختند. لباس می‌دوختند. جوراب می‌یافتند. پوکه‌های خالی فشنگ را پر می‌کردند. از سنگری به سنگر دیگر خبر و غذا می‌رساندند. شب‌نامه پخش می‌کردند، پرستاری و مداوای زخمیان را برعهده داشتند. همچنین علاوه بر کمک‌هایی که در پشت جبهه می‌کردند با لباس مردانه در میدان جنگ نیز حاضر می‌شدند در این زمینه، انجمن تبریز نقش زنان را چنین توضیح می‌دهد: گزارش‌های موثق حاکی است که در جریان جنگ زنان رزمنده که خود را بصورت مردان در

آگاهی‌های جدید و فلسفه سیاسی نوین و موج نوگرایی پیرامون نگرش به حکومت در ایران بوجود آمد. تحول فکری، فرهنگی زن ایرانی در جریان مشروطیت تا حدودی ناشی از قرار گرفتن ایران در گردونه روابط بین‌الملل از اوایل دوره قاجاریه است.

در منابع متعدد اشاراتی چند به این حضور فعال زنان در مبارزه برای تحقق اهداف مشروطه شده است که در زیر به چند نمونه اشاره می‌گردد. در جریان مهاجرت صغری، زنان با

شرکت در تظاهرات خیابانی، خواهان بازگشت علما شدند و اقداماتی را در راستای استقرار مشروطه و دموکراسی در ایران انجام دادند که از آن نمونه می‌توان به اقدام یکی از انجمن‌های سری مبینی اینکه عمه میرزا جهانگیر خان صور اسرافیل را مامور رساندن نامه تهدید آمیز به شاه کرده بود و گروهی دیگر از زنان به سرکردگی زنی مشهور (زن حیدر خان تبریزی) به مراقبت و محافظت از جان علمای مشروطه‌خواهی را که بر مبر سخترانی می‌کردند را بر عهده داشتند اشاره نمود.

- با پیروزی انقلاب مشروطیت زنان از پای نشستند و با ارسال تلگراف‌های متعدد از تهران و تبریز خواهان سریع تصویب قانون اساسی شدند و همچنین در تشکیل بانک ملی با حمایت بجا و منطقی از مجلس یکی از زیباترین صحنه‌های مشروطیت را ترسیم نمودند. در حالیکه به علت عدم وجود سرمایه کافی جهت تشکیل بانک زمزمه وام گرفتن از روسیه و انگلستان از گوشه و کنار شنیده می‌شد زنان با فروش زیورآلات، طلا و جواهرات خود به این طرح ملی کمک نمودند. خاتم ژانت آفاری در کتاب «انجمن‌های

اگر چه زنان تقریباً نیمی از جمعیت هر جامعه‌ای را تشکیل می‌دهند ولی در منابع و مآخذ تاریخی، تأثیر این نیمه بر تحولات اجتماعی یا نادیده گرفته شده، یا بهای کمتری از ارزش واقعی خویش یافته است. اما در انقلاب مشروطیت که آغازی بر پایان شیوه‌های حکومت خودکامه در ایران بود با نامل بیشتر می‌توان اثرات ارزشمند فعالیت‌های سیاسی - اجتماعی و فرهنگی اقدامات زنان را بوضوح مشاهده کرد. در انقلاب مشروطیت زنان ایرانی - به پیکاری خردمندان و دامنه دار دست زدند و مطالبات خود را در حوضه های سیاسی - اجتماعی و فرهنگی پیش نهاده و بر تحقق آن تاکید ورزیدند. زنان آذربایجان، گیلان، قزوین، اصفهان و ... نقش تاریخی خود را ایفا نمودند و ده‌ها انجمن سری و نیمه سری بوجود آوردند که دوشادوش انجمن سری مردان مشروطیت به مبارزه بی امان با غول استبداد مشغول بود. در میان مبارزات زنان ایرانی، مبارزات زنان آذربایجان رنگ دیگری داشت. با آن که زنان آذربایجانی تجربه سیاسی و اجتماعی چندانی نداشتند؛ لکن بخوبی دریافته بودند که برای مبارزه باستم اجتماعی مضاعف، قید و بند مودی فئودالی، قرون وسطائی و دست‌یابی به یک‌زندگی آزاد و شرافتمندانه، نخست باید همراه و همگام مردان خود با حکومت استبدادی قاجاری به مبارزه قهرمانانه برخیزند. لذا در این خطه قهرمان خیز شیرزنان آذربایجان علاوه بر مبارزات سیاسی به مبارزه نظامی نیز پرداخته و مسلحانه به رزم دولتیان شتافتند.

یکی از این زنان می‌گوید: «در بحرانی‌ترین روزهای قیام برای رعایت اصول پنهان کاری مجبور بودیم تکه‌های نان را از زیر چادر به سینه و شکم مان ببندیم و به سنگر مجاهدان برسائیم» (۱).

هر چند انقلاب مشروطیت در ایجاد و استقرار یک نظام سیاسی مردم سالار ناکام ماند که دلایل این امر خود بحثی جدا می‌طلبد و از حوصله این مقاله خارج است، ولی در این دوران بود که زنان برای نخستین بار فعالیت خود را آغاز کردند و در آن حضور موثر داشتند در این دوران بود که ایده‌ها و انتظارات و

آورده بودند در یکی از بخشهای مهم شهر جنگیدند. اینان که در تیر اندازی مهارت داشتند به درون نیروهای دشمن رخنه کردند و سرب مذاب بر روی آنها ریختند) علاوه بر این، زنان کشاورز در روستاهای کوچک آذربایجان در حالی که نوزادان خود را بر پشت خویش بسته بودند سلاح برداشتند و دوشادوش مردان جنگیدند. جبل‌المتین می‌نویسد: «در یکی از نبردهائی که بین اردوی انقلابی ستارخان با لشکریان شاه روی داد، بین کشته‌شدگان انقلابیون، جنازه بیست زن مشروطه‌طلب در لباس

مردانه پیدا شده است.» مورخ دیگری می‌نویسد که یکی از سنگرهای تبریزی را زنان چادر بسر اداره می‌کرده‌اند او عکس ۶۰ نفر از این زنان مجاهد تبریز را دیده است (۲) همچنین زمانی که تبریز در محاصره نیروهای شاه بود گروهی از زنان شهر نامه‌ای به عین‌الدوله فرمانده نیروهای مزبور فرستادند و با خطاب ایشان به عنوان پیرو

یزید در بخشی از نامه چنین می‌آوردند: «اگر چنین می‌پندارید که با ظلم بی‌حد خود مردم ایران را از مشروطه باز می‌دارید سخت بر خطا هستید، ما برای چند ماه غذای کافی داریم و پس از آن نیز به خوردن میوه، گیاه و برگ درخت دست خواهیم زد و حتی گوشت گریه و حیوانات دیگر را خواهیم خورد و سرانجام خواهیم مرد. اما مطمئن باشید که تسلیم وسوسه های شیطانی محمد میرزا نخواهیم شد و شما نیز مورد لعن و نفرین پدی مردم ایران قرار خواهید گرفت» (۳).

در روزهایی که کوی دوه‌چی در دست میرهاشم و دیگر حامیان خودکامگی قرار داشت، زنان این کوی نامه‌ای به ستارخان می‌نویسند و با انضمام یک طاقه روسری زنانه به انجمن حقیقت ارسال می‌دارند. آنان در نامه خودشان از گروه آزادی می‌خواهند که در زدودن کوی دوه‌چی از

لوٹ وجود مستبدان عجله‌کند. عین نامه زنان دوه‌چی خطاب به ستارخان که در روزنامه ترقی چاپ شده، چنین است: «سیزین بیزیم باره‌میزده بیر تدبیر گورمه‌میزین عیب دیگیل می؟ رحیم‌خانی و باشقالارینی قووا بلدیگی‌نیز حالدا عجباً، نه‌اوچون بیزلری ۵۰ گون مودتین‌ده (تبریزده انقلابین باشلالدیغی گوندن گنچن مودته اشاره‌دیر) زیندان دا کی کیمی ساخالایرسینیز؟ گللیز بیزلری خلاص اندیز! بیزیم هامی‌میزین محبتی سیز طرفده دیر» (۴).

یکی از مجاهدان که در انجمن حقیقت ناظر ماجرا بوده، می‌گوید: همین که ستارخان از

مضمون نامه باخبر شد، روسری را به دقت نگریست، اول لبخندی بر لبانش نقش بست و سپس قیافه جدی به خود گرفت و با اشاره به روسری و خطاب به حاضران گفت: «این را زنان دوه‌چی فرستاده‌اند که اگر نتوانستیم، این محله را از چنگ هواداران خودکامگی نجات دهیم، سرمان کنیم!» (۵)

- پس از فتح تهران و تشکیل مجلس دوم و در جریان اولتیماتوم روسیه به ایران نیز زنان حضوری جدی و فعال داشتند، مورگان شوستر در این زمینه چنین می‌نویسد: «زمانی که شایعه تسلیم نمایندگان مجلس ملی در مقابل خواسته‌های روس قوت پیدا کرد این سوال پیش آمد که چکار می‌توان کرد تا جلوی این حقارت را گرفت، زنان ایران پاسخ دادند، آنها از درون خانه و حرمسراها، سیصد زن به طرف خیابانها راه‌پیمایی کردند... در حالی که بسیاری از آنها تپانچه زیر دامن یا در آستین‌هایشان حمل می‌کردند... مستقیماً به طرف مجلس رفتند و در

آنجا اجتماع کردند از رئیس مجلس خواستند تا به آنها اجازه ورود دهند... رویندهایشان را کنار زدند و تهدید کردند که اگر نمایندگان کوتاهی کنند و آزادی و استقلال ایران و مردم آن را به بیگانگان بدهند پسرها و شوهرانشان را خواهند کشت و سپس خود را خواهند کشت».

(۶) انجمن‌ها، محافل سیاسی - اجتماعی زنان نیز از دیگر عرصه‌های حضور جدی زنان در عصر مشروطه بود. صرف‌نظر از دیدگاه‌ها و وابستگی‌هایی که برخی از این محافل به گروه‌ها و محافل فکری وابسته زمان خود داشتند در کل چنین تشکیلاتی در امر مشارکت زنان بروز توانمندیها

و ارائه نظریات زنان تحصیلکرده آن روزگار جایگاه ویژه‌ای داشت. از این انجمن‌ها می‌توان به انجمن آزادی زنان، انجمن مخدرات زنان، اتحادیه غیبی نسوان، کمیته زنان در تبریز و انجمن شکوفه اشاره کرد. از جمله اقدامات این انجمن‌ها انتقاد به عملکرد نمایندگان مجلس برای نداشتن برنامه‌های مشخص برای اداره جامعه علاوه بر حضور در عرصه‌های سیاسی و نظامی،

زنان مشروطیت فعالیت‌های نوینی را در ابعاد گوناگون فرهنگی شکل دادند که در جامعه تاثیر عمیق و بالاتری داشت. از جمله این اقدامات تأسیس مدارس نسوان، تشکیل انجمن‌ها و انتشار روزنامه بود. اولین مدرسه دخترانه همزمان با برقراری مشروطیت با نام «دوشیزگان» و به مدیریت بی‌بی‌خانیم وزیراف، یکی از روشنفکران زمان، شروع به کار کرد. از نکات قابل توجه مدارس این دوران، لوایح و سخنرانی‌هایی است که در ضمن امتحانات یا به مناسبت‌های گوناگون، معلمان و دانش‌آموزان در فواید آموزش زنان و اثرات مثبت علم آموزی آنان ایراد می‌کردند.

- از دیگر اقدامات زنان مشروطیت می‌توان به حمایت از جنبش کالاهای بومی و علم خرید منسوجات وارد شده اروپایی اشاره کرد. در آن زمان این اعتقاد در کشور وجود داشت که تحریم کالاهای اروپایی، جامعه را از

وابستگی به مولدان و سوداگران اروپایی رها خواهد ساخت. بنابراین دانش‌آموزان مدارس با افتخار به پوشیدن لباسهای بومی و تولیدات داخلی همت گماردند و زنان در تبریز طی اجتماعی، ضمن تحریم کالای بیگانه از مردم خواستند که برای مدتی لباسهای کهنه خود را بپوشند و امیدوارانه به تولید منسوجات داخلی چشم بدوزند.

- فعالیت مطبوعاتی و انتشار روزنامه نیز از دیگر فعالیتهای ارزشمند زنان در عصر مشروطیت بود. اولین نشریه زنان دانش به مدیریت خانم دکتر کمال از سال ۱۳۲۸ ه.ق به صورت هفتگی منتشر شد و با پرداختن به امور خانوادگی و دوری جستن از مسائل سیاسی تا حدودی زیاد در برآورده ساختن اهداف خود موفق عمل نمود و در شناساندن زنان به اجتماع تأثیر بسیار جالبی گذاشت. مورگان شوستر آمریکایی درباره نقش متنوع زنان در انقلاب مشروطیت می‌نویسد: «زنان محجبه شب هنگام معلم، روزنامه نگار و پایه گذار باشگاه زنان می‌شوند و زنان را به سرعت جذب اینگونه فعالیتها می‌کردند کاملاً عقاید تازه دارند و علاقه آنها شبیه شرکت کنندگان در جنگهای صلیبی است» (۷).

سخن آخر این که زنان و دختران شهری و روستائی آذربایجانی در مبارزه علیه حکومت ستم پیشه به جای اشک ریختن اسلحه به دست گرفتند و در ارتش مقاومت تبریز قهرمانانه مبارزه کردند.

خانم ژانت آفاری، استاد و محقق تاریخ، نیز زنان مبارز تبریز را می‌ستاید و در مورد آنها می‌نویسد: «یونانیان اعتقاد داشتند که زنان افسانه‌ای آمازون از آذربایجان و بخش غربی مجاور دریای خزر برخاسته‌اند. گفتنی است که زنان تبریز با حفظ معنای این اسطوره یونانی، سربازان و رزمندگان خود را بسیج کردند و همگام با مردان خود در جبهه‌های مقاومت مردانه جنگیدند» (۸).

هرودوت می‌نویسد: زنان شجاع و دلاور آمازون (آذربایجان) برای این که در تیراندازی و جنگ با دشمنان خود، دچار اشکال نشوند پستان راست خود را از بین می‌بردند، تومیریس ملکه معروف ملسازت که کوروش را کشت از آمازون‌ها بوده

است (۹).

آری! مشروطیت فرصتی پیش آورد تا ارزش‌های ناشناخته و استعدادهای ذاتی زن آذربایجانی بهتر بروز یافته و پوسته پوسیده سنتهای غلط که حضور جدی و فعال زن را بر نمی‌نافت شکافته شود. به واقع زنان در عصر مشروطیت نشان دادند که حتی وقتی میدان عمل هر چند محدودی برایشان گشوده شود به خوبی می‌دانند که چگونه برای ارتقای خود و جامعه خویش قدم‌های مؤثر و تأثیرگذاری بردارند.

زیر نوشت:

- ۱- زنان در جنبش مشروطیت، عبدالحسین ناهیدی آذر
- ۲- زنان در جنبش مشروطیت، عبدالحسین ناهیدی آذر
- ۳- انجمن‌های نیمه سری زنان در نهضت مشروطیت، ژانت آفاری
- ۴- ترجمه فارسی: «آیا از این که تا حال فکری به حال ما نکرده‌اید، احساس ناراحتی نمی‌کنید؟ در حالی که شما می‌توانید به راحتی رحیم خان و دیگر دشمنان مشروطه را از تبریز برانید، تعجب‌آور نیست که در طول ۵۰ روز (منظور مدتی است که از شروع قیام مسلحانه تبریز می‌گذرد) ما را از زندان مستبدان نجات نداده‌اید! بیائید ما را نجات دهید. ما همه طرفدار شما هستیم».

۵- روزنامه مدبر، سه شنبه ۲۸ آبان ۱۳۸۱

۶- اختناق ایران، مورگان شوستر

۷- اختناق ایران، مورگان شوستر

۸- زنان در جنبش مشروطیت، عبدالحسین ناهیدی آذر

۹- زنان در جنبش مشروطیت، عبدالحسین ناهیدی آذر

منابع و مآخذ:

- ۱- تاریخ مشروطه، احمد کسروی
- ۲- ویژه نامه مشروطیت آوای اردبیل، ۱۲ شهریور ۸۲
- ۳- اختناق ایران، مورگان شوستر
- ۴- زنان در جنبش مشروطیت، عبدالحسین ناهیدی آذر
- ۵- انجمن‌های نیمه سری زنان در نهضت مشروطیت، ژانت آفاری
- ۶- روزنامه مدبر، ۲۸ آبان‌ماه ۱۳۸۲

سعادت عمر قیزی بنی آوا گورجوستانین بورچالی ماحالی باش گنجیت کندینده دوغولموشدور. دده کمال- باللی پویمالاری، شعر و قوشمالاری چوخولو یترده نشر اولونوب دور. یارادیجی لیغیندا عاشیق شعرلری اوسلوبونا اوزل یتر وئرمیش دیر. داغلار منی چاغیریر- حسرت چلنگی کیتابلاری نین یازاری دیر و سعادت بوتایا مشهوردور.

او داغلار یادا دوشدو
قلییمه قادا دوشدو
وطن دئییب بو بوتو
دادا فریادا دوشدو

باغچامیزدا گولوم وار
شیرین شیرین دلیم وار
اؤیونمه یه بیر دونیام
آذربایجان ائلیم وار

عزیزیم چیسگین دی
داغلار دومان چیسگین دی
یالقیز اولسا داغ بئله
یئنه غریب میسکین دی

چال سازینی آت گئتیر
کمه آپار توت گئتیر
گنت عسگر اول آی اوغول
دولیا دولو آد گئتیر

زنان و اشتغال

مینا پژوم

تمرکز و یا عدم تمرکز نیروی کار و سرمایه است. در این مشارکت زنان در صحنه های مختلف اقتصادی و اجتماعی نقش مهم و بسزایی دارند. ۲/۳ کارهای انجام شده در جهان توسط زنان انجام می گیرد، در حالیکه تنها ۱/۱۰ درآمد جهانی به آنان تعلق دارد. در کشورهای در حال توسعه زنان از نظر بهداشت، سواد، تحصیلات، امکانات رفاهی و اشتغال وضع مناسبی ندارند و اکثراً نتیجه کار آنان پنهان و در محاسبات درآمد خانواده و ملی محسوب نمی گردد.

در کشورهایی با توسعه متوسط و یا در حد پایینتر، در خیلی موارد زنان مجبورند کارهایی با دستمزد پایین را بپذیرند. عدم تحرک به منظور یافتن شغل بهتر و دستمزد بیشتر بر موقعیت زنان تأثیر می گذارد. به همین جهت به عنوان کارگر مزدبگیر کار می کنند و در فعالیتهای کم درآمد و بی ثبات به کار گمارده می شوند، زیرا دست اندرکار فعالیتهای

تولیدی بودن، به عنوان نقش دوم آنها قرار دارد و به عنوان منبع اولیه درآمد خانواده محسوب نمی شود. با وجود این مسایل، زنان به خاطر فشارهای شدید فقر و بی پولی و به منظور نگهداری خانواده هایشان به جستجوی کار می پردازند.

نگرشنا نسبت به اشتغال زنان از گذشته تاکنون در کشور ایران تاریخچه مشارکت زنان ایرانی به شرح زیر میباشد:

با گسترش صنایع در نقاط مختلف کشور و رشد فعالیتهای خدماتی نوین ملی در دوره ۵۵ - ۱۳۳۵ زنان به نحو فزاینده ای وارد بازار کار شدند. سهم زنان در بازار کار از ۹/۵٪ در سال ۱۳۳۵ به ۱۴/۸٪ در سال ۱۳۵۵ افزایش یافت. پس از انقلاب به سبب عوامل مختلف از جمله تحریمهای اقتصادی کشورهای

همراه آن سرمایه اقتصادی و اجتماعی آینده کشورند. به راستی که کار زنان و مادران ارزشی فراوان دارد. اشتغال زنان

اشتغال به وجود آورنده شخصیت اقتصادی و اجتماعی است. اصولاً رابطه بسیار نزدیکی بین سطح پایای بیکاری و کمکاری، فقر گسترده و توزیع نابرابر درآمد وجود دارد. کسانی که شغل مشخص و منظمی نداشته یا فقط شغل نیمه وقت نامنظم دارند، در زمره فقیرترین افراد قرار می

گیرند و افرادی که در بخشهای عمومی و یا خصوصی دارای شغل منظمی هستند، عموماً در میان گروههای درآمدی متوسط تا بالا قرار می گیرند.

صرفنظر از وضعیت اقتصادی، اشتغال یک انسان با هویت و شخصیت اجتماعی فرد نیز در ارتباط تنگاتنگی است. جایگاه اجتماعی مناسب در گرو نوع شغل و یا اساساً در شاغل بودن فرد می باشد. وجود اعتماد به نفس، قدرت برخورد با مشکلات، روحیه سالم و با نشاط، توانمندی و خلاقیت و ابتکار، مسئولیت پذیری و خلاصه بسیاری از ویژگیهای دیگر را در انسانی که دارای شغلی رضایتمند می باشد، می توان یافت.

یکی از مشخصه های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی یک کشور توزیع نیروی کار شاغل در وضعیت شغلی است که بازگو کننده

در رابطه با موضوع زن مباحث زیادی گفته و نوشته شده است، اما مهم این است که در رابطه با حقوق زنان نباید افراط و تفریط کنیم. ما موظف هستیم به این حقوق شناخت بیشتری پیدا کنیم و در چارچوب احقاق آن گام برداریم. همه ما باید بدانیم و باور کنیم که زن به عنوان یک انسان صاحب حق و حقوقی است که جنس مقابل او به مناسبت انسان بودنش داراست. طبیعی است که در این مورد باید توانائیها و قابلیتهای هر طرف مورد توجه قرار گیرد تا بتوان در راستای تکامل خود، طرف مقابل و از همه مهمتر اجتماع گام برداشت.

از مهمترین نقش زنان می توان ایجاد یک کانون گرم و صمیمانه در منزل، اداره منزل، پرورش جوانان برومند، مشاوره و همکاری دلسوزانه برای مردان خود، نام برد. باید بدانیم در قفای هر زندگی موفق، هر قهرمان نامدار،

سیاستمدار نامدار، دانشمند بزرگ، جوان برومند، مرد موفق در کار و اقتصاد، یک مادر و یا یک همسر دلسوز و کاردان وجود دارد. تربیت صحیح فرزندان و محیط صمیمی و گرم خانواده به دستاوردهایی همچون نیروی انسانی خلاق و منضبط و قابل اعتماد در آینده منجر خواهد شد. زنان رفتارهای عقلانی همچون پس انداز و صرفه جویی در مصرف را ترویج خواهند کرد، هسته اصلی خلاقیت و تکنولوژی را طراحی خواهند کرد. نطفه اختراعات و ابتکارات را به جامعه انتقال خواهند داد و با تربیت صحیح و ایجاد محیط سالم، بزهکاری و هزینه های اتلاف منابع انسانی را کاهش خواهند داد و مانع هدر رفتن نیرو و انرژی انباشته کشور خواهند شد. بنابراین، زنان سازنده سرمایه های انسانی و به

صنعتی و سپس آغاز جنگ تحمیلی، اقتصاد کشور دچار رکود شد. این امر علاوه بر مسائل اجتماعی، شمار زنان فعال در کشور را کاهش داد. در فاصله سالهای ۶۵ - ۱۳۵۵ سهم زنان و دختران جوان در بازار کار به شدت کاسته شد. افزایش کوشش تحصیلی از یکسو و رکود فعالیتهای اقتصادی و کاهش مزد واقعی از سوی

اقتصادی اختصاص دهند. در دهه های اخیر تفکر سنتی لزوم خانه نشینی زنان و دختران دچار تحولی مثبت شد و بسیاری از خانواده های سنتی پذیرفتند که دختران و زنان هم می توانند در خارج از منزل فعالیت داشته باشند. افزایش سطح تحصیلات و مهارت از یکسو و تسلط وضعیت تورمی که قدرت خرید خانوارها را به شدت کاهش داده

دیگر از ورود بسیاری از نیروهای بالقوه به بازار کار جلوگیری کرد. با پایان گرفتن جنگ و بهبود وضعیت اقتصادی کشور، به تدریج به تعداد زنان در بازار کار کشور افزوده شد. در سال ۱۳۷۰ شمار فعالان زن به بیش از ۱/۶ میلیون نفر رسید و نسبت زنان شاغل بر کل جمعیت فعال به ۱۱/۷٪ افزایش یافت. در فاصله سالهای ۷۵ - ۱۳۷۰ نیز این روند صعودی تداوم یافت. تعداد زنان فعال از مرز ۷۰۰۰۰۰۰ نفر گذشت و ۱۲/۷٪ از کل نیروی کار کشور به زنان اختصاص یافت. با این وجود سهم زنان شاغل در سال ۱۳۷۵ همچنان کمتر از سال ۱۳۵۵ بود. روند افزایش سهم زنان در بازار نیروی کار از سال ۱۳۷۶ نیز همچنان ادامه داشته و در پایان سال ۱۳۸۰ به حدود ۱۴/۵٪ رسید.

افزایش عرضه بسیاری از کالا و خدماتی که در گذشته زنان خانه دار مشخصاً تولید می کردند سبب شد که زنان اوقات فراغت بیشتری بیابند و بتوانند علاوه بر امور منزل، ساعاتی را به فعالیتهای

که صدها میلیون نفر از مردم بینهایت فقیر در سراسر دنیا از توسعه اقتصادی صدمه دیده اند. اگرچه زنان و مردان قربانیان توسعه می باشند، اما برای زنان تطبیق با موقعیت جدید مشکلاتتر است. زیرا از یک طرف تعهدات و مسئولیتهای خانوادگی آنها را کم تحرک از مردان می سازد و از طرف دیگر رسوم و سنن فرصتهای شغلی آنها را محدود می سازد. آنان معمولاً از آموزش و مهارت کمتری برخوردارند و این امر محدودیتهای زیادتری برایشان به وجود می آورد. همچنین اکثر زنان کشورهای جهان سوم که در مشاغل سنتی به کار مشغولند، با ورود تکنولوژی جدید کار را به مردان واگذار می کنند.

ب- مشکلات و موانع غیر توسعه ای:

۱- موانع فیزیولوژیکی:

دختران به هنگام تولد به طور متوسط کمی از پسران کم وزنترند، اما میزان مرگ و میر پسران در سال اول زندگی کمی بیشتر از دختران است و در پایان راه مردان زودتر از زنان می میرند، یعنی متوسط عمر زنان از مردان بیشتر است. بطور متوسط قدرت فیزیکی زنان کمتر از مردان است.

۲- موانع فرهنگی:

دانشمندانی چون افلاطون، ارسطو و ژان ژاک روسو معتقدند که زنان و مردان دارای استعدادهای مشابهی هستند، ولی از لحاظ جسمی تفاوتهایی دارند که در گذر زمان به عنوان موانع فرهنگی این اختلاف بیشتر شده است.

است از سوی دیگر، سبب افزایش سهم زنان در بازار کار شده است.

مشکلات و موانع اشتغال زنان

بخشی از مسایل و مشکلات اشتغال زنان موانع توسعه ای است که به ساختار کشورها مربوط می شود و بخشی از آن موانع غیرتوسعه ای

ردیف	مشکلات اقتصادی	درصد
۱	محدودیت در انتخاب شغل	۲۷
۲	عدم استقلال مالی	۲۷
۳	فشار گرانی کالاها به دلیل مدیریت مخارج توسط خانم ها	۲۳
۴	عدم برابری دستمزد خانمها و آقایان	۲۳
۵	عدم تأمین مالی خانمها پس از مرگ همسر	۱۷
۶	وابستگی اقتصادی دانشجویان دختر به خانواده هایشان تا آخر تحصیلات	۳/۵

یعنی فرهنگی است:

الف- مشکلات و موانع توسعه ای: شواهد نشان می دهد که سیاستهای توسعه که توسط بسیاری از کشورهای جهان سوم دنبال می شود، به بدتر شدن شرایط زندگی افراد فقیر روستایی منتهی می گردد. مطالعات نشان می دهد

۳- موانع اجتماعی:

موانع اجتماعی عبارتند از: آموزشی، تفکیک موارد شغلی و ...

۴- موانع اقتصادی:

موانع اقتصادی عبارتند از:

الف- کار در خانه بدون دستمزد

ب- اختلاف سطح دستمزد در سراسر دنیا: دستمزد زنان از مردان پایینتر است. بالاترین آن در سوئد ۹۰٪، انگلستان ۷۰٪، کانادا ۶۳٪، ژاپن ۵۱٪، آلمان ۷۸٪، فرانسه ۸۱٪ حقوق مردان می باشد.

مشکلات اشتغال زنان ایران

طبق نظرسنجیهای انجام شده مشکلات عدیده ای وجود دارد که این مشکلات را به صورت جدول و نمودار نشان داد:

(منبع: واحد نظرسنجی ماهنامه «اقتصاد ایران») رابطه اشتغال زنان با رشد و توسعه اقتصادی

الگوی رشد کلاسیک سعی در توضیح رشد بلند مدت اقتصاد در چارچوب نظام سرمایه داری دارد. از آنجا که تراکم سرمایه عامل اصلی رشد است، دستیابی به این هدف مستلزم سود است و هر چه سود بالاتر باشد رشد اقتصادی سریعتر خواهد بود و تمام مسایل از جمله مسأله زنان و اشتغال آنان تحت الشعاع قرار می گیرد. از این رو مشارکت زنان در فرآیند رشد، فقط به صورت ابزار تولید و آن هم در جهت به حداکثر رساندن سود بنگاهها دیده می شود که این دیدگاه جای بحث دارد.

توسعه یک فعالیت هدفدار و ارزشمند است که مستلزم مشارکت همه انسانها - اعم از مرد و زن - است. از این دیدگاه زن عامل فعال در توسعه اقتصادی است. ارزش اقتصادی زن در فعالیتهای غیراقتصادی خانواده پیامدهای اقتصادی دارد. باید زن را که در راه توسعه پایدار قدم برمی دارد، بیشتر در منافع مادی و معنوی مشارکت دهیم و با این سیاست حتی خانواده ها را مستحکمتر کنیم. زنان شهروندان درجه دو نیستند. این سیل عظیم و گرانبها را هنوز در توسعه پایدار کشور جای نداده ایم و ارزش واقعی آنها را ندانسته ایم. تجربه نشان داده است که زنان می توانند با حفظ شخصیت اجتماعی و مشارکت در فعالیتهای اقتصادی، نقش پر اهمیت خویش را در خانواده به نحو احسن ایفا کنند.

از طرفی علاوه بر اثر مثبت اشتغال بر کاهش نرخ رشد جمعیت، اشتغال زنان می تواند سطح فرهنگی جامعه را ارتقا بخشد. به یقین زنان با مشارکت در امور اجتماعی و

اقتصادی، با آگاهی بیشتری به آینده خانواده و کشور خود خواهند اندیشید.

اصطلاح اسفنج بازار و اشتغال زنان

نیروی فعال در بخش غیر رسمی، سهم بزرگی از شاغلان مناطق شهری کشورهای درحال توسعه را به خود اختصاص میدهد. برخی از اقتصاددانان، بخش غیررسمی را اسفنج بازار کار نامیده اند، زیرا قادر است بسیاری از جویندگان کار را به خود جذب کند. در درون بخش غیررسمی زنان و کودکان از بقیه آسیب پذیرترند. محدود بودن فرصتهای شغلی در بخش غیر رسمی زمینه مناسبی را برای جذب زنان به بخش

مناطق شهری کشور، به طور مستقل به فعالیتهای اقتصادی اشتغال داشته اند، حدود ۴۴ هزار زن، کارکنان خانوادگی بدون مزد محسوب شده اند و وضعیت شغلی ۵۲ هزار نفر از زنان شاغل شهری نامشخص اعلام شده است. بخش بزرگی از کارکنان مستقل، کارکنان خانوادگی بدون مزد و کارکنان طبقه بندی نشده و نامشخص، در فعالیتهای غیررسمی به کار مشغولند. بنابراین بیش از ۲۰ درصد از زنان شاغل در مراکز شهری به فعالیتهای غیررسمی جذب شده اند.

با توجه به سهم فزاینده بخش غیررسمی در اشتغال مناطق شهری کشور و قابلیتهای اشتغال

ردیف	مشکلات اجتماعی و حقوقی	درصد
۷	قوانین طلاق علیه زنان	۴۰
۸	عدم برابری زنان و مردان در محیط کاری و اجتماعی	۳۰
۹	عدم دسترسی به مکانهای ورزشی و هنری و ... مخصوص زنان	۲۰
۱۰	محدودیت در انتخاب ظاهر دلخواه	۲۰
۱۱	قوانین ارث	۱۷
۱۲	دید زن نسبت به مرد	۱۰

غیررسمی فراهم آورده است.

زایی این بخش، برخی از نهادهای عمومی از جمله وزارت کار و شهرداری ها، با ایجاد دوره های آموزشی آزاد فنی و حرفه ای و پرداخت وامهای مرتبط با خلق اشتغال، تأسیس بازارچه های خوداشتغالی و ... تلاش کرده اند که بهره وری نیروی کار در فعالیتهای غیررسمی را افزایش دهند و بدین طریق بر درآمد این گروه بیفزایند.

کمبود آمار و اطلاعات سبب می شود که تنها تصاویر مبهمی از میزان مشارکت زنان در بخش غیررسمی ترسیم شود. با این وجود مسلم است که به دلیل محدودیتهای توان اشتغال زایی در مؤسسات مدرن و بزرگ صنعتی و خدماتی کشور، زنان به طور فزاینده ای وارد مشاغل غیررسمی شده اند و با توجه به افزایش تعداد زنان فعال، این روند در سالهای آینده نیز ادامه خواهد یافت.

اصولاً زنان به بی ثبات ترین و کم درآمدترین مشاغل جذب می شوند. بسیاری از زنان خانه دار، قسمتی از کار واحدهای تولیدی را به صورت کارمزدی در منزل به انجام می رسانند و هر زمان که کارفرما با کمبود تقاضا یا مشکل مواد اولیه مواجه شد، زنان کار مزدگیر شغل خود را از دست می دهند. انعطاف پذیری بالا و پایین بودن هزینه نیروی کار، بی نیازی به کارگاه وسیع برای جای دادن نیروی کار و پنهان بودن از دید نهادهای مالیاتی و مأموران بیمه، استقبال کارفرمایان از به کارگیری زنان کارمزدی را افزایش داده است. هیچ یک از این گروه شاغلان بیمه نیستند و هیچ گونه مزایای بازنشستگی و از کارافتادگی به آنان تعلق نمی گیرد. سهم زنان در فعالیت های بخش غیررسمی چشمگیر است. در سال ۱۳۷۵ بیش از ۱۲۰ هزار نفر از شاغلان زن

وجود نابرابری ها بخصوص برای زنان در همه جوامع کم و بیش وجود دارد و توجه به این امر در چند سال اخیر از سوی سازمانهای مختلف بیشتر شده است. به گونه ای که تحقیقات و بررسیهای انجام شده توسط این مؤسسات مبنای بسیاری از برنامه ریزی های خرد و کلان کشور قرار گرفته است.

از چند سال پیش مطالعات و پژوهشهای متعدد از سوی سازمانهای جهانی ILO و UN در تجزیه و تحلیل موقعیت زنان در سطوح منطقه ای و ملی، میزان اشتغال آنان، عوامل بازدارنده فعالیت زنان، نگرشها و تمایلات زنان و نقش آنان در توسعه انجام شده است که سعی در آماده

سازی افکار عمومی ملتها و سیاستگذاران و برنامه ریزان جهت حل مشکلات مربوط به دستیابی زنان به اشتغال بیشتر را داشته است.

زنان در زمینه های بسیاری از مردان عقبتر مانده اند. سواد، تحصیلات عالی، اشتغال، بهداشت و در بسیاری جنبه های دیگر، موقعیت زنان مناسب آنان نمی باشد.

دو نوع طرز تفکر لیبرالیسم از زنان و اشتغال آنان گروه اول (کینز) سعی در بازسازی اقتصاد کلاسیک در چارچوب جدید دارد. در این الگو بدون آنکه به اهداف اولیه الگوی کلاسیک لطمه ای وارد آید، سعی می شود آن را قابل دوام سازد. از اینرو با ارائه سیستمهای تأمین اجتماعی، ساعت کار، بیکاری و غیره سعی در ایجاد سنتز جدیدی دارد. الگوی اشتغال زنان نیز بدون آنکه در محتوای آن تغییری حاصل شود، از این وضعیت متأثر می شود.

دیدگاه دوم، دیدگاه سوسیالیستی است که در آن به حداکثر رساندن سود بنگاه شرط لازم برای رشد اقتصادی نیست، بلکه هدف سیستم، دستیابی به رشد اقتصادی در کوتاه ترین زمان

ممکن است. هر چند که در این دیدگاه به جای سود، افزایش تولید ملی مطرح است و به مسأله توزیع عادلانه توجه بیشتری معطوف می شود، ولی به زن و اشتغال زنان نیز به عنوان ابزاری برای دستیابی به هدف (رفاه مادی) نگاه می شود. از اینرو اشتغال زنان نیز بایستی در جهت اهداف تولید جامعه قرار گیرد. نمونه بارز آن، برنامه «اشتغال

محدودتر است. از اینرو تا هنگامیکه نابرابری سطح آموزش زنان و مردان کاهش نیابد، مشکل بتوان مشارکت زنان را در مشاغل بهره مند از درآمد بالا (تخصصی) و تصمیم گیری بالا ممکن ساخت. سیاستهای یکجانبه اگرچه ممکن است موجبات ارتقای نابالغانه زنان را فراهم سازد، ولی نه تنها کمکی به بهبود

وضعیت زنان نخواهد کرد، بلکه در دراز مدت اعتماد به قابلیت های زنان را در ارتقاء به مراحل تصمیم گیری و مدیریت سطوح بالا کاهش خواهد داد. از اینرو سیاست مناسبی است که امکانات دسترسی مساوی تمام افراد جامعه (زن و مرد) و بهره وری زنان را فراهم سازد. مهمترین سیاستهاست.

راه مقابله با

بحران بازار کار

بدیهی است راه مقابله با بحران در بازار کار، تلاش در زمینه حذف موانع موجود بر سر راه حرکت پویای اقتصادی است. با سد کردن موقت راه ورود نیروهای بالقوه به بازار کار می توان در کوتاه مدت بحران را تخفیف داد، ولی این احتمال همچنان باقی خواهد ماند که در آینده بحران با شدت بیشتری ظاهر شود. براساس قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، حق مسلم زنان متخصص و تحصیل کرده ایران است که خواستار شغلی مناسب با توان و استعداد خود باشد.

تدوین یک استراتژی روشن، هماهنگ و یکپارچه برای بخشهای مختلف اقتصاد، حل مشکلاتی چون بی ثباتی در فضای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی کشور، ایجاد محیط مناسب برای افزایش سرمایه گذاری، جذب سرمایه های داخلی و خارجی به سوی فعالیتهای مولد، توسعه توریسم، ایجاد تحرک در مناطق آزاد، کاربرد صحیح و سازگار سیاستهای پولی، ارزی و مالی توسط دستگاه اجرایی کارآمد و پرتحرک با خلق و حفظ

کامل» شوروی در دوره استالین و پس از آن است که حتی زنان متخصص دارای بچه کوچک مجبور به کار کردن بودند و تخطی از این کار مستوجب مجازاتهای کفوری بود.

برای حذف نابرابریها چه باید کرد؟

در ایران و در بیشتر کشورهای در حال توسعه، یکی از نابرابریها در دسترسی به نیازهای اساسی جامعه را باید در تفاوت دسترسی زنان و مردان دانست. با توجه به دسترسی کمتر زنان به نیازهای اساسی و سهم واقعی اقتصادی بالای زنان در خانوار و همچنین سهم کم زنان در کسب درآمد واضح است که زنان باید از استراتژیهای محرومیت زدایی و کاهش محدودیتهای اجتماعی، اقتصادی و حقوق بهره مند شوند. به عبارت دیگر وظیفه دولت و جامعه این است که برای دسترسی همه افراد به نیازهای اساسی امکانات مساوی فراهم سازند. استراتژی مؤثر برای دستیابی به این هدف باید به طریقی تدوین شود که موجبات ارتقای وضعیت زنان را فراهم کند. استراتژیهایی که بهره وری تولید زنان را افزایش دهد قادر به حذف نابرابریها خواهد بود. دسترسی به تحصیلات همچنین پیشرفت تحصیلی (خصوصاً در مناطق روستایی) در مورد زنان کشورهای درحال توسعه

رونق اقتصادی، قادر به حل مشکل بازار کار کشور خواهد شد.

محروم کردن اقتصاد از نیمی از سرمایه انسانی، برای کشورهایی که باید راهی سخت و طولانی را برای غلبه بر عقب ماندگی های خود طی کنند، قطعاً راه حلی عقلایی نخواهد بود.

باید سیاستهای مالی در جهت فرصتهای اشتغال و کاهش میزان بیکاری پنهان عمل کند. بدین منظور مخارج دولتی باید در مسیر طرحهای بالاتر اجتماعی و اقتصادی قرار گیرد که بیشتر کاربر و سرمایه اندوز است. این هزینه ها ایجاد اشتغال

بیشتری می کند و بازدهی تولید را در بلند مدت افزایش می دهد. در کشورهای در حال توسعه با جمعیت روستایی بیشتر، دولت می تواند با اعمال برنامه های توسعه ای منطقه ای کارگران بیشتری را وارد این پروژه ها

نماید و در منابع سرمایه صرفه جویی کند. دولت علاوه بر تعهدات خود در احداث بنگاههای تولیدی و دولتی، باید در مراحل اولیه روند توسعه اقتصادی به طور همزمان از اعطای اعتبار ارزان، تخفیفهای ویژه، معافتهای مالیاتی و غیره سرمایه گذاران این بخش را تشویق کند.

در مناطق روستایی هدف اصلی باید توسعه صنایع محلی از طریق تأمین سرمایه و تخصص و آموزش لازم باشد. سرمایه گذاریها در این زمینه ها با ایجاد فرصتهای اشتغال می تواند مشکل بیکاری این کشورها را تا حدی حل کند.

از آنجا که در کشورهای در حال توسعه نرخ رشد جمعیت بسیار زیاد است هدف اقتصادی ایجاد اشتغال دقیقاً منطبق با جریان رشد اقتصادی کشور خواهد بود. رشد سریع

اقتصادی تنها زمانی امکانپذیر است که نرخ رشد ایجاد امکانات اشتغال و نیز درآمد سرانه به مراتب بیشتر از نرخ رشد جمعیت باشد. بدین ترتیب باید تأکید بیشتری بر برنامه های تنظیم خانواده داشت. تا زمانی که رشد جمعیت کنترل نشده است، هدف افزایش ایجاد فرصتهای شغلی غیرممکن به نظر می رسد.

نتیجه گیری

نیروی انسانی یکی از ذخایر مهم و باارزش کشورهای در حال توسعه می باشد. چنانچه این کشورها بتوانند نیروی انسانی را در جهت رشد و تعالی و تخصص بار آورند، با کشورهای صنعتی رقابت خواهند نمود.

زنان، این نیروی عظیم که انواع مختلف کارها را چه بطور رسمی و چه بطور غیررسمی انجام می دهند، چنانچه به استعداد بالقوه آنان توجه شود یکی از منابع سرمایه گذاری برای کشورهای در حال توسعه خواهند بود. در این کشورها سواد زنان ۵۰٪ مردان بوده و آنان یک سوم مردان از تحصیلات عالی برخوردارند و نرخ مشارکتشان بطور متوسط ۵۰٪ مردان می باشد. این امر نشانگر آن است که در کشورهای در حال توسعه از این منبع عظیم استفاده بهینه صورت نمی گیرد.

میزان دستمزد پایین زنان نسبت به مردان و مشکلات و موانعی که برای آنان در آموزش و اشتغال وجود دارد، وضع را همچنان به ضرر و زیان ثبات می بخشد.

بطور نظری اگر کنش افراد را بصورت یک نظام در نظر بگیریم، رویکرد زنان به اشتغال خارج

از خانه تحت تأثیر نظامهای فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و نظام شخصیتی آنان است. زیرا زنان به واسطه نقشهای محول خود انتظاراتی را باید پاسخگو باشند که از طریق جامعه پذیری در خانواده و مدرسه فرا گرفته اند و اگر اهداف یک جامعه متعالی بوده و رشد و توسعه افراد خود را در همه زمینه ها در نظر داشته باشد، باید وسایل و ابزارهای دستیابی به آن اهداف را نیز فراهم کند، در غیر اینصورت افراد برای انطباق و سازگاری راههایی را در پیش خواهند گرفت که در پایان رفتار به هنجار نبوده و برای ثبات جامعه مشکل به وجود خواهد آورد. زنان با اهداف جامعه مبنی بر نیاز به کار و فعالیت و تولید در کارخانه ها و کارگاهها و مؤسسه ها آشنا

شده و با انگیزه های مختلف وارد کار می شوند. اتخاذ روشهای انطباق با شرایط جدید بر حسب ارزشهای درونی شده که از خانواده و محیط اجتماعی گرفته اند، متفاوت می باشد. الگوی رفتاری زنان برای همه جوامع یکسان نیست، هرچند که شرایط جسمی و فیزیولوژی آنان در همه جا مشابهتهای رفتاری را توجیه می نمایند. یکی از هنجارهای جوامع برای زنان تشکیل خانواده و ایفاء نقش

مادری و همسراری است. هرچه یک جامعه سنتی تر باشد به این نقشهای محول اهمیت بیشتر داده و آزادی عمل برای یافتن موقعیت بهتر در نقشهای اکتسابی را از افراد سلب می کند.

مطالعات و بررسیهای صورت گرفته نشان می دهد که هنوز افراد چه مرد و چه زن در پذیرش نقشهای جدید زنان تردید دارند.

بسیاری از زنان اظهار می دارند که در ترکیب نقشهای خود در خانه و اشتغال بیرون از خانه دچار تضاد می شوند و چنانچه حمایت کافی از آنان نشود، ناچار کار بیرون از خانه را رها خواهند کرد.

غیر از مسائل درون خانواده مشکلات دیگری هم در زمینه شغل برای زنان وجود دارد. تبعیض شغلی که در

همه کشورها کم و زیاد دیده می شود، عرصه کار و فعالیت را در عمل برای زنان محدود می کند. در پیش داوریهها نسبت به کار زنان که باز هم از نظام ارزشی یک جامعه تأثیر می پذیرند، چنین آمده است که چون زنان از نظر جسمی ضعیفترند و مسئولیتهای مربوط به خانه و بچه ها را دارند، کارهای مهم و حساس و مشاغل مدیریتی را نمی توانند انجام دهند و چون ثبات شغلی ندارند، بنابراین در شرایط مساوی زن و مرد برای استخدام، مردان برتری دارند.

در بررسی که بر روی ۵۰ سازمان انجام گرفته است، طبق نظرخواهی از ۵۰ مدیر سطح بالای سازمانها، اکثریت بر انطباق کاری بیشتر زنان نسبت به مردان و وظیفه شناسی و تعهد آنان اذعان داشتند و نیمی از آنان از پرسنل زن راضی تر از پرسنل مرد بودند. با این حال در انتخاب افراد در رده های شغلی بالاتر در میان زنان و مردان با تحصیلات و تجربه مساوی مردان را ترجیح می دهند. این امر بقایای پیشداوریهای غلطی است که افراد علیرغم آگاهی و شناخت و بالا بودن سطح تحصیلاتشان هنوز به آنها عمل می کنند و حتی فرزندان در یک خانواده سلطه پدر را به وضوح مشاهده می کنند. از طریق وسایل ارتباط جمعی در نمایشها، فیلمها و همچنین در کتب درسی، در آموزش مستقیم و غیر مستقیم مردان را در کارهای بالاتر قرار می دهند و زنان را در کارهای پست تر و این تصویر ایجاد می شود که مشاغل سطح بالا و مدیریتی خاص مردان است و زنان نمی توانند در آنها به خوبی انجام وظیفه کنند. چنانچه کشوری بخواهد مسیر رشد و توسعه را در پیش گرفته و مشکلات را در این راه از پیش پا بردارد، باید به موانع اشتغال زنان توجه نماید. این موانع که طیف وسیعی از موانع فیزیولوژیکی، شخصیتی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی را در بر می گیرد، شرایط خاصی را در اشتغال زنان به خصوص در کشورهای جهان سوم ایجاد نموده است. در این کشورها که اقتصادشان مبنی بر کشاورزی بود، مدت زیادی نیست که صنایع جدید در شهرهای آنها رشد نموده است. با این وجود، زنان از دیرباز در فعالیت کشاورزی در کنار سایر فعالیتهای خانه به دامداری، کشت دانه، پرورش حیوانات و طیور، درختکاری، تهیه میوه و سبزیجات و سایر مایحتاج خانواده مشغول بودند، ولی با این همه فعالیت، چون مزد دریافت نمی کردند، تولید آنها در

درآمد ملی محاسبه نمی گردید. با رشد صنایع در شهرها شرایط جدید اشتغال مزد بگیری به وجود آمد که این شرایط گاهی متناسب با وضعیت فیزیولوژی زنان نبود. قوانین و مقرراتی برای کارگران زن وضع شده است و برای آنان در جهت کسب درجات عالی، موانع اجتماعی وجود دارد. آموزش که از مسائل مهم رشد و توسعه است، به واسطه بعضی موانع فرهنگی برای زنان اهمیت داده نمی شود، مانند بزرگ نمودن تفاوتهای جسمی که این امر منشأ تفاوتهای روانی و شخصیتی گشته و از طریق جامعه پذیری در الگوهای رفتاری مؤثر واقع می شود و خانواده را بسوی سرمایه گذاری آموزشی برای دختران سوق

می دهد. دختران از ابتدا با این تبعیضها میان خود و برادرانشان روبرو شده و کم کم خود نیز این باور را تثبیت می نمایند که تفاوتهای اساسی با پسران دارند، لذا از امکانات کمتری باید بهره ببرند. بنابراین انگیزه دستیابی به سطوح بالاتر آموزش را از دست می دهند و با توجه به اینکه وظیفه اصلی آنها مادری - همسری تلقی می شود، با مشکلات ترکیب نقشها در داخل و خارج از خانه روبرو می گردند. از سوی دیگر وجود تبعیضها در سازمانها و مؤسسه ها و دستمزد پایین زنان آنان را از تشویق نسبت به ادامه کار و توسعه باز می دارد. البته در سالهای اخیر ادامه تحصیل برای فرار از محیط بسته خانه و به عنوان راهی برای یافتن شریک زندگی بهتر، مورد استقبال زنان قرار گرفته است که علی رغم فواید بسیار آن، در بعضی جهات می تواند بر آینده دختران بویژه ازدواج آنان تأثیر منفی داشته باشد.

تقسیم کار لازمه یک جامعه رشد یافته است که بر اساس استعداد و توانمندیهای افراد به وجود آمده است و ممکن است بر حسب شرایط فیزیولوژیکی و سنی افراد فرق کند، ولی نباید بر مبنای تفاوتهای جنسی قرار داده شود. در ابتدا این باور باید در اذهان مرد و زن جان گیرد که زنان می توانند در عرصه های اجتماعی بیشتر از گذشته توانمندیهای خود را نشان دهند. جایگزینی این باور در اذهان توسط پرورش کودک در خانواده و سپس مدرسه و محیط اجتماعی و وسائل ارتباط جمعی باید انجام گیرد.

تمهیدات دولت جهت زنان شاغل و سهل نمودن شرایط کاری و اشتغال آنان به کارهای تخصصی با دستمزد بالاتر و امکانات رفاهی بیشتر مشوق آنان به کار خواهد بود. آشنا ساختن خانواده به تقسیم کار در داخل خانواده و مسئولیت پذیری اعضا و از سویی تشکیل مؤسسات و سازمانهایی که خدمات خانگی را ارائه دهند، باعث می گردد زنان مشغله کمتری داشته باشند و به کارهای اساسی تر پردازند. بدین طریق از این نیروی عظیم در جهت رشد و توسعه کشور بهره بیشتری عاید می گردد.

منابع:

- ۱- قانون کار جمهوری اسلامی ایران، تهران، راه رشد
- ۲- نقش زنان در توسعه، غلامرضا شهریور، مجله تعاون
- ۳- زنان در بازار کار ایران، مهرانگیز کار
- ۴- نگرشی نوین به اشتغال زن در ایران، معاونت برنامه ریزی دفتر جمعیت و نیروی انسانی
- ۵- جامعه شناسی اشتغال زنان، دکتر خدیجه سفیدی
- ۶- حضور کم رنگ زنان در بازار کار، مریم غفاری، مجله اقتصاد ایران
- ۷- راهکارهایی برای ایجاد اشتغال و رفع بیکاری در کشور، محمد باقر نژادیان فرد
- ۸- نقش زنان در اقتصاد استان آذربایجانشرقی، میترا رهنمائیان
- ۹- سالنامه آماری کشور سال ۷۷

خانم شیدا کاویانی

(برگزیده جشنواره خوارزمی)

خانم کاویانی در مورد خود و نوشته اش چنین می گوید: «از بچگی با همه فرق داشتم، ازهر لحاظ. ذهنم همیشه درگیر جریانهایی بود که شاید خیلی زود بود به آنها بیندیشم، آن هم برای کودکی در یک تنهایی وسیع، هیچ چیز آرامی در من وجود نداشت. هرچه بود تضاد بود و تناقض. همه چیز را متضاد می دیدم و در عین تضاد بود که شاید به وجود آن پی می بردم. رفته رفته این تضادها صورتهای خاصی پیدا کردند و مفاهیم جدیدی یافتند؛ عدالت، شقاوت، پوچی، جاودانگی و بزرگتر نشان خدا و ابلیس که همیشه به اندازه عظمتشان علامت سؤال بر سراسر وجودم حاکم بوده و هست. من نوشتن را خیلی وقت پیش آغاز کرده بودم. در آنها نه اسب سفید می دیدم و نه لباس سیندرلا. یک جورهای خاصی نبود موضوع بر نوشته هایم حاکم بود. چون همیشه با علامت سؤال شروع می شد و با آن پایان می پذیرفت و زمانی به خود آمدم و دیدم که در همه نوشته هایم بجای کاراکترها خدا را فریاد زده ام و برای ابلیس اشک ریخته ام. نه آن خدایی که مهربان است، می بخشد، می گیرد، بهشت و جهنم دارد. خدایی که من در ذهن خود تصور کرده و می کنم فقط هست، اهل وعده و وعید نیست، ماهیتم را نمی گیرد، مرا محتاج خودش نمی داند، اما بسیار دوست داشتنی است. و ابلیس این مفلوک از درگاه رانده ی خدای دیگران در دنیای من بسیار زیباست. حق دوست داشتن و دوست داشته شدن را دارد. آرام زندگی می کند. من هرگز طوق گناه خود را بر گردن او نمی آویزم، چرا که شیطان یعنی عدم اراده و بهانه دروغ. من همه اینها را با نوشتن می گویم، یعنی فریاد می زنم. همه آن فریادهایی را که در گلو شکسته ام. تضادهایی که در زندگی ام هستند مرا وادار به نوشتن می کنند و من

شیدا کاویانی تبریز متولد تیرماه ۱۳۶۵ که در مقطع پیش دانشگاهی - انسانی دبیرستان نبوت شهرستان تبریز مشغول به تحصیل می باشد، با «به مسیح سوگند من مسلمانم» در پنجمین جشنواره جوان خوارزمی شرکت کرده و رتبه دوم استانی و رتبه سوم کشوری را در بخش ادبیات و علوم انسانی کسب کرده است. لازم به ذکر است که در این جشنواره، استان آذربایجان شرقی با ۱۴ طرح پذیرفته شده از ۱۶ طرح ارسالی برای اولین بار رتبه اول کشور را از آن خود کرد.

چشم به راه روزی هستم که خود یافته ترین خدا را که حالاً نه به نبودنش می توانم ببیندیشم و نه به بودنش ایمان دارم، فریاد بزمن، بزرگترین ثمره این تضادها فعلاً «به مسیح سوگند من مسلمانم» است که در پی اعتقاد به نوعی وحدت شکل گرفته است و در آن من در حد توانم مرزها را شکسته ام و حرف تازه ای گفته ام، ولی آن فقط اولین است.

و اما نظر خانم کاویانی در مورد زنان، موقعیت، مشکلات و حقوق آنها چنین است:

از زمان پیدایش انسانهای نخستین، سعی بر تضعیف موقعیت زن بوده است. ویل دورانت در کتاب تاریخ تمدن خود در کمون اولیه این وضعیت را شرح می دهد. زن همیشه در پست ترین موقعیتها قرار داشته و به آن مرتبه و مقام که باید (چه مادی و چه معنوی) نرسیده است و متأسفانه بیان داستان آدم و حوا و رایج شدن آن میان عامه و نسل به نسل گشتن و اینکه حوا آدم را فریفت، بر جا افتادگی تضعیف زن کمک شایانی! کرده است و باعث شده به او به عنوان یک مقصر نگریسته شود. هر چند که این امر بین معتقدان آن امری منسوخ است، چرا که در کنار مقصر جلوه دادن زن او را موجودی کاملاً منفعل و حاشیه ای بار آورده اند و در او نهادینه کرده اند که وظیفه اش و حضورش امری بغایت مهم نیست که با نبودنش خللی به نظام جهان وارد شود. زن با این افکار پرورش یافته و در جامعه حاضر شده (البته نه حضور که فقط سایه- ای از نام او وجود دارد). در بعد کوچکتر می توان جامعه را به خانواده تقلیل داد. زن فقط یک ستون عاطفی و یا ماشین پخت و پز کردن و ... است که باید سعی در حفظ بنیاد خانواده کند. او هرگز سعی نکرد ه یا بهتر بگوییم فرصت نداشته موقعیت خود را ارتقاء دهد، از لحاظ مادی، معنوی و فکری رشد کند و ببالد و آن باشد که باید. همیشه سعی داشته خود را در سایه کس دیگری حفظ کند. او را از استقلال و تنهایی ترسانده اند و او را به این باور رسانده اند که بدون مرد واقعاً ناقص است و با برداشتهای عامیانه ای که از آیات و

روایات شده است، مسلم ترین حقها را از او سلب کرده اند. بارزترین نمونه، مسأله ازدواج است که گمان می کنم به علت وضوح مطلب توضیح در این مورد اطناب سخن است. البته همیشه بوده اند کسانی که دنیا را طور دیگری دیده، در مورد وضعیت خود طور دیگری اندیشیده اند. تشکیل سازمانهای مختلف، برگزاری همایشها، فعالیتهای مستمر زنان برای استیفای حقوق و مطرح شدن فمینیسم، گویای وجود و حضور این اقلیت است، اقلیتی که با گذشت زمان بزرگتر می شود.

اما مسأله ای که به شخصه برای خود من مطرح است اینکه زنان خواستار تحقق حقوق خود، چه تعریفی از حقوق خود دارند؟ آیا هدفشان برابری با مرد است؟ بر چه اساس و با چه معیارهایی؟ می خواهند برتر از او باشند؟ بر چه اساس و چگونه؟ یا فقط می خواهند اندکی موقعیت و شخصیت لگدمال شده خود را از زیر پاها بیرون بکشند و یا شخصیتی کاملاً مستقل و هویتی کاملاً شخصی برای خود بیابند، به طوری که بدون حضور مرد احساس تکامل و امنیت خاطر کنند و گمان نبرند فرو ریخته اند. به نظر من حقوق زن یعنی تلفیقی از تمام این موارد (به جز مورد سوم) و به اضافه اینکه زن بودن من در اولویت دوم یعنی بعد از انسان بودن من قرار دارد و جنس مخالف من هم یک انسان است، یعنی یک تفاهم که پشت آن تضاد و یا پارادوکسی مثبت قرار دارد. چون هر کدام از آنها مفهوم و مؤلفه های خاص خود را درمعنای جزء دارند. پس قبل از اینکه جنسیت مطرح باشد، دو انسان مطرح اند با حقوق مساوی. به نظر من ایران کشوری است که از لحاظ حرمت و ارزش قایل شدن به زنان مقامی بسیار نازل دارد و قوانین مربوط به ازدواج، طلاق و ارث مؤید این سخن است. اما مطمئناً وضع به همین منوال نخواهد ماند. هر چند فعالیتهایی انجام شده، ولی شاید آنها فقط رگبارهایی آرام قبل از طوفانی عظیم است و مطمئناً روزی نه چندان دور خواهد رسید که زنان به حقوق خود دست یابند و تلاش آنها به ثمر برسد؛ تلاش برای رهایی از تمام زنجیرهایی

که با نام تعصب، جهل و آبرو بر پاهای ما بسته اند، زنجیرهایی به درازای تاریخ و سنگینی زمان.

به مسیح سوگند من مسلمانم

نمازم را در پاکترین جایگاه عشرتکده می- گزارم

و در معبد که نزدیکترین برزخ است، به خداوند تشهدم را عربده می کشم

به ابلیس سوگند من پارسایم

و به زمزم سوگند من نطفه‌ای شروع اما آواره- ام،

به قامت‌هایی که در ابهام عباها و سایه‌ی عمامه ها گم شده اند، ایمان دارم

گریه‌هایی خشکیده که از چشمانی یخ بسته سرچشمه می گیرند، پندار آلوده و کثیفم را صیقل می دهند.

به گناه ناکرده قسم من پرهیزگارم

شاهدم آن زلفی که هنگام بوسه، بی گناه، در من پیچید

به خاتم سوگند من هرگز منبر را پا برهنه بالا نرفته‌ام

و در مسجد شراب تظاهر ننوشیده‌ام

به هوس پاک سوگند من هرگز با آیات قرآن صوفیانه نرقصیده‌ام

و الهه رقص هرگز برایم دف نزنده است

به سیب سرخ کال سوگند من خورشید را در لحظه های بی‌قراری فانوسی بی‌تاب حبس کرده‌ام

و آن را گوارای چشمانم کردم

به تبعد سوگند من لذت تعارف گندم را نجشیده‌ام

به غربت چاه سوگند،

من آبی از نابترین دریای سرزمین را آمیختم

با خوشه‌ی انگور

چکاندم آنرا در کف کعبه در جایگاه علی به قبله،

به روزه،

مسیح،

به ایمان خالص سوگند، و به تندیس عدالت روز رستاخیز سوگند

من

یکتاپرستم.

خانیم واعظی ایله

اؤزل دانیشیق

خانیم واعظی آذربایجانین چاغداش
باشاریلی قادینلارین بیری اولاراق،
هونر و ایدمان ساحه لرینده قاباقدا
گئدنلردن دیلر. بو گونه قدر
آذربایجانیمیزین باشی اوجالیغی
اوغروندا بویوک آددیم لار آتیب و
اؤزللیکله اونون گۆز بیگی تبریزین
آدینی چئشیدلی زیروه لردن،
چئشیدلی اۆلکه لره قدر اؤزلری ایله
داشی بییلر. داها آرتیق تانیشماق
اوچون بیرلیکده دانیشیغا گئدیریک.

خانیم واعظی، بو موصاحیبه ده ایشتیراک
ائتدیگینیزه تشکورو موزو بیلدیرمکه اؤزونوزو و
ایشینیزی آرتیق تانیتماق ایسته ییریک.

- من ملیحه واعظی تبریزده بیر اورتانجیل (موتوسط) عایله ده دونیا گۆز آچمیشام. اوچ باجی و ایکی قارداشیق و من سونونجو اوشاغام. هونر ریشه سینده دیپلوم آلیب، ۱۳۷۰ - ده تئاترا وارد اولوب، ۱۳۷۲ - دن اؤز ایشیمی باشلادیم. ۱- جی ایشیم "حیدر بابایا سلام" نومایشنامه سینده ایدی کی غلامحسین بقال لاله جنابلاری نین کارگردانلیغیلا تهران، تبریز، باکو و نخجوان شهرلرینده ایجرا اولوب و فجر جشنواره سینده بیرینجی لیك قازانمیشدی.

"تساک"، کارگردانلیق ائتدیگیم بیرینجی نومایشنامه دیر. او "لیزا اورامی" نین یازسی دیر و اؤیرنجی لر جشنواره سینده کشوری مقام گتیریب (کارگردانلیق و صحنه طراح لیغی نین بیرینجی روتبه سین). "آبگوشت" ایکنجی ایشیم و "محمد رضانی" جنابلاری نین یازسی دیر او شهر کرد دا صحنه طراح لیغیندا بیرینجی مقام ناییل اولدو. اوچونجو ایشیم "غلامحسین ساعدی" نین یازدیغی "دعوت" نومایشنامه سیندن عیبارت دیر.

بو اوچ اثرله اۆلکه اؤیرنجیلر جشنواره سینده ایشتیراک ائتمیشم. اوستانی جشنواره ده ایسه بیرینجی ایشیم، لیزا اوراتین، یازدیغی "انتظار با بوی نرگس" ایدی کی تبریز بیللی یوردوندا اوچ گون ایجرا اولدو. هابئله "شعبده" و "طلسم" نومایشنامه لری ایله ده بو جشنواره لرده ایشتیراک ائتمیشم. دانش آموزی جشنواره لرده کی ایشلریم، بونلاردان عیبارتدیر: "از آدم تا خاتم" (اوستاندا بیرینجی لیك قازاندی)، "جنگ گور"، "یار بیدارم کرد" و "آهو و پرندگان" کی هر دؤردو ده مقام گتیریلر. ۷۴ - ده تهراندا اوشاقلار سمیناریندا، "یاردیمچی دوستلار" ایله ایشتیراک ائتدیم کی

برون مرزی شبکه دن ضبط و یایلدی و اوتایدنا چوخلو ایستقبال اولموشدو.

۷۶- دا "شارلاشیک" لا اوشاقلار سمینارینا قاتیلدیم. بو ایله ده خانیم "سیما وصلی" نین یازدیغی "خاک و آتش" نومایشنامه سی ایله اوستانی جشنواره سینده قاتیلدیم. اما "سیاه و سفید" اؤز طرحیم دیر کی قبول اولوب و ایشه باشلا یا جاغام. هله لیك

"ژیلا میری آهنگری" یازدیغی "چومچه خاتون" لا تهرانا گنڈیرم کی بهمن فرهنگسراسیندا (مدنیت سارایندا) ایجرا اولاجاقدیر.

س - بئله بویوردونوز کی حیدر بابا یا سلام نومایشنامه سی باکی و نخجوان شهرلرینده ایجرا اولوب. بو نومایشنامه حاقدا اوخوجولار آرتیق آچیقلایب، او شهرلرده نئجه قاریشلاندیغینی بویوردون.

- اوردا چوخ یوکسک درجهده قاریشلاندی، حتی دئییه بیلرم کی اؤز اؤلکه میزدن ده یاخشی

سنی آیاقدان سالیب؟

شهریار کی فارسجا شعر یازیر و حافظدن ایلهام آلمیشدی، دئییر: مرده شوی زندگی من ببرد کی لکه این شستشو برد

آناسی دئییر: خوشکتاب یادیندا وارمی؟ نئجه یئل کیمی او یان - بویانا قاچاردین، ائل بایاتیلارینی سؤیله یردین. بو نه درد دیر سنی تاپیب؟

شهریار یننهده فارسی دانیشیر. آناسی دئییر اوشاق لال اولسادا آناسی اونون دیلینی بیلر آما من باشا

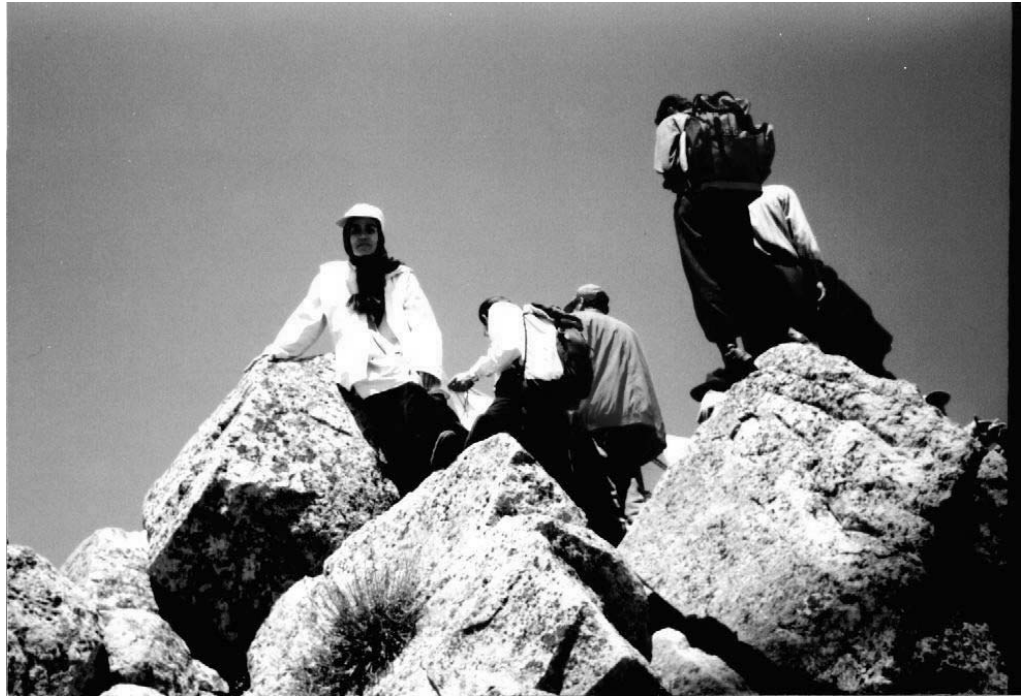
س - خانیم واعظی، سیز کارگردانلیق و داغچیلیق آراسیندا هانسی اورتاق نوکته نی گؤزورسونوز؟

ج - اینسانین یاشایشی طبیعتده باغلی دیر. من ایشلیریمین چوخون طبیعتدن ایلهام آلمیشام و هر زمان داغا گنڈیب، قایتدیقدا ینتی ایلهاملار آلدیغیمی دویورام. منیم یاشایشیم داغا باغلی دیر و من طبیعتدن گوج آیرام. طبیعت منه موشکوللرین اؤنوندن داغ کیمی دایانماغی اؤیره دیب. طبیعتین گؤزللیکلریندن، رنگلریندن ایلهام آیرام. بوتونلوقده ایشیم و داغا گنٹمگیم بیر - بیرینه باغلیدیر، بو باغلیق آچیلیب - قیریلسا، ایشیمه چوخ لطمه دیر.

س - قادینلارین موشکوللرین نه لر بیلیر سینیز، اؤزونوز ایش یا ورزش ساحه - سینده هانسی چتینلیکلر ایله اوز - اوزه چیخیر سینیز؟

ج - بوتونلوقده قادینلار فورصت وئرلمه - بیر و بو توپلوما (جامعه یه) قایدیر. قادینلار بیر ایشین دالینجا بیر دفعه، ایکی دفعه گنڈیر، سون دفعه لرده اونلارین قارشسی آلینیر و ایمکان وئرلمه بیر. بیز خانیم اولاراق بعضی یئرلرده تشویق اولوب، بعضی یئرلرده ایسه تنبیه اولوروق. بیر جینسیتی فرق واردیر کی هر ساحه ده خانیم باخیش اوندان آسلیدیر. منیم اؤز ایشیمده باشقا ایشلره گؤره موشکولوم یوخدور و یاخشی ایمکان وئرلییر. آما ایدهمان ساحه سینده چتینلیک چوخدور و بونلارین بؤیوک بؤلومو ایمکاناتین اولماماغیدیر. اوستاتلارین هامیسیندا هر صعودا ایمکانات و بودجه وئرلییر آما بورادا بئله بیر خبر یوخدور. اگر بو ایمکان بیزیم اوستانا دا وئرلییر بس نه اوچون بیزیم الیمیزه چاتمایر؟ تأسوفله بو ایشین سوروملوسو هر کس اولورسا بو موشکولون دالین توتمایر و اگر بیر کسین پولو وار، اؤزو گنٹسین و "تربیت بدنی" یه بیر ایفتیخار یاراتسین، اومورلار.

هونر اوزره ده بعضی ریشته لرده اؤرنک اوچون موسیقی ساحه سینده چالیشان قادینلار چوخ محدودیت وار. بیر خانیم کی بیر ایل زحمت چکیب، موسیقی ایشله ییب، ایجرا سینین قاباغی آلینیر. آما بیر آغا کی شاید صلاحیتی ده یوخدور! راحتلیقلا موجود آلیر. نتیجه ده بو قادینلاردا آیری

دوشمه بیرم سن نه دئییرسن. هر حالدا سن اؤز دیلینده دانیشمالی سان. بو سؤزلر شهریار کی تریه دیر و همین واقیعه دن سونرا شهریار حیدر بابا یا سلام منظومه سین یازماغا باشلایر.

س - بیز سیزی کارگردانلیقدان سووا، بیر داغچی عونو ایندا دا تانییریق. ورزش سایقه نیزدن ده دئیین. نه زاماندا داغچیلیغا باشلامیسینیز؟ و صعودلارینیزدان نئجه سین آد چکین.

ج - دئمک اولار کی من اوشاقلیقدان داغا گنٹمیشم. آتام و قارداشلاریم داغچی اولدوقلاری اوچون منده اوشاقلیقدان اونلار ایله برابر داغا گنڈیردیم اما آلتی ایل دیر کی حرفه ای شکیلده داغچیلیق اوزره چالیشرام. اوستان داغچیلیق هئیتی و هابئله هیلال احمر، ایمداد کوهستان داغچیلیق هئیتی نین اویه سی یم (عوضو یم). ۸۱ ده تفتان صعودوندا ایشتیراک ائتدیم. بو ایلهده کنچی - قیران، جوشون قالاسی و بابک قالاسینا گنٹمیشم. بونلاردان باشقا کمال داغی، داش بولاق و... ده چیخیمشام و هابئله بهمنین ۲۲ سینده ده هیلال احمر طرفیندن بابک قالاسینا گنڈه جگیک.

ایدی. او تایدان شهریارا آیری بیر باخیش وار. شهریار کی گؤزله ییرلر. اونلار دئییردیلم کی، "بیز بو نومایشنامه نی گؤردوکده، شهریارین عایله سینین بورادا اولماسین دویوروق (احساس ائدیریک).

شهریارین نقشینی ایفا ائدن او یونجو شهریار اوخشادیغی اوچون، اونلار شهریارین سانکی اؤزونو گؤردوکلری نین احساسیندا سؤز آچیر و دئییردیلم: ایلمر بویو شهریار کی گؤرمک آرزوسی ایله یاشادیقدا، ایندی اونو بو شکیلده گؤروروک. بو نومایشنامه باکی و سومقاییت شهرلرینده و بیر ایل سونرا دانخجوان شهرینده بیر هفته ایجرا اولدو.

من یالئیز ایکینجی بؤلومو بورادا آچیقلاماق ایسته ییرم. او زامان کی شهریار تهراندا اؤیرنجی ایدی، بیر قیزا وورولموشدو. شهریارین خسته لیک خبری آناسینا گلیر. او، اوغلونو گؤرمک اوچون تهرانا گنڈیر و اونو چوخ پیس حالدا دوشدوگونو گؤرور و دئییر: اوغلم، قادیان آلیم، نه اولوب؟ بو نه حال دیر؟ بو نه درد دیر

شهرلرده اؤرنک اوچون تهراندا، ایصفهاندا، شیراز دا و حتی آیری اؤلکه لرده، تورکیه ده، کوریت ده، دوی ده موسیقی ایجرا اندیرلر. بو مساله چوخلوقلا تبریزده گؤرونور، تهراندا بیر قالدین چوخ راحت سن اوسته ویولون چالیر، یاخشی دا قارشیلانیر، بیلیط ساتیلیر آما بیزیم اؤز اصلیل آذربایجان موسیقی میز اؤز شهریمیزده ایجرا اولمایر.

س - صؤحبیتیزده، توپلومو(جامیعه نی) قالدین لارین چتینلیکلرینده سوروملو (مسئول) بیلدیگی نیزی ایشاره ائتدینیز. بو مسالهنی آرتیق آچیقلا یین.

ج - جامیعه ده قالدینلار ایمكان وئرلمه ییر و هابنله اونلارین ایشلرینه دیر وئرلمه ییر. قالدین بیر ایشی باشلا دیقدا اؤنجه اونا بنله باخیرلار کی، بیر خانیم دیر و بو پیش داورلیکلر ایله اونون ایشین آلچاق گؤرورلر. اینسانین آلقشا احتیاجی وار آما تأسوفله قالدینلار آلقشالتمایرلار کی هنج، اوسته لیک گؤردوکلری ایشه گؤره تنبیه ده اولورلار. طبیعی دیر کی آباق دالی قویاجاقلار. جامیعه ده آغالارین چوخ اولدوغونا گؤره، اونلارلار چوخ ایمكان وئرلیسر. بیر ده خانیم ائوده اوتوروب، ائوده اولمالی دیر، ذهنیتی هله ده جامیعه میزده سورور. بیر حالدا کی جامیعه نین اصلی روکنو خانیملار دیر. آغا و خانیم ییر - بیرینه باغلی دیر و جامیعه نی ایکسی بیرلیکده و بیر گه قباغا آپارمالاری گرکلی دیر. اونلار بیریرینه احتیاجلاری وار دیر. قالدین ایله کیشی نین گوجو برابر دیر و کیشی ایله برابر ایشلر گؤرمگه قالدیر دیر وقتی کیشی لرین فیکرینه چاتمایان بیر ایشلر ده گؤره ییلر.

س - بیلدیگی نیزی کیمی هونر، ادبیات و فولکلورلردان آسیلی دیر. سیز آذربایجان ادبیات و فولکلورونون ائتگی سینی (تأثیرینی) اؤز ایشلرینیز ده ننجه گؤرورسونوز؟

ج - من باشاردیغم قدر فولکلوریک اثرلری آختاریب - تاپماغا چالیشمیشام چونکو تاریخ، ادبیات و فولکلور بیر میلتن وارلیغی دیر. اؤرنک اوچون ایندی کی ایشیم چؤمچه خاتون نومایشنامه سی آذربایجانین شیفاهی فولکلورلردان بیر دیر آذربایجان دا، گونئی ماحالیندا خصوصو ایله شابغان کندینده، یاغیش یاغمایان چاغلار، اوشاقلار ۱۵-۱۰ نفر قیز - اوغلان ییغیشیب، هر بیر ییر - بیر چؤمچه نین باشینا اویغا پارچا باغلا ییرلار کی ییر اویونجاق شکلینه دوشسون. اونلار

اورکلری نین پاکلیغیندان شعر اوخویوب، تانریدان یاغیش ایستردیلر. بنله کی قاپیلاری چالیب شعر اوخویاردیلار:

"چؤمچه خاتون نه ایستر

آللهدان یاغیش ایستر

چاخداشی چاخماق داشی

آلاه بیر یاغیش گؤندر

یاندی اورگیمین باشی"

ائو صاحبی قاپنی آچیب، بیر کاسا سو چؤمچه - نین باشینا تؤکر میس. بعضی واخست دا اوغلانلار ایککی داش آلیب، اللرینده ییر - بیرینه چالارمیشلار، بو ایش ایلدیریم شاخماق نومادی دیر.

س - بیز نجه گنجلریمیزی (جوان نسلی) تاریخ، ادبیات و فولکلوروموزلا آرتیق تانیس ائده ییلریک؟

ج - ایندی بیزیم آذربایجان جوانلاریمیز آذربایجان تاریخ و فولکلور ایله چوخ آز تانیشدیلرلار و دئمک اوندان اوزاق دوشولر. منجه بیرینجی دفعه، اوشاقلاری فولکلور ایله تانیس ائدن عایله دیر. آنام اوشاقلیقدا منه ناغیل دئییب، بایاتی اوخویوب، فولکلورلردان تعریف ائدردی. بو آماده لیکله جامیعه یه آباق قویوب، سونرا اوزوم اونلاری آختاریب - تاپیب، اوخوموشام. اوشاق حاضرلیقلا جامیعه یه گلیرسه چوخ راحت سنجه ییلر. بیر طرفندنه جامیعه ده کیتاب، یازی، فیلم، نومایش جوانلارین ایختیاریندا اولورسا اونلار اؤز فرهنگ و تاریخ لری ایله داها آرتیق تانیس اولارلار، یوخسا جوانلار غربی موسیقی دن، غربی مودل لردن اولگو گؤتوره جکلر. بیزیم اؤز موسیقی میزین قباغی آلینسا جوانلار غربی موسیقی طرفینه گنده جکلر. بیز اؤز تاریخیمیزه دؤنملی بیک و اؤز جیلدیمیزده اولماغا چالیشمالی ییق، اؤز گه نین جیلدینده یوخ.

س - سیزجه فرهنگیمیزده و اوندان باشقا سونت - لریمیزده نه لر حیفظ اولمالی و نه لر قیراغا قویولمالی دیرلار؟

ج - بیزیم جوانلار ایندی سونت و مدرنیته اورتاسیندا قالب، سوتلر چرچیوه سیندن چیخماق ایسته ییلرلر آما بیر طرفدن ده بعضی سوتلر بیزیم وارلیغیمیز دیرلار؟

بعضی سوتلری اؤرنک اوچون "آخیر چرشنبه"، "سیزده بدر" و "توروز بایرامی" سوتلر کی ایندی چوخ آز یادلاردا دیر، میثال اوچون "شال ساللاماق" بیر فرهنگ و دیرلی و ارزیشلی سونت کیمی قورویوب، ساخلامالی ییق. آما فیکری باخیمدان بعضی سوتی فیکری آرادان گؤتورمگه چالیشمالی ییق. اؤرنک اوچون خانیم آیری اؤلکه -

یه گندیب تحصیل آلماق چتین دیر یا کیشی ایله قالدین آراسیندا بیر پارا فرقلر قویماق و حقوقی باخیمدان اونلاری ییر و برابر گؤرمه مک او سوتی فیکرلر دندیر کی آرادان گتمه لیدی. مثلاً ائولتمک سوتلری هله ده قدیملر کیمی داوام تاپیر و تصمیم توتان یننه ده آتا و آنادیر.

آز تعدادی نظر ده توتماقلا، بو عایله دیر کی سنچیر و ایککی طرف ییر - بیرینی تانیما دیغی اوچون چوخلوق ییر - ایککی ایلدن سونرا آیریلماق زوروندا قالیلار. ایلده ۱۰۰ مورد ائولتمک اولورسا، ۲۰ مورد بوشانیرلار. من اوزوم محکمه - ده بیر خانیم دان نجه ائولندیگنی سوروشدوم. او دئدی: آتام - آنام سنچیب. اوزوم دخیل دئیلدیم. حتی ایتخاب موریدینده ده جامیعه آباق قباغا قویما حاقینی آغالار وئریر و خانیملار ائلیه یلمه - ییرلر اؤز ایسته دیکلری آغانی سنچسینلر. بیز بو سوتی سیندیرا بیلریک. اولای بیلرکی خانیملاردا قدم گؤتوروب و ۱ موردی کی فیکر ائلیه ییرلر بیر گه یاشاییش آپارا ییلرلر سنچسینلر. بو حق هر ایککی طرفیندی، بیر طرفین یوخ. آما ییر خانیمین آباق قباغا قویماغی نین سببی جامیعه ده و هابنله آغالاردا او ظرفیتین اولماماسی دیر. بنله ییر ایش خانیمین طرفیندن قبول ائتمه تاوانی گؤرونمه ییر. یوزده ۹۰ (۹۰٪) کیشیلرده بو ظرفیت یوخدور. آغا و خانیم هر ایکسی ییر انسان اولاراق، اؤز ایستک و آرزیلارین دیله گتیریب، اؤز حیات یولداشلارینی سنجه ییلرلر.

س - خانیم واعظی، "اوغور قازانماغینیزدا کیملری تأثیرلی گؤرورسونوز؟" سیزدن سون سوروموز اولسون.

ج - اؤنجه عایله می یاخشی فضا و ایمكان یاراتدیقلاری اوچون، سونرا اوستادلاریم آغای شهرام خدایی، آغای بقال لاله و دوکتور حسین زاده تبریز ییلی یوردوندا جهاد دانشگاهی نین ریسی کی یاخشی ایمكان وئریرلر.

س - سیزدن چوخ تشکور ائدیپ، واختنیزی بیزیم ایختیاریمیزدا قویدوغونوز اوچون اؤز میتتداریغیمیزی بیلدیریب، سیزه خوش باشییش آرزوی ائدیریک.

ج - منده سیزدن چوخ تشکور ائدیرم. چوخ زحمت چکمیسیز، بیزی آختاریب تاپیب سینیز، خانیم لارا توجه ائدیپ اونلارین ایشلرینه دیر وئردیگینیز اوچون چوخ ساغ اولون. سیزده شاد یاشایاسینیز.

نمودار زمانی اعطای حق رأی به زنان در جوامع مختلف

نیجریه	۱۹۲۷- ترکمنستان	با وجود نقش غیرقابل انکار زنان در تاریخ بشریت، متأسفانه در اکثر جوامع، زنان مورد بی-مهری قرار گرفته و از دستیابی به بسیاری از حقوق اساسی و بدیهی خویش محروم مانده‌اند. حق انتخاب شدن و انتخاب کردن یکی از ابتدایی‌ترین حقوقی بود که جوامع مختلف از آنان سلب نموده بودند که به تدریج با دمکرات شدن جامعه‌ها به آن دست یافتند لذا می‌توان گفت که اعطای حق رأی به زنان با رشد فرهنگ و دموکراسی آن جامعه ارتباط تنگاتنگ دارد. در تاریخ ایران حق دادن رأی برای زنان، انتخاب کردن و انتخاب شدن برای نخستین بار در دوره حکومت ملی آذربایجان (فرقه دموکرات آذربایجان) و در سطح آذربایجان شناخته و اجرا شده است. در مقیاس کل ایران برای نخستین بار در سال ۱۳۳۲ در دوره حکومت دکتر محمد مصدق، در طی فرآیندی زنان توانسته‌اند در صندوقهای رأی حضور یافته و در انتخابات شرکت نمایند. از سوی دیگر در دنیای اسلام نیز نخستین دولتی که حق دادن رأی، انتخاب کردن و انتخاب شدن برابر با مردان را برای زنان بدون محدودیت و شرط و شروط پذیرفته است، جمهوری آذربایجان در سال ۱۹۲۱ است. آنچه در ذیل می‌آید نمودار زمانی اعطای حق رأی به زنان در کشورهای مختلف جهان می‌باشد.
۱۹۵۹- ماداگاسکار، تونس، تانزانیا، سان مارینو (حق رأی دادن)	۱۹۲۸- بریتانیا، ایرلند	
۱۹۶۰- کانادا (حق انتخاب شدن)، قبرس، گامبیا، تونگا	۱۹۲۹- اکوادور، رومانی	
۱۹۶۱- بروندی، السالوادور (حق انتخاب شدن)، سیرالئون، موریتانیا، پاراگوئه، رواندا، باهاما، مالاری	۱۹۳۰- آفریقای جنوبی (سفیدها)، ترکیه (حق رأی دادن)	
۱۹۶۲- الجزایر، موناکو، اوگاندا، زامبیا، استرالیا	۱۹۳۱- اسپانیا، سریلانکا، شیلی، پرتغال	
۱۹۶۳- کنگو، گینه اکوادور، ایران، مراکش، فیجی، پاپائو گینه نو (حق انتخاب شدن)، کنیا	۱۹۳۲- مالدیو، تایلند، اروگوئه	
۱۹۶۴- باهاماس، پاپائو گینه نو (حق رأی دادن)، سودان، لیبی	۱۹۳۴- برزیل، کوبا، پرتغال، ترکیه (حق انتخاب شدن)	
۱۹۶۵- افغانستان، بوتسوانا، لسوتو	۱۹۳۵- میانمار (حق رأی دادن)	
۱۹۶۷- زئیر، جمهوری خلق یمن، کنگو (حق رأی دادن)، تووالو، کیریباتی، اکوادور	۱۹۳۷- فیلیپین	
۱۹۶۸- سوزیلند، نائورو	۱۹۳۸- بولیوی، ازبکستان	
۱۹۶۹- لیبی	۱۹۳۹- السالوادور (حق رأی دادن)	
۱۹۷۰- آندورا (حق رأی دادن)، یمن (جمهوری عربی)، کنگو (حق انتخاب شدن)	۱۹۴۱- پاناما	
۱۹۷۱- سوئیس (ایسوئچره)	۱۹۴۲- جمهوری دومینیک	
۱۹۷۲- بنگلادش	۱۹۴۴- بلغارستان، فرانسه، جامائیکا	
۱۹۷۳- آندورا (حق انتخاب شدن)، بحرین، سان مارینو (حق انتخاب شدن)	۱۹۴۵- کروآسی، گویانا (حق انتخاب شدن)، ژاپن، اندونزی، ایتالیا، سنگال، اسلوانی، توگو، حکومت ملی آذربایجان ایران	
۱۹۷۴- اردن، جزایر سلیمان	۱۹۴۶- کامرون، کره شمالی، جیبوتی (حق رأی دادن)، گواتمالا، لیبی، میانمار، (حق انتخاب شدن)، پاناما، رومانی، یوگسلاوی، مقدونیه، ترینیداد و توباگو، ویتنام، ونزوئلا	
۱۹۷۵- آنگولا، موزامبیک، کیپ ورده، سائو توم و پرنسیپه، وانواتو	۱۹۴۷- آرژانتین، پاکستان، ژاپن، مالنا، مکزیک (حق رأی دادن)، سنگاپور	
۱۹۷۶- پرتغال	۱۹۴۸- بلژیک، اسرائیل، لائوس، نیجریه، کره جنوبی، سیشل، سورینام	
۱۹۷۷- گینه بیسائو	۱۹۴۹- بوسنی و هرزگوین، شیلی، چین، کوستاریکا، سوریه (حق رأی دادن)	
۱۹۷۸- مولداوی، زیمبابوه (حق انتخاب شدن)	۱۹۵۰- باربادوس، هائیتی، هندوستان، کانادا (حق رأی دادن)	
۱۹۷۹- جزایر مارشال، میکرونزی، پالائو	۱۹۵۱- آنتیک و باربودا، گرانادا، نیال، سنت کیتس و نویس، سنت ونسان و گرنادین، دومینیکا	
۱۹۸۰- عراق، وانواتو	۱۹۵۲- بولیوی، جزایر ساحل عاج، یونان، لبنان	
۱۹۸۴- لیختن اشتاین، آفریقای جنوبی (رنگین پوستها و هندیان)	۱۹۵۳- بوتان، گویانا (حق رأی دادن)، مجارستان (حق رأی دادن)، مکزیک (حق انتخاب شدن)، سوریه	
۱۹۸۶- جمهوری آفریقای مرکزی، جیبوتی (انتخاب شدن)	۱۹۵۴- بلژیک، کلمبیا، گانا	
۱۹۸۹- نامیبیا	۱۹۵۵- کامبوج، اریتره، اتیوپی، پرو، نیکاراگوئه، هندوراس	
۱۹۹۰- ساموآ	۱۹۵۶- بنین، جزایر کومور، مصر، گابن، مالی، موریتانی، سومالی	
۱۹۹۴- آفریقای جنوبی (سیاهان)، مولداوی	۱۹۵۷- مالزی، زیمبابوه	
	۱۹۵۸- بورکینا فاسو، چاد، گینه، مجارستان (حق انتخاب شدن)، جمهوری خلق لائو،	
	۱۷۸۸- ایالات متحده آمریکا (حق انتخاب شدن)	
	۱۸۹۳- یثنی زئلاندا (نیوزیلند)	
	۱۹۰۲- استرالیا	
	۱۹۰۶- فنلاند	
	۱۹۰۷- نروژ (حق انتخاب شدن)	
	۱۹۱۳- نروژ	
	۱۹۱۵- دانمارک، ایسلند	
	۱۹۱۷- کانادا (حق رأی دادن)، هلند (حق انتخاب شدن)	
	۱۹۱۸- اتریش (آوستوریا)، کانادا (حق رأی دادن)، استونی، گرجستان، آلمان، ایرلند، لاتویا، پولشا (لهستان)، روسیه، بریتانیا، قیرقیزستان	
	۱۹۱۹- بلاروس (روسیه سفید)، لوکزامبورگ، هلند (حق رأی دادن)، اوکراین، نیوزیلند (حق انتخاب شدن)، بلژیک (حق رأی دادن)، سوئد	
	۱۹۲۰- آلبانی، کانادا (حق انتخاب شدن)، جمهوری چک، اسلواکیا، ایالات متحده آمریکا (حق رأی دادن)	
	۱۹۲۱- جمهوری آذربایجان، لیبوتانیا، سوئد، بلژیک (حق انتخاب شدن)	
	۱۹۲۴- قزاقستان، مغولستان، تاجیکستان، سانتالوچیا	

وطن حسرتی

دوکتور حکیمہ خانیم بلوری

دونیادا بٹلہ بیر خستہ لیک ده وار
وطن حسرتی دیر او دردین آدی
ائیلیندن یوردوندان آیری اولانلار
وطن دردیندن آیری اولمادی

وطندن اوزاقدا عؤمر ائندلرین
دردی بؤیوک اولار، ائل بیلیر اونو
وطن حسرتی نی درک ائندلرین
گؤزو یولدا قالار، عؤمرو اوزونو

ائله بیل گونشم، بیر اولدوزام من
داغلارین دالیندا، باتیب قالمیشام
اینتیظار چکرک، گنجه صوبحه جن
سحر اولدوزونو یولا سالمیشام

وطنین حسرتی ایلر دیر ایلر
قلبیمی چولقامیش، بیر هاله کیمی
گؤزلریم یول چکر هر آخشام سحر
دولاراق، بوشالیر پیاله کیمی

منیم خستہ لیگیم سؤیله ای حکیم
وطن حسرتی نه دن اؤزگن اولار
بو دؤزولمز دردی دئی نجه چکیم
ریشه سیز آن گوجلو آغاجداسولار

تبریزی شاعیر و آشیق

سئودا خانیم دان بیر نجه شعر

چوخ باش آچیق، آیاق یالین گؤرموشم
داراییب آن قارا ساچین هؤرموشم
کدر لنیب آغلامیشام، گولموشم
خلق اولدون شوهرته سن آدا دونیا

ازلده آل ائیلہ ییب گولدون اینسانا
قوجاغیندا گزیب سولدون سن آنا
اوزون گولدورمه دین گتیردین جانا
دوغرودان دیمز سن هئچ زادا، دونیا

قانلی گؤز یاشیلا آغلار قویوسان
داغلار یلا اورکلری سویوسان
وفان یوخدور اؤز ائیلیندن دیویوسان
یاندیردین اینسانی سن اودا، دونیا

سئودا چکیب آهی - زاری آغلا ییب
اورگینی ائلرینه باغلا ییب
هیجران اودو سینہ سینی داغلا ییب
سن دوشدون بیر گونده مین مودا، دونیا

اؤلادین بختیار اوزون بختیار
ایستکلی ساییلدین آنادان وطن
پارلاق اولدوز کیمی گؤیه او جالدون
جان دئمیشم ازل بینادان وطن

شرفله یاشاییب اوغلانین - قیزین

اورکلرده گزیر تاریخین - ایزین

قهرمان آدلانان آنا تبریزین

قدرینی نه بیلیر اونودان وطن

سئودا اورگیندن ایسته بیر سنی

یارالی قلبینده بسله بیر سنی

هرکس کی نادان دیر پیسله بیر سنی

اونا قارانلیق اول منه دانریا، وطن

آی حضرات چاره قیلین دردیمه

منی آتیب کنار، جانانیم گنتدی

قلبیمی قلبینه باغلا یانمادیم

جان دئییب اورکدن یانانیم گنتدی

اسیر گلدی عشقین دؤندو ایلقاری

گؤز یاشیمی اوزومده ائیلهدی جاری

قالمادی ازل کی عشقین آثاری

اورکده دردیمی قانانیم گنتدی

سئودا یام سئودالی اولدوم دونیادا

چکدیگیم زحمت لر گندیرلر بادا

یار منیم کؤنلومو وئریب دیر یادا

ایلقار وئریب، ایلقار دانانیم گنتدی

Mədinə Gülgün 1926' da Ərdəbil şəhərində anadan olmuşdur.

YADIMA DÜŞDÜ

Dinlədim səsinə fərəhlə
şair,
O həzin bulaqlar yadıma
düşdü.
Od saldın sinəmdə hər telə
şair,
Yaxınlar, uzaqlar yadıma
düşdü.

Bilmirəm sevincdən, yoxsa
qəhrdən,
Səsinin axarı qırıldı
hərdən.
Keçdim Qaradağ' dan,
keçdim əhər' dən,
İgidlər, qoçaqlar yadıma
düşdü.

Xəyalım dolandı Heydər
Baba' nı,
O böyük, müqəddəs eli,
obanı.
Bir anda qaynadı qəlbimin
qanı,
O, yanan ocaqlar yadıma
düşdü.

Gülgün qoy könlümüz dil
açsın yenə,
Bu ülfət müjdələr gətirsin
mənə.
Bir bayram havası doldu
vətənə,
Qəndillər, çirağlar yadıma
düşdü.

Həkimə Xanım Buluri 1926'da
Zəncan' da anadan olmuşdur.
1940' də Azərbaycan Milli
hərəkətində iştirak etmişdir.
1952' də Filoloji Fakultə-
sindən məzun olmuşdur və
1963' də Filoloji elmlər
doktorasını almışdır.

TƏBRİZ

Qollarım dolanar boynuna bir
gün,
Yenə baş qoyaram dizinə Təbriz.
Həsrətdən, hicrandan cana
doymuşam,
Doyunca baxaram gözüne Təbriz.

Bulanlıq suların axsın durulsun,
Təzə günlərindən busat qurulsun.
Səhənd cəmalına bir də vurulsun,
Bir qubar qonmasın üzünə
Təbriz.

Gülüstən bağının seyrinə gəlmiş,
Lalə yamacında bir də dincəlmiş.
Ötən günlərimə yetişməz əlim,
Düşüm heç olmasa izinə Təbriz.

Ana təbəssümün ay işığıdır,
Qolum qamətinin sarmaşığıdır.
Şərin bu dünyanın yaraşığıdır,
İncisi tükənməz xəzinə, Təbriz.

Sən şair ömrümə vüqar veribsən,
Solub saralmayan gülizar
veribsən.
Etibar veribsən, ilqar veribsən,
Hər igid oğluna, qızına Təbriz.

Paşa qızı mirvarid xanım
dilbazi 1912'də Qazax
mahalının Musaqala'da
doğulmuşdur.

Məni səsle

Qapını döysə tufan
Qəlbim sıxılsa bir an
Uzman məni səsle
Mən ilk bahara dönüb
Gəlləm isti nəfəslə

Bu günün çətin olsa
Sabaha ümüd bəslə
Bir gün bir gülün olsa
Təzə gül ək həvəslə
Mən ümüdə dönərəm
Nəğmələrə çecrilib
Qəlbində səslənərəm

Sevincini itirsən
Demə ki bu son andı
Hər kədərini dalında
Bir səadət pinhandı
Əyər dizin bükülsə
Demə dura bilmərəm
Dünən sel uçurunu
Bu gün qura bilmərəm
Belə xəyalə düşsən
Fikirlərlə döyüşsən
Genə məni də səsle

قوتلوا اولسون

دوئیا قادینلار گونو

حاکیمیر لایان: آذربایجانلی بیلی بوردانلار توپلامی
آرشدیرما مرکزین (آبیل)ی

www.Azbitop.com

E - mail: abtam@Azbitop.com